

DUTCH BIRDING

VOLUME 33 • NO 3 • 2011

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Nederland
rene.pop@dutchbirding.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

p/a Gerald Oorel
Deurganck 15
1902 AN Castricum
Nederland
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL

webredactie@dutchbirding.nl

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CSNA, p/a George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INSPEEKLIJN
010-4281212

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (023-5378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (030-2961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (020-6997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (0222-316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

REDACTIEAID Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet en Rik Winters

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel, Mark Constantine, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen en Peter de Vries

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon en René Pop

ADVERTENTIES Leon Boon, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2011 bedraagt: EUR 39.50 (Nederland en België), EUR 40.00 (rest van Europa) en EUR 43.00 (landen buiten Europa). Abonnees in Nederland ontvangen ook het dvd-jaaroverzicht.

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Castricum), o.v.v. 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De volgorde van vogels in Dutch Birding volgt in eerste instantie een klassieke 'Wetmore-indeling'. Binnen dit raamwerk worden voor taxonomie en naamgeving de volgende overzichten aangehouden: *Dutch Birding-vogelnamen* door A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2011) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van West-Palearctische vogels); *Vogels van de wereld – complete checklist* door M Walters (1997, Baarn) (Nederlandse namen van overige vogels van de wereld); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (derde editie) door E C Dickinson (redactie) (2003, Londen) (taxonomie en wetenschappelijke namen van overige vogels van de wereld); en *Birds of the world: recommended English names* door F Gill & M Wright (2006, Londen; online update 2010) (Engelse namen van overige vogels in de wereld).

Voor (de voorbereiding van) bijzondere publicaties op het gebied van determinatie en/of taxonomie kan het Dutch Birding-fonds aan auteurs een financiële bijdrage leveren (zie Dutch Birding 24: 125, 2001, en www.dutchbirding.nl onder 'The Journal').

www.dutchbirding.nl

WEBREDACTIE Garry Bakker, Gijsbert van der Bent, Kasper Hendriks en Ben Wielstra.
FOTOREDACTIE Menno van Duijn en Chris van Rijswijk. WEBMASTERS Albert van den Ende en Peter Weiland.

Dutch Birding Association

BESTUUR Arjan van Egmond (voorzitter, 071-4010656; 06-21585788), Wietze Janse, Thierry Jansen (penningmeester) en Han Zevenhuizen (secretaris); tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd. BESTUURSMEDEWERKERS Leon Boon, Thomas van der Es, Remco Hoffman, Arnold Meijer, Gerald Oorel, Marc Plomp, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot, Kees de Vries en Steven Wytema.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Rob van Bemmelen, Dick Groenendijk (voorzitter), Frank Neijts, Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus, Laurens Steijn en Arend Wassink. MEDEWERKER Max Berlijn (archivaris). De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris). De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2011 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (+31-235378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (+31-302961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (+31-206997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (+31-222316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

EDITORIAL BOARD Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet and Rik Winters

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel, Mark Constantine, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullaney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Kees Roselaar, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen and Peter de Vries

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon and René Pop

ADVERTISING Leon Boon, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2011 is: EUR 39.50 (Netherlands and Belgium), EUR 40.00 (Europe) and EUR 43.00 (countries outside Europe). Subscribers in the Netherlands also receive the DVD year review.

Subscribers in Belgium, Denmark, Finland, Germany, Norway and Sweden are kindly requested to pay the subscription fee to our local bank accounts in these countries. Details can be found on the internet (www.dutchbirding.nl).

British subscribers are requested to pay exclusively by Sterling cheque. Cheques should be sent to Dutch Birding, c/o Gerald Oreel, Deurganck 15, 1902 AN Castricum, Netherlands. Subscribers in other countries can make their payment by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send an e-mail indicating your credit card type, account number, the expiry date and full address details to circulation@dutchbirding.nl. The subscription starts upon receipt of payment and already published issues will be sent.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The sequence of birds in Dutch Birding basically follows a classic 'Wetmore sequence'. Within this framework, the following lists are used for taxonomy and nomenclature: *Dutch Birding bird names* by A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2011) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of Western Palearctic birds); *Vogels van de wereld – complete checklist* by M Walters (1997, Baarn) (Dutch names of remaining birds of the world); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (third edition) by E C Dickinson (editor) (2003, London) (taxonomy and scientific names of remaining birds of the world); and *Birds of the world: recommended English names* by F Gill & M Wright (2006, London; online update 2010) (English names of remaining birds of the world).

For (preparation of) special publications regarding identification and/or taxonomy, the Dutch Birding fund can offer financial support to authors (see Dutch Birding 24: 125, 2001, and www.dutchbirding.nl under 'The Journal').

www.dutchbirding.nl

WEB EDITORS Garry Bakker, Gijsbert van der Bent, Kasper Hendriks and Ben Wielstra.

PHOTOGRAPHIC EDITORS Menno van Duijn and Chris van Rijswijk. **WEBMASTERS** Albert van den Ende and Peter Weiland.

Dutch Birding Association

BOARD Arjan van Egmond (president, +31-714010656; +31-621585788), Wietze Janse, Thierry Jansen (treasurer) and Han Zevenhuizen (secretary); the editors of Dutch Birding also have one seat in the board. **BOARD ASSISTANTS** Leon Boon, Thomas van der Es, Remco Hofland, Arnold Meijer, Gerald Oreel, Marc Plomp, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot, Kees de Vries and Steven Wytema.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Rob van Bemmelen, Dick Groenendijk (president), Frank Neijts, Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus, Laurens Steijn and Arend Wassink. **ASSISTANT** Max Berlijn (archivist). The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar and George Sangster (secretary). The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

© 2011 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Netherlands
rene.pop@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Gerald Oreel
Deurganck 15
1902 AN Castricum
Netherlands
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL

webredactie@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Artikelen / papers

WP reports

Recente meldingen / recent reports

DB Actueel

DBA-nieuws

Corrigenda

Voorplaat / front cover

- 149 Crested Honey Buzzard: identification, western occurrence and hybridisation with European Honey Buzzard *Wouter Faveyts, Machiel Valkenburg & Barak Granit*
 - 163 Groene Reiger te Amsterdam en Zaandam in 2006-09 [GREEN HERON AT AMSTERDAM AND ZAANDAM IN 2006-09] *Arnoud B van den Berg*
 - 177 Penduline tits in Eurasia: distribution, identification and systematics *Sander Bot, Dušan Brinkhuizen, Ákos Pogány, Tamás Székely & René van Dijk*
 - 188 Grijze Gors op Schiermonnikoog in april 2011 [ROCK BUNTING ON SCHIERMONNIKOOG IN APRIL 2011] *Bas Kers & Enno B Ebels*
 - 193 Kumliens Meeuw in Brabantse Biesbosch in april 2011 [KUMLIEN'S GULL AT BRABANTSE BIESBOSCH IN APRIL 2011] *Theo O V Muusse*
 - 197 Kaspische Plevier op Texel in april 2011 [CASPIAN PLOVER ON TEXEL IN APRIL 2011] *Enno B Ebels & Klaas de Jong*
 - 200 Aberrant Balearic Shearwater in Strait of Gibraltar in July 2009 *Javier Elorriaga & Blanca Pérez*
 - 201 late March-late May 2011 *Arnoud B van den Berg & Marcel Haas*
 - 211 maart-april 2011 *Roy Slaterus & Vincent van der Spek*
 - 218 Ross' Meeuw bij Numansdorp [ROSS'S GULL; Cirlgors bij Westkapelle [CIRL BUNTING]; Maskergors in Zwanenwater [BLACK-FACED BUNTING]
 - 222 Dutch Birding-vogel(lang)weekend op Texel in september-oktober 2011
 - 222
- Steppearend / Steppe Eagle *Aquila nipalensis*, juveniel, Chardarameer, Zuid-Kazachstan, Kazachstan, 4 september 2009 (*René Pop/The Sound Approach*)

Crested Honey Buzzard: identification, western occurrence and hybridisation with European Honey Buzzard

Wouter Faveyts, Machiel Valkenburg & Barak Granit

This paper describes the occurrence of the migratory subspecies *orientalis* of Crested Honey Buzzard *Pernis ptilorhynchus* (hereafter *orientalis*) as a migrant along the western edge of its range. Attention is also given to birds showing hybrid features of *orientalis* and European Honey Buzzard *P apivorus* (hereafter *apivorus*).

Breeding and wintering areas

Crested Honey Buzzard is a bird of prey from the Eastern Palearctic, with six recognized subspecies and can be considered the eastern counterpart of *apivorus*. The northern subspecies *P p orientalis* is the only one that is migratory, the others being sedentary in subtropical and tropical parts of southern Asia. It has been suggested that all subspecies, including *orientalis*, may deserve separate species status (del Hoyo et al 1994, Ferguson-Lees & Christie 2001). *Orientalis* breeds from southern Siberia, from at least the upper Ob valley, eastward to Sakhalin, Russia, south to northern Mongolia, north-eastern China, North Korea and the northern half of Japan. The exact limits of the Siberian breeding range are insufficiently known; it may extend north to 62°N along the middle Yenisey river and also further west than hitherto known (see also below), overlapping with the breeding range of *apivorus* (Stepanyan 1983, Ferguson-Lees & Christie 2001). The wintering range of *orientalis* extends from the Indian Subcontinent to south-eastern China, and then further south to south-eastern Asia, across the Greater and Lesser Sundas, Indonesia, east to Timor. It overlaps in winter with the ranges of the five sedentary subspecies, making it difficult to assess whether information on the species in the wintering range refers to *orientalis* or to the sedentary subspecies.

Identification

In the field, there is a considerable confusion risk between *orientalis* and *apivorus* but a number of field characters should make identification not too difficult when birds are seen well. In general, *apivorus* is smaller and slimmer than *orientalis*.

Apivorus also has a proportionally longer tail and narrower wings, showing five fingered primaries. *Orientalis*, on the other hand, appears shorter tailed and broader winged, with six fingered primaries. These features make *orientalis* look clearly bulkier and larger in flight. *Orientalis* shows the 'honey buzzard shape' that European observers should be familiar with from *apivorus* (relatively long tail, rounded wings and a small, pigeon-like head) but with a heavier, almost eagle-like appearance.

There are also several differences in plumage (see table 1). Adult males of both species are the most straightforward to identify, with females and especially immatures being more tricky. Like in many raptor species, juvenile birds have a different shape compared with older birds, and this also applies to both honey buzzards. Juveniles *orientalis* are noticeably narrower winged than adults, resulting in a shape resembling *apivorus*. No specific features are mentioned for juvenile birds in table 1 but some of the general features of *orientalis* also apply to juveniles (general impression, flight action and the number of fingered primaries).

Both species show considerable individual plumage variation, which seriously complicates the matter. The crest, giving *orientalis* its English name, is actually hardly developed or even absent in the subspecies *orientalis*, and therefore cannot be considered a reliable field mark (Forsman 1994, Shirihai 1994, Laine 1996, Beaman & Madge 1998, Forsman 1999, Ferguson-Lees & Christie 2001).

Identification of a honey buzzard should be based on a combination of features. As is the case with other raptors, it is easier to tell the age and/or sex of a honey buzzard than the exact species. When observing a tricky honey buzzard, it is thus advisable to try ageing and sexing the bird first, before moving on to the identification to species level.

Possibility of hybrids

The species status of both *orientalis* and *apivorus*

163 Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, adult female, Aydarli, Kazakhstan, 21 May 2008 (Wouter Faveyts). Note bulky and broad-winged overall appearance. Sixth fingered primary is visible, although not very clear due to wing position. Hand looks broader than would be expected in European Honey Buzzard *P. apivorus*. Lack of carpal patch and hint of gorget are further pointers towards *ptilorhyncus*. Pattern on secondaries not usable in this bird, with only two bars visible, none of them reaching all the way to body. Pattern of both secondaries and primaries are female features, as is tail pattern. **164** Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, adult male, Aydarli, Kazakhstan, 21 May 2008 (Wouter Faveyts). Note bulky and broad-winged impression, presence of gorget and absence of carpal patch. Six fingered primaries make hand look broad. Patterns of both secondaries and primaries typical for male, as is tail pattern, looking all black with white bar halfway. **165** European Honey Buzzard / Wespendif *Pernis apivorus*, adult male, Falsterbo, Skåne, Sweden, 28 August 2007 (Jean Van Holen). In dark-morph birds like this, carpal patch feature not useful. Pattern of remiges clearly indicates male. Yellow iris, tail pattern and slimmer and more slender built all indicate *apivorus*. **166** European Honey Buzzard / Wespendif *Pernis apivorus*, adult female, Gent, Oost-Vlaanderen, Belgium, 16 August 2009 (Bernard Van Elegem). Primary patterning can be used for sexing. Slim and slender appearance, without more eagle-like impression typical for Crested Honey Buzzard *P. ptilorhyncus* are good for *apivorus*. Only five fingered primaries are visible and clear carpal patch is present.

Secondary pattern typical for *apivorus*: one clear bar, disappearing halfway under wing-coverts.

is supported by DNA research, which has shown that *apivorus* belongs to a very distinct clade that may not even be the closest relative of *orientalis* (Crochet 2005). Stepanyan (1983) states that the breeding ranges of both species overlap in southern Siberia but that hybridisation does not exist.

However, it seems that hybridisation does occur as some honey buzzards recorded in Central Asia have shown hybrid features. For instance, photographs of one bird in a flock of 40 at Topar lakes, Kazakhstan, on 5 May 2008 show mixed features (Machiel Valkenburg pers obs). The bird is clearly

167 European Honey Buzzard / Wespendif *Pernis apivorus*, adult female (left) and adult male, Falsterbo, Skåne, Sweden, 28 August 2007 (*Jean Van Hohen*). Both birds show carpal patches and only five primaries are clearly fingered. Male has obviously different tail pattern compared with male Crested Honey Buzzard *P ptilorhynchus*, being largely pale. Yellow iris of male is visible. **168** Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhynchus*, adult female, Chokpak pass, Kazakhstan, 22 September 2003 (*Arend Wassink*). Pattern on remiges and especially primaries indicate female. In dark-morph bird like this, carpal patch all dark along with rest of underwing-coverts, making this feature useless. Large and bulky appearance, with broad wings and six fingered primaries are good for *ptilorhynchus*. Secondary pattern is more typical than in bird in plate 163: more barring is visible and it runs all the way to body without disappearing under wing-coverts. Tail barring more obvious than would be expected for female European Honey Buzzard *P apivorus*, being more reminiscent of tail pattern of male *apivorus*.

TABLE 1 Comparison of features of European Honey Buzzard / Wespendif *Pernis apivorus* and Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendif *P ptilorhyncus orientalis*

General (both sexes)			
	European Honey Buzzard	Crested Honey Buzzard	Comment
General impression	Appears smaller and slimmer compared with <i>orientalis</i>	Despite being only slightly larger in absolute measurements than <i>apivorus</i> , <i>orientalis</i> appears bulkier and larger, especially in flight, often appearing eagle-like	Good feature but requires field experience with at least one of two species
Flight action	More elegant and less heavy	Slower and heavier, giving eagle-like impression	Good feature but requires field experience with at least one of two species
Tail	Appears longer, generally of same length as arm base	Appears shorter and broader, generally being shorter than arm base	Fairly good feature but closed tail of <i>orientalis</i> can give long impression
Visibly fingered primaries	Five primaries protruding from trailing edge of wing	Six primaries protruding from trailing edge of wing	Good feature but often not easy to judge in the field, much easier from photographs
Wing	Relatively slimmer, also result of only five protruding primaries	Broader, with a broader and fuller hand, result of the 6th protruding primary	Fairly good feature but beware of differences owing to the flight mode (gliding birds of both species show more slender wings than soaring birds)
Body	Comparatively more slender and less heavy	Comparatively broader and heavier	Not very useful in the field
Carpal patch	Presence of a darker carpal patch	Not present, although some birds can appear to show very limited amount of dark at inner part of carpal area	Good feature but not useful in dark-morph birds, which occur in both species
Throat pattern	No pattern as described under <i>orientalis</i> . Females can show narrow dark moustache, but never marked dark gorget typical of <i>orientalis</i> , if present	Pale throat bordered by dark gorget, sometimes partly or completely divided by darker median strip. Can be very reduced and barely visible	Not very useful owing to individual variation. If present, described throat pattern is distinctive for <i>orientalis</i>
Moult	Moult starts in late summer in breeding areas and is then suspended during autumn migration. Only 1-3 inner primaries are replaced before migration, and males moult on average less primaries (sometimes none)	Moult starts in late summer in breeding areas and is then suspended during autumn migration; 4-5 inner primaries are replaced before migration	Good feature but can be used only at right time of year
Adult male			
Tail pattern	Pale ground colour, with dark trailing edge and two narrow dark tail bars close to tail base	Dark with broad white bar across middle of tail	Very good feature

TABLE 1 (continued)

	European Honey Buzzard	Crested Honey Buzzard	Comment
Outer dark bar across remiges on underwing	Less obvious, more narrow, running closer to bases of primaries and not reaching body	More obvious, broader, running along emarginations of fingers, further away from base of primaries, and reaching all the way to body	Fairly good feature
Iris colour	Yellow	Dark	Very good feature but of little use in the field
Adult female			
Tail pattern	Pale ground colour, with narrow dark trailing edge and two narrow dark tail bars close to base of tail. Pattern less clear-cut than in male	Pale ground colour, with dark trailing edge and two narrow tail bars close to base of tail. Looks like tail pattern of adult male <i>apivorus</i>	Fairly good feature but sex of bird needs to be assessed first
Pattern of secondaries on underwing	Two narrow wing bars, with wider gap between outer bar and edge of wing. Outer bar disappears in wing-coverts before reaching body	Three narrow wings bars, spaced evenly between underwing-coverts and edge of wing. Outer (third) bar runs closer to edge of wing compared with <i>apivorus</i> and reaches all the way to body	Not very useful owing to considerable individual variation, bars being rather blurry and difficult to see in some birds
Pattern of primaries on underwing	Three narrow wing bars	Four narrow wing bars, with outer bar running more towards tip of primaries	Not very useful because sometimes not present or too blurry to be judged correctly
Iris colour	Yellow	Yellow	

a male, judging from the primary pattern. The outer primaries show black tips, contrasting sharply with the white inner part of the feather. It has a dark carpal patch; at least for pale-morph birds like this one, this is a definite field mark pointing towards *apivorus*. However, the tail pattern is too bold for what should be expected for an adult male *apivorus*, with especially the dark inner tail-bar, that is wholly visible in the photograph, being too broad for *apivorus*. The bold black-and-white pattern is reminiscent of the pattern of an adult male *orientalis* but it is not really good enough for the latter. The outermost dark bar across the remiges on the underwing points towards *orientalis*, being obvious and reaching all the way to the body. The throat pattern also points to *orientalis*: pale and bordered by a dark gorget. The tail appears rather shortish and the overall impression of the bird is large and bulky. The wing tips are somewhat tapering though, creating a somewhat pointed wing, suggesting *apivorus*. In the end, the bird appears more like an *orientalis* than an *apivorus* but the very obvious dark carpal patch and the tail pattern speak against a pure *orientalis*. Summariz-

ing, the bird shows hybrid features of both species.

Two other examples of honey buzzards showing hybrid features are found in Dernjatin & Vattulainen (2004), discussing raptor migration at Chokpak pass, Kazakhstan, in September 2002. The bird in plate 'I' on page 49 is very similar to the bird shown in plate 170. It clearly shows a male primary pattern. Although slightly paler than the bird in plate 170, it shows similar characters; it has a dark carpal patch (although not as large as in the bird in plate 170), the tail pattern is too bold for a male *apivorus* but not good for *orientalis* either and it shows a throat pattern that fits *orientalis*. Like the bird in plate 170, it appears somewhat bulky but with a tapering wing tip. Contrary to the bird in plate 170, the outermost dark bar across the remiges does not reach all the way to the body. In conclusion, this bird appears intermediate, showing hybrid features of both species. The other bird is shown in plate 'j' of Dernjatin & Vattulainen (2004). This bird, also a male judged by the primary pattern, shows broad wings and a full hand, with a protruding sixth primary, indicative

169 European Honey Buzzard / Wespendif *Pernis apivorus*, adult female, Falsterbo, Skåne, Sweden, 28 August 2007 (Jean Van Holen). Clearly *apivorus* on basis of overall slim impression, obvious carpal patch and five fingered primaries. There is, however, more barring on secondaries than usual in *apivorus* (three bars visible) and outer bar reaches all the way to body, a feature more typical of Crested Honey Buzzard *P. ptilorhyncus*. Clear and extensive grey on head would point towards male but pattern of remiges and tail show that it is actually female. **170** Hybrid honey buzzard / hybride wespendif *Pernis*, adult male, Salalah, Dhofar, Oman, 12 February 2010 (Pascal Rapin). Bird showing that hybrid features can be tricky to discover. Sexing is important first step and in this plate this could be open to debate; based on all available photographs (also showing upper side), it is a male. At first sight, bird looks good for pure adult male Crested Honey Buzzard *P. ptilorhyncus*, with evenly broad wings and six fingered primaries. Closer looks reveal that tail pattern is not good for pure *orientalis* and that iris colour is slightly too bright for adult male *ptilorhyncus*. One can only guess whether this is a first generation hybrid or a back-crossed bird. **171** Hybrid honey buzzard / hybride wespendif *Pernis*, female, Sohar, Oman, 28 December 2008 (Wouter Faveyts). Bulky and heavy appearance, relatively broad wings and six fingered primaries all point toward Crested Honey Buzzard *P. ptilorhyncus*. Growing p10 is also good for that species. Closer looks reveal some oddities, however: relatively slender body, smallish head, tapering and not really evenly broad wings and hint of carpal patch, pointing towards some hybrid influence. **172** Honey buzzard / wespendif *Pernis*, Eilat, Israel, mid-May 2001 (Barak Granit). Size and structure as in European Honey Buzzard *P. apivorus*, with five fingered primaries, slim belly and narrow wings. Note, however, carpal ground color same as rest of coverts with dark spots, and dark bar on outer primaries, indicating possible hybrid, or *apivorus* with some genetic influence of Crested Honey Buzzard *P. ptilorhyncus*.

173 Presumed hybrid honey buzzard / vermoedelijke hybride wespendif *Pernis*, presumably male (below), with Crested Honey Buzzards / Aziatische Wespendif *Ptilorhynchus*, male (left) and female, Taukum desert, Kazakhstan, 12 May 2008 (Machiel Valkenburg). Lower bird showing features of both *ptilorhynchus* and European Honey Buzzard *P apivorus*. Bird looks rather bulky but also gives impression of being somewhat slimmer than other two birds. Hand looks more slender than arm, whereas wings look more evenly broad in both *ptilorhynchus*. Pattern of primaries indicates male: there is sharp contrast between black tips and whitish remainder of primaries, giving impression of feathers dipped in black ink. Tail pattern does not fit either species: too much white for *ptilorhynchus* and too much contrast and too much dark for *apivorus*. Bird also shows clear carpal patch. All combined, bird clearly shows features of both species and can therefore be considered a hybrid.

of *orientalis*. However, the presence of a carpal patch and the tail pattern are not right for *orientalis*.

Forsman (1994) also mentioned the occurrence of birds with mixed characters. He described several birds at Chokpak pass in September 1993: 'The general shape of these [mixed character] birds resembled [European] Honey Buzzard; they were smaller-headed, narrower-winged and longer-tailed than Crested Honey Buzzards, but they showed a broader wing-tip (longer 6th primary) than normal [European] Honey Buzzards, and they also lacked a dark carpal patch. The moult stage was similar to Crested Honey Buzzard and the wing barring was intermediate or closer to Crested Honey Buzzard'. The paper includes a photograph of such a bird (plate 15).

On 28 December 2008, a bird showing hybrid features was recorded at Sohar Sun Farms in northern Oman by Wim D'Haeseleer, Geert Elskens, Wouter Faveyts and Joost Mertens (plate 171). This bird is not an adult male and therefore more difficult to identify. In the field, it was seen from a considerable distance around noon, with viewing conditions not being ideal. It was readily identified as a honey buzzard, based on the general

shape. Because of the bulky and heavy appearance, it was tentatively identified as *orientalis*. Some photographs were taken from a distance. When looking at these back home, it quickly appeared that something was not right for *orientalis* but that it obviously was not an *apivorus* either. After more study, it was concluded that it showed hybrid features. Features pointing towards *orientalis* are the heavy and bulky appearance; the relatively broad wings; the relatively short tail; six fingered primaries (p10 is still growing); and the outer bar on the secondaries reaching the body. Also the moult pattern points towards *orientalis*, with only p10 still growing. *Apivorus* should not have moulted as many primaries at this time of the year, because it usually finishes its moult just before the spring migration, around March (Dick Forsman in litt). Features more indicative of *apivorus* are the relatively slender body and a smallish head; a hint of a carpal patch (although it looks bleached and is difficult to see in the photographs); and the wing shape not being broad enough for a typical *orientalis* (without the typical eagle-like impression of *orientalis*). Furthermore, there is not enough barring on the secondaries (there should be three bars on the secondaries in *orientalis*).

174 European Honey Buzzard / Wespendiff *Pernis apivorus*, adult male, Kasmala, Altay kraj, southern Siberia, Russia, 24 June 2009 (Wouter Faveyts). Pale-morph bird showing typical slim appearance and five fingered primaries, as well as clear and contrasting carpal patch. Tail pattern and yellow iris also typical for male *apivorus*. Photograph taken at far eastern edge of breeding range of *apivorus*, very close to supposed overlap zone with Crested Honey Buzzard *P ptilorhyncus*.

175 Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendiff *Pernis ptilorhyncus*, female, pale morph (below), with European Honey Buzzard / Wespendiff *P apivorus*, Eilat, Israel, mid-May 2001 (Barak Granit). Note broader wings of *ptilorhyncus* than *apivorus*, with six fingered primaries and dark gorget. Extensive dark outer primaries may indicate second calendar-year plumage.

Orientalis records are considered by the Oman Bird Records Committee; this record was submitted as a hybrid between *orientalis* and *apivorus*. If accepted as such, it would be the first for Oman.

Based on field observations, it is not possible to tell if (presumed) hybrids are first-generation hybrids or back-crosses. This is useful to keep in mind for any observer of an alleged *orientalis* in the Middle East or Central Asia. It is recommended that *orientalis* in this area be photographically documented as much as possible, in order to assess potential hybrid features. Any such photographs are much welcomed by the authors.

Migration

The world population of Crested Honey Buzzard is estimated to be 100 000 to 1 million birds (Birdlife International 2010), of which a considerable part must be nominate *orientalis* (Ferguson-Lees & Christie 2001). Considerable numbers of

migrants are known from a number of localities in eastern Asia, mostly from autumn migration. For a summary of the migration routes, see Ferguson-Lees & Christie (2001). Some of the main bottlenecks for migrating *orientalis* are located in south-eastern Asia. For example, in Thailand, during a survey at Chumphon from late September through early November 2003, this species was found to be the fourth most common raptor with 15 972 individuals (9% of total migrants there; DeCandido et al 2008). Also, the Indonesian archipelago holds several such bottlenecks (and is one of the main wintering areas of this species), such as Bali, where during a late autumn survey from 3 October to 25 November 2004, it was found to be the second most common species counted, with 1608 individuals (22% of the total number) crossing to neighbouring Lombok (Germi 2005).

The relative scarcity of information on migrant numbers of *orientalis* in its Asian range contrasts

markedly with the large amount of detailed information on the migration routes and numbers of *apivorus*. However, recent studies on satellite-tagged birds from Japan have highlighted major differences between spring and autumn migration in East Asia (Higuchi 2010). It was found that, in autumn, Japanese birds migrated over the East China Sea (a distance of c 680 km), through China and northern Vietnam to the Malay Peninsula and eventually to Borneo, Indonesia, and the Philippines, and some individuals to Flores and Java, Indonesia. In spring, the same birds principally followed the same route back, until they reached the northern end of the Malay Peninsula. From here, birds took different routes but all eventually crossed through China in a north-easterly direction (well inland) before circumventing the Yellow Sea and entering Japan from the Korean Peninsula. Autumn migration in Japan began in early September, with most birds migrating by the end of that month; in spring, migration started in mid-February and all satellite-tracked birds were on the move by mid-March. In autumn, migration took 51-79 days, while, in spring, 66-85 days were spent migrating (Higuchi 2010).

Status in Central Asia

It has been known for some time that *orientalis* not only migrates in huge numbers through eastern and south-eastern Asia but also in small numbers through Central Asia (Wassink & Oreel 2007). The passage in Central Asia is mentioned already in old Russian literature to be concentrated in the area of the Chokpak pass, a major raptor migration bottleneck, situated between the Karatau and Tien Shan mountain ranges in southern Kazakhstan. Numbers are considered to fluctuate from year to year and *apivorus* is rarer in this region (Kovshar 1967). Chokpak pass is over 10° west of the known western edge of the breeding range of *orientalis*, and the westernmost location where migration is recorded in regular and considerable numbers. Migration is reported mainly in autumn; data are scarce but, during the autumns of 1966-2003, 66 *orientalis* were ringed at Chokpak pass ringing station (Dernjatin & Vattulainen 2004). Moreover, during a 13-day period in early September 1993, 135 *orientalis* were counted on migration (Forsman 1994). The annual passage of *orientalis* at this site indicates either that it is breeding further west than hitherto known or that birds from the western part of the breeding range are circumnavigating the high ranges of the Tien Shan and the Hindu Kush on their way south.

Along the western end of its range, *orientalis* is

also recorded on spring migration. At least 57 birds were reported in south-eastern Kazakhstan in 2008, including a flock of c 40 on 12 May (Laurens Steijn, Machiel Valkenburg and others). In 2009, at least 42 were reported, including a flock of 39 at Kolshengel in Taikum desert on 18 May (Wassink 2009). None of these birds were recorded during any standardized raptor migration counts; all were occasional sightings reported by various birding tour groups and probably more birds were seen by other groups.

Apart from Kazakhstan, there are very few records from Central Asia (cf Schweizer & Mitropolskiy 2008). There are 13 records from Uzbekistan and three from Tajikistan, totaling 62 birds. The records are neatly divided between spring and autumn (eight for each). No birds have been recorded in Kyrgyzstan or Turkmenistan, although several records in the Ili-Alatau national park in Kazakhstan, just north of the Kyrgyz border, indicate that the species must also pass through that country. Two records are known from Afghanistan, both in 2007.

It can be assumed that when such numbers are recorded by casual observers in a huge region like Central Asia, considerably larger numbers of *orientalis* move through every spring, possibly involving several 100s.

Status in the Middle East

The first record in the Western Palearctic (WP) was a bird retrospectively identified at Borcka, eastern Turkey, on 27 September 1979 (Laine 1996, Dutch Birding 18: 265, 1996, Kirwan et al 2008), followed by the first for Israel at Eilat on 14 May 1994, one of the main migration bottlenecks in the world for *apivorus* (Editors Dutch Birding 1994, Shirihi 1994). Since then, the species has shown a remarkable pattern of occurrence in Israel: although *orientalis* was clearly on the radar of observers, there were only single records in 1995, 1996 and 1997 (Shirihi et al 2000). After this, the situation changed dramatically, probably as a result of increased identification knowledge and deliberate searching; 14 birds were counted at Eilat during May 1999 and 35 during May 2001, including seven on 17 May alone (Granit 2003), and several 10s were reported in 2002. Based on the ratio of *orientalis* versus *apivorus* (estimated at at least 1:1000) and annual counts of c 300 000 migrating *apivorus*, it is likely that several 100s *orientalis* may pass through southern Israel each spring (Barak Granit pers obs). In most years, there is no such coverage but, even then, still 15-20 birds are recorded each spring. Most are in April-May,

176-177 Presumed Crested Honey Buzzard / vermoedelijke Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, dark morph, Eilat, Israel, 20 May 2001 (Barak Granit). Sex and age uncertain, possibly second calendar-year male, perhaps with some genetic influence of European Honey Buzzard *P apivorus*. Note dark eye indicating male *ptilorhyncus*, wing pattern fitting female *ptilorhyncus* and tail pattern indicating male *apivorus*. Bar on outer primaries fits female *ptilorhyncus*. Heavy body and 'pregnant' belly also indicating *ptilorhyncus*. Darker 'gorget' (!) exists and is possible to notice in dark morph when seen well. **178** Presumed Crested Honey Buzzard / vermoedelijke Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, male, pale morph (centre), with European Honey Buzzards / Wespendif *P apivorus*, Eilat, Israel, 21 May 2001 (Barak Granit). Possibly hybrid with European Honey Buzzard *P apivorus*. Note pale coverts and dark gorget typical of *ptilorhyncus* but tail pattern not fitting any *Pernis* species: tail band stronger than in male *apivorus* but thinner than in male *ptilorhyncus*. Birds similar to this one, with similar tail pattern (and often darker carpal area than here) are most common 'type' of hybrids/unresolved plumages seen in Israel on migration.

mainly during May with a peak around 8-21 May, just after the *apivorus* peak has ended; for instance, in 2001, 28 birds out of a total of 35 were counted between 10 and 21 May, and the earliest record ever was on 19 March 2006. In autumn, when it is more difficult to get a clear picture of numbers due to the different and more difficult viewing conditions, *orientalis* was first recorded in 1999 during the annual raptor migration survey of the Northern Valleys of the Israel Ornithological Centre (IOC). In 1999, three birds were counted

and, in 2000, 10. Since then, five to 12 have been recorded each autumn, starting around 30 August and peaking between 10 and 25 September (as in spring, the *orientalis* peak falls just after the *apivorus* peak has ended or is starting to end) with birds recorded rarely even until November (Barak Granit pers obs). The species is no longer regarded as a vagrant in Israel and it is difficult to keep track of all records. In February 2008, the first wintering *orientalis* was recorded, and apparently the same bird returned in two consecutive winters (Koss et

179 Presumed Crested Honey Buzzard / vermoedelijke Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, male, pale morph, Eilat, Israel, 21 May 2001 (Barak Granit). Same bird as in plate 178. **180** Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, male, Eilat, Israel, 20 May 2001 (Barak Granit). Bird showing interesting tail pattern, lacking inner black band. Dark gorget not developed. Note stronger than usual black bar on primary bases. **181** Crested Honey Buzzard / Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhyncus*, male (left), with European Honey Buzzard / Wespendif *P. apivorus*, Eilat, Israel, 20 May 2001 (Barak Granit). Same bird as in plate 180. Note size difference, heavier body and belly and broader wing with six fingered primaries.

al 2008; Avner Cohen in litt; Dutch Birding 30: 189, plate 210, 2008).

The first record for Egypt was an adult male at Quseir (Bir el Ambagi) on 9 May 1996, which has recently been accepted by the Egyptian Ornithological Rarities Committee (EORC; Jiguet et al 2011). There are two other reports from Egypt (Sharm el Sheikh, Sinai, from 26 October to 4 November 2007, and 36 km north of El Gouna on 17 April 2008; www.birdinginegypt.com/documents/egypt-non-passerine.pdf). The records in 1996 and (if accepted) 2008 are currently the only records for Africa but more (winter) records should be expected in this continent (see below).

It appears that *orientalis* occurs in very small numbers in the Arabian Peninsula, including in winter, based on a number of winter records since the 1990s in the United Arab Emirates (UAE) and in other countries in the Arabian Peninsula and the Middle East. In Oman, seven records (involving eight birds) were accepted by the Oman Bird Records Committee until 2003, the first on 24 May 1996 (Eriksen & Eriksen 1997). In recent years, more records have been reported but not yet submitted to the committee. These included three wintering birds in 2008/09 – the first time that birds have wintered (Ian Harrison in litt). In December 2010, Dick Forsman reported c 15 dif-

ferent honey buzzards in the green areas around Salalah in the Dhofar region of southern Oman during six days. More specifically, during a thorough search on 12 December, he observed at least eight different birds, including four *orientalis*, two apparent hybrids and two undetermined birds that were not seen well enough. DF suggested that these birds have been overlooked here in the past or that their numbers have increased recently (www.dickforsman.com/2010/12/26/raptors-in-oman-6-12-dec-2010/). In the UAE, the first record of *orientalis* was on 16 December 1992, and nowadays the species is considered an uncommon but regular and annual visitor in increasing numbers, mainly as a late autumn migrant and winter visitor (until April-May), and rarely in summer (Pedersen 2008, Pedersen & Aspinall 2010, Campbell & Pedersen 2011; Tommy Pedersen in litt). The first three records in Saudi Arabia were in October 1994 and 1997 (Dutch Birding 18: 126-129, 1996, 19: 256, 1997).

In autumn 2009, *orientalis* was recorded for the first time at the raptor migration bottleneck at Batumi, Georgia (two definite records and three possible records) (Wouter Vansteelant & Johannes Jansen in litt; www.batumiraptorcount.org/). In September 2010, three birds were observed here (cf van den Berg & Haas 2010).

From the above information, one can conclude that many 10s if not 100s of *orientalis* annually migrate to and through the Middle East.

It is not known where exactly the winter range of *orientalis* migrating through Central Asia is situated but the recent discovery of very small but seemingly regular numbers of migrating birds in the Middle East and the Levant indicate that at least some are bound for Africa, caught up among the huge numbers of migrant *apivorus* en route to Africa from their eastern European and Asian breeding grounds.

Hybrids and unresolved plumages in Israel

Many birds in Israel appear to fit *orientalis* in all aspects, apart from the somewhat darker carpal area, caused by a varying degree of dense concentration of dark spots within the carpal area. This feature appears in both males and females but for some reason it is more common in males and, in some birds, it is quite noticeable. Such birds can look like a pale morph adult male with all characteristics apart from the darker carpal patch. It seems also that at least some of these males are smaller and less robust than usual, only marginally larger than *apivorus*, with only slightly broader wings and a less noticeable appearance

compared with 'normal' *orientalis*. In many of these birds, the tail bands appear narrower than usual as well, with both narrower terminal and inner dark bands. In addition, some males with *orientalis* appearance have a completely pale carpal area, as the rest of the coverts, but with tail bands (the terminal and the inner one) too narrow for *orientalis*. Female *orientalis* sometimes also show a clearly darker carpal patch, always made up of a dense concentration of small dark spots (Barak Granit pers obs).

There are some examples of unresolved birds: on 11 May 1999, a bird with a good male *orientalis*-like tail and with a somewhat darker carpal area was observed. However, this bird showed three evenly spaced bars along the remiges as in female *orientalis*, with no dark throat, although the eye was dark and the face was grey as in male *orientalis*. Another example concerns a bird on 26 April 2001 with a classic male-like tail. This bird had no dark trailing edge and extensive dark outer primaries, as in juveniles. It was a pale morph and showed no dark carpal area at all. Even more interesting was an individual seen on 19 May 2001 that looked like an *apivorus* male in shape, wing formula and wing pattern, but with a dark red eye, central throat stripe, dark throat and grey face as in *orientalis*.

Apart from the 35 *orientalis* seen in 2001 at Eilat, 13 additional individuals between 26 April and 21 May (most between 10 and 21 May) showed unresolved 'hybrid' characters of different types as described above, with most birds looking closer to *orientalis* (see plate 172 and 176-179). Only in one or two occasions the reverse was noted, with intermediate characters being closer to *apivorus*.

In conclusion, birds with mixed or intermediate characters are regularly seen in Israel and a hybrid origin of these birds is considered likely, although some variation may possibly be attributed to the plumage variation shown by pure *orientalis* in the western part of its range.

Vagrancy potential in Europe?

With *orientalis* apparently being a regular passage migrant in small numbers in the eastern part of the WP, how likely would the possibility be of it occurring as a vagrant further west, eg, in north-western Europe? By comparison, there has been a number of records of another long-distance migrant Asian raptor, Amur Falcon *Falco amurensis*, in Italy at the Strait of Messina and in France, Latvia and Sweden, with a recent record from Britain in September-October 2008 (van den Berg

& Haas 2005, Mansell 2008), and there are also at least two serious claims of (kites with features of) Black-eared Kite *Milvus lineatus* (England and Finland; Badley & Hyde 2006). Like these two Asian taxa, it is deemed possible that *orientalis* could turn up as a vagrant in Europe.

Acknowledgements

The following people are kindly thanked for contributing to this article: Dawn Balmer, Avner Cohen, Andrea Corso, Pierre-André Crochet, Ian Harrison, István Moldován, Jyrky Normaja, Tommy Pedersen, Pascal Rapin, Steve Rooke, Jevgeny Shergalin, Laurent Vallotton, Wouter Vansteelant, Dominique Verbelen, Filip Verbelen, Brecht Verhelst and Michael Westerbjerg. Special thanks go to Dick Forsman, Arend Wassink and Gert Ottens who kindly reviewed a draft version of the article.

Samenvatting

AZIATISCHE WESPENDIEF: HERKENNING, WESTELIJK VOORKOMEN EN HYBRIDISATIE MET WESPENDIEF Aziatische Wespendif *Pernis ptilorhynchus* is een Oost-Palearctische roofvogel met zes ondersoorten. De noordelijke ondersoort *P. p. orientalis* is een trekvogel die broedt vanaf de Ob in Siberië, Rusland, oostwaarts tot Sakhalin en noordelijk Japan. Het broedgebied omvat ook noordelijk Mongolië, het noordoosten van China en Noord-Korea. In Centraal-Siberië overlapt de verspreiding met die van Wespendif *P. apivorus*. Het overwinteringsgebied strekt zich uit van het Indisch Subcontinent tot Indonesië.

De kenmerken van *orientalis* en *apivorus* worden weergegeven in tabel 1. Het onderscheid tussen beide soorten is niet eenvoudig, mede door aanzienlijke individuele variatie bij beide soorten. Mannetjes zijn het makkelijkst te herkennen. De determinatie wordt bij voorkeur gebaseerd op een combinatie van zoveel mogelijk kenmerken.

Hybriden tussen beide komen vermoedelijk regelmatig voor. Het gaat daarbij om vogels met intermediaire kenmerken. Ze werden reeds vastgesteld in Centraal-Azië en het Midden-Oosten en meerdere hybriden zijn beschreven in publicaties. In dit artikel worden daar enkele aan toegevoegd, vergezeld van foto's. Het is ook denkbaar dat *orientalis* in het westelijke deel van zijn verspreidingsgebied in morfologie meer overeenkomsten met Wespendif vertoont; de precieze identiteit van al dan niet hybride vogels is dan ook niet altijd met zekerheid aan te geven. Het wordt aangeraden om 'lastige' vogels te bestuderen aan de hand van foto's en de auteurs verwelkomen

dergelijke foto's voor vervolgonderzoek.

Orientalis was reeds in de Sovjettijd bekend als trekvogel in verschillende Centraal-Aziatische landen. De meeste waarnemingen komen uit Kazachstan, mede door het relatief hoge aantal vogelaars uit Europa die dit land bezoeken. Over de Chokpakpas in Zuid-Kazachstan wordt de soort jaarlijks genoteerd in wisselende aantallen. Deze plek ligt c. 10° ten westen van de bekende broedgebieden. Er wordt gespeculeerd dat de soort mogelijk verder westelijk broedt dan nu bekend is of dat de vogels op hun zuidwaartse trek een omtrekkende beweging maken rond de hoge bergketens van de Tien Shan en de Hindu Kush. Vermoedelijk wordt het voorkomen op doortrek door Centraal-Azië flink onderschat.

Het eerste geval in het West-Palearctische gebied dateert uit 1979 (27 september bij Borcka, oostelijk Turkije). In de jaren 1990 werd de soort voor het eerst gemeld in Israël. Sindsdien is gebleken dat de soort hier jaarlijks doortrekt in voor- en najaar. De aantallen wisselen naar gelang de waarnemingsinspanning maar vermoedelijk trekken elk jaar enkele 100en *orientalis* over Israël, vooral in het voorjaar. Hieronder bevinden zich relatief veel vogels met hybride of intermediaire kenmerken. Recent is gebleken dat de soort ook op het Arabische schiereiland in landen als Oman en de Verenigde Arabische Emiraten meer voorkomt dan vermoed. In de jaren van 2009-10 werden enkele *orientalis* genoteerd op trek in de westelijke Kaukasus (Batumi, Georgië).

Gelet op het geregelde voorkomen van *orientalis* in het Midden-Oosten en het feit dat het om een lange-afstandstrekker gaat, wordt het niet geheel ondenkbaar geacht dat de soort in de toekomst verdere noord-westelijk in Europa als dwaalgast opduikt.

References

- Badley, J & Hyde, P 2006. The Black-eared Kite in Lincolnshire – a new British bird. *Birding World* 19: 465-470.
- Beaman, M & Madge, S 1998. The handbook of bird identification for Europe and the Western Palearctic. London.
- van den Berg, A B & Haas, M 2005, 2010. WP reports: late May-early July 2005; August to late September 2010. *Dutch Birding* 27: 272-282; 32: 334-348.
- Campbell, O & Pedersen, T 2011. Birding in the United Arab Emirates. *Birding World* 24: 160-176.
- Crochet, P-A 2005. OrnithoNews: The species status of Crested Honey Buzzard and Macqueen's Bustard. *Birding World* 18: 46.
- DeCandido, R, Kasornrondkubua, C, Nualsri, C, Chinuparawat, C & Allen, D 2008. Raptor migration in Thailand. *BirdingASIA* 10: 16-22.

- Dernjatin, P & Vattulainen, M 2004. Chokpak – the meeting point of western and eastern raptors. *Alula* 10: 42-50.
- Editors Dutch Birding 1994. *Varia*: Two new raptors for Israel. *Dutch Birding* 15: 205-206.
- Eriksen, H & Eriksen, J 1997. The first Crested Honey Buzzard *Pernis ptilorhynchus* in Oman. Website: www.osme.org/sand192/chbuzz.html.
- Ferguson-Lees, J & Christie, D A 2001. *Raptors of the world*. London.
- Forsman, D 1994. Field identification of Crested Honey Buzzard. *Birding World* 7: 396-403.
- Forsman, D 1999. *The raptors of Europe and the Middle East: a handbook of field identification*. London.
- Germi, F 2005. Raptor migration in east Bali, Indonesia: observations from a bottleneck watch site. *Forktail* 21: 93-98.
- Granit, B 2003. [Distribution and identification: the Crested Honey Buzzard in Israel.] *Torgos* 30: 66-75. [In Hebrew.]
- Higuchi, H 2010. Satellite tracking the migration of birds in eastern Asia. *Br Birds* 103: 284-302.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors) 1994. *Handbook of the birds of the world 2*. Barcelona.
- Jiguet, F, Baha el Din, M, Baha el Din, S, Bonser, R, Crochet, P-A, Grieve, A, Hoath, R, Haraldsson, T, Riad, A & Megalli, M 2011. First report of the Egyptian Ornithological Rarities Committee. Website: www.chn-france.com/eorc. [Accessed 15 May 2011.]
- Kirwan, G M, Boyla, K, Castell, P, Demirci, B, Özen, M, Welch, H & Marlow, T 2008. *The birds of Turkey*. London.
- Koss, M, Weiss, N & Yosef, R 2008. First winter record of Crested Honey Buzzard *Pernis ptilorhynchus* for Israel. *Sandgrouse* 30: 201-203.
- Kovshar, A F 1967. [Passage of Honey Buzzards in West Tien Shan.] *Bull Moscow Natural Soc* 72: 143-146. [In Russian.]
- Laine, L J 1996. The 'Borcka Puzzle' – the first Western Palearctic Crested Honey Buzzard. *Birding World* 9: 324-325.
- Mansell, D 2008. The Amur Falcon in East Yorkshire – a new British bird. *Birding World* 21: 432-435.
- Pedersen, T 2008. Birds of the United Arab Emirates – an annotated checklist. Website: www.tommypedersen.com/UAE%20checklist%20-%20annotated.htm.
- Pedersen, T & Aspinall, S J (editors) 2010. *EBRC annotated checklist of the birds of the United Arab Emirates*. Abu Dhabi.
- Schweizer, M & Mitropolskiy, M 2008. The occurrence of Crested Honey Buzzard *Pernis ptilorhynchus* in Uzbekistan and Tajikistan and its status in Central Asia. *Sandgrouse* 30: 161-163.
- Shirihai, H 1994. The Crested Honey Buzzard in Israel – a new Western Palearctic bird. *Birding World* 7: 404-406.
- Shirihai, H, Yosef, R, Alon, D, Kirwan, G M & Spaar, R 2000. Raptor migration in Israel and the Middle East. A summary of 30 years of field research. Eilat.
- Stepanyan L S 1983. [Superspecies and sibling species in avifauna of the USSR.] Moscow. [In Russian.]
- Wassink, A & Oreeel, G J 2007. *The birds of Kazakhstan*. De Cocksdorp.
- Wassink, A 2009. *Kazakhstan trip report*, May 2009. Website: www.travellingbirder.com.
- Zalles, J I & Bildstein, K L (editors) 2000. *Raptor watch. A global directory of raptor migration sites*. BirdLife Conservation Series 9. Cambridge.

*Wouter Faveyts, Watermuntweg 10, 9820 Merelbeke, Belgium
(wouter.faveyts@telenet.be)*

*Machiel Valkenburg, Maylina 1, Tuzdybastau - Talgar district, Almaty Oblast,
Kazakhstan (machiel@centralasiabirding.com)*

*Barak Granit, 11 David Hamelech Street, 64953 Tel-Aviv, Israel
(barak.granit@gmail.com)*

Groene Reiger te Amsterdam en Zaandam in 2006-09

Arnoud B van den Berg

In Europa zijn weinig zeldzame vogels geweest die tot zo veel discussie aanleiding gaven als de Groene Reiger *Butorides virescens* die op 25 april 2006 werd ontdekt te Amsterdam, Noord-Holland. Het meest verbazingwekkende aan de vogel was dat hij niet alleen in drie zomers rond Amsterdam verbleef maar ook drie opeenvolgende winters hembreed 1000 km zuidwaarts opdook in mediterraan Frankrijk oostelijk van de Camargue, Bouches-du-Rhône. Minstens even opmerkelijk was dat hij zich bij zijn ontdekking in het voorjaar in juveniel kleeed bevond. De precieze leeftijd en, daarmee samenhangend, de herkomst van de vogel vormden een vraagstuk dat nog altijd aanleiding geeft tot discussie. De Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) concludeerde echter dat het uiterlijk van de vogel geen aanwijzingen bevat voor een twijfelachtige herkomst

en dat het juveniele kleeed een tweede-kalenderjaar vogel niet uitsluit (Ovaa et al 2008). De vogel is derhalve aanvaard als de eerste voor Nederland en chronologisch de 17e voor Europa.

Ontdekking en vervolgwaarnemingen

De vogel werd op 25 april 2006 tussen 10:00 en 11:00 door Rein Cremer opgemerkt langs het Jaagpad tussen het Gemaal (Riekerpolder) en de Schinkel, Amsterdam. Hij dacht aan een Woudaap *Ixobrychus minutus* en belde 's avonds Paul Marcus. Aangezien RC witte stippen op de bovenvleugel had gezien ging PM ervan uit dat het om een onvolwassen Kwak *Nycticorax nycticorax* moest gaan, mede omdat er van deze soort sinds c 1990 een vrijvliegende populatie in dierentuin Artis in Amsterdam bestaat. Op 26 april belde RC rond 10:00 PM opnieuw met de mededeling dat

182 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, eerstejaars, Amsterdam, Noord-Holland, 28 april 2006
(René Pop)

183 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, eerstejaars, Amsterdam, Noord-Holland, 28 april 2006 (René Pop) **184-185** Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, eerstejaars, Amsterdam, Noord-Holland, 28 april 2006 (Arnoud B van den Berg)

186 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, eerstejaars, Amsterdam, Noord-Holland, 6 mei 2006
(Menno Hornman)

de vogel nog steeds aanwezig was en dat hij nu meende dat het een Kwak betrof. Later die dag zagen ook PM en Ronald van Dijk de vogel waarbij door omstandigheden hen het kleine formaat niet opviel; ze hielden het op een Kwak. Op 27 april konden in de ochtend Theo van Lent en 's avonds RvD foto's maken en nu viel het kleine formaat wel op. Zowel RvD als PM kregen daardoor twijfels over de determinatie. Ze keken nog wel naar een afbeelding van Mangrove-reiger *B. striata* in de *ANWB-gids* (Svensson et al 2000) maar dat bracht hen niet verder en omdat PM de volgende dag op vakantie ging, lieten ze het erbij zitten. Toen de foto's op internet beschikbaar kwamen raakte Laurens Steijn gealarmeerd en kwam hij als eerste tot de conclusie dat het vermoedelijk om een Groene Reiger ging. Vanaf 28 april kon de vogel door talloze vogelaars worden bekeken, meestal foeragerend in een zoetwatersloot langs het Jaagpad bij de oever van De Nieuwe Meer (Steijn 2006). Hij bleef hier tot en met 24 juni waarna hij op 14 september 2006 in grotendeels adult kled werd teruggevonden aan de noordrand van Amsterdam. De vogel zou in twee van de drie volgende zomers in Amsterdam of Zaandam, Noord-Holland, terugkeren. Het was een verbazend toeval dat op 16 december 2006 een exemplaar bleek

te vertoeven nabij de Middellandse Zee te Berre-l'Étang, Bouches-du-Rhône, waarvan na het vergelijken van foto's bleek dat het de Amsterdamse vogel was. Hij verbleef drie achtereenvolgende winters te Berre, van de laatste dag in oktober, of later in het najaar, tot in de eerste week van mei.

Waarnemingsdata en -plaatsen

De vogel werd in Noord-Holland in 2006 waargenomen van 25 april tot en met 24 juni (met weinig meldingen na 9 juni) bij De Nieuwe Meer, Amsterdam, en van 14 tot en met 30 september (mogelijk vanaf half juli) bij de Noorder IJ-plas en Zijkanaal H-weg, Amsterdam, c 10 km ten noorden van De Nieuwe Meer; in 2007 op vier dagen van 31 mei tot en met 27 juni bij de Noorder IJ-plas en op 18 juli langs het Westenwindpad, Zaandam, Noord-Holland; en in 2009 van 25 mei tot en met 19 juli te Zaandam (Dutch Birding 28: 325, 2006, Steijn 2006, Ova et al 2008, 2009, Slaterus & van der Spek 2009). In de zomers van 2008 en 2010 werd hij niet gemeld. Hij viste in zoetwatersloten langs rietkragen en liet zich op woonboten en door mensen bezochte oevers zien.

In de winter verbleef hij in drie opeenvolgende jaren op de oever van Étang de Berre aan de westkant van Berre-l'Étang, op enkele kilometers af-

187 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, eerstejaars, Amsterdam, Noord-Holland, 5 mei 2006 (Jesse Zwarts)

stand van het aan de overkant van het water gelegen Marignane, het internationale vliegveld van Marseille, Bouches-du-Rhône, en hemelsbreed 30 km ten oosten van de Camargue. De precieze data zijn van 16 december 2006 tot en met 2 mei 2007 (een melding op 5 november is niet aanvaard), van 31 oktober 2007 tot en met 4 mei 2008 en van 8 november 2008 tot en met 6 mei 2009 (cf Dutch Birding 28: 325, 2006, 29: 45, 255-256, 2007, 30: 124, 2008, 31: 125, 190, 2009, Reeber & Comité d'homologation national 2009). In de winters van 2009/10 en 2010/11 werd hij niet meer gezien. Hij viste hier meestal aan een waterzuiveringskanaaltje bij een bruggetje van de weg van Berre richting de zoutpannen van de lagune en was ook geregeld in de nabijgelegen jachthaven te vinden.

188 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, Amsterdam, Noord-Holland, 14 september 2006 (Effendi Haidar)

Beschrijvingen

De beschrijvingen zijn voornamelijk gebaseerd op talloze foto's van Arnoud van den Berg, Harvey van Diek, Enno Ebels, Amine Flitti, Effendi Haidar, René Pop, LS, Jesse Zwart en vele anderen. In Dutch Birding gepubliceerde foto's dateren van 27 april 2006 (Dutch Birding 28: 194, plaat 275, 2006); 28 april 2006 (28: 183, plaat 258, 2006, 30: 372, plaat 450, 2008); 29 april 2006 (28: 194, plaat 276, 2006); 30 september 2006 (28: 396, plaat 568-569, 2006); 11 februari 2007 (29: 116, plaat 146, 2007); 1 juni 2007 (29: 255, plaat 358, 2007, 30: 372, plaat 449, 2008); 3 november 2007 (29: 380, plaat 541, 2007); 21 februari 2008 (30: 124, plaat 140, 2008); 24 april 2008 (30: 187, plaat 209, 2008); 29 december 2008 (31: 56, plaat 35, 2009); en 4 juli 2009 (31: 260, plaat 320, 2009).

GROOTTE & BOUW Nauwelijks groter dan Woudaap (nimmer ter vergelijking aanwezig) met langere puntige snavel. Bij opwinding kuif van opgerichte kruinveren.

april 2006 ('juveniel')

KOP Voorhoofd, kruin en achterhoofd zwartachtig met weinig bruine streping opzij achter oog en op achterhoofd ongetekend zwart met wat groene glans. Verlengde kruinveren bij ingetrokken hals tot op mantel reikend. Oorstreek licht beigebruin, achter oog donker gestreept en daaronder ongestreept. Witte lijn onder donkere lijn van teugel en snavelbasis. Kin en keel wit met grijze vlekjes.

HALS Zijhals bleekbruin en wit, grijsgroen gestreept. Voorhals wit met grijze lengtestrepen. Achterhals roodbruin met grijs waas, alleen zichtbaar indien uitgerekt.

BOVENDELEN Mantel vlekkelig bruingrijs met groenige tint. Schouderveren blauwgrijs met smalle witte schacht-

189 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, Amsterdam, Noord-Holland, 19 september 2006 (Effendi Haidar)

190 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, Amsterdam, Noord-Holland, 1 juni 2007
(Chris van Rijswijk/birdshooting.nl)

lijn. Rug en stuit bruingrijs, lichter dan mantel.

ONDERDELEN Witachtig met vaag begrensde, brede, bruingrijze lengtestreping. Buik witachtig.

VLEUGEL Handpennen blauwgrijs met op binnenste vier opvallende witte driehoekige top, op buitenste zeer klein wit puntje. Armpennen blauwgrijs met op buitenste acht opvallende witte driehoekige top, van buiten naar binnen kleiner wordend. Tertiaals groenachtig bruingrijs met scherp begrensde lichtbruine zoom. Grote dekveren donkergrijs met brede witte tot bruinwitte buitenrand en driehoekige brede witte top. Middelste en kleine dekveren met opvallende grote ovale witte tot bruinwitte vlek. Kleinste dekveren met veel lichtbruine vlekken. Handdekveren met kleine witte toppen.

ONDERVLEUGEL Lichtgrijs.

STAART Blauwgrijs.

NAAKTE DELEN Iris geel. Naakte huid rond oog en tussen oog en snavel helder groengeel. Snavel deels groengeel en grijs: bovensnavel grotendeels grijs, met groengele snijlijn, ondersnavel grotendeels lichtgeel met grijze vlek bij punt en opzij van basis. Poot bleek groengeel. Nagel zwart.

SLEET Zowel bevedering als snavel en nagels zonder beschadiging. Kruin-, mantel- en schouderveren door sleet met minder duidelijke bruine veerranden dan bij recent uitgevlogen juveniele gebruikelijk. Randen aan onderste schouderveren door sterke sleet rafelig. Witte tekening op schouderveren vermoedelijk door sleet smaller en zonder breed uitlopende witte top vergeleken met vers juveniel kleeft.

RUI Geen zichtbare rui maar middenop kruin en achterhoofd vermoedelijk verse zwarte veren zonder bruine randen, soms met groene glans, en op achterhals moge-

lijk verse roodbruine veren.

GELUID Drie geluidsopnamen met verscheidene roepen op 7 mei 2006 door Magnus Robb (archief The Sound Approach) klinkend als scherp, luid en kort *tsiek* (1300 Hz), driedelig *tsiek tsuk tsuk*, zevendelig *tsiek* (2 sec) en 13-delig *tsiek* (4 sec) en minder luid, rustig, ingehouden, zesvoudig *tuk* (2 sec), geuit met opgestoken kruinveren na te zijn opgeschrikt door plotseling verschijnen van waarnemer, serie roepjes zowel in korte vlucht als na vlucht op tak zittend. Geluidsopnamen op 4 juli 2009 om 07:00 door Rob van Bemmelen (www.xeno-canto.org/36634) en om 07:15 door Dick Groenendijk (www.dutchbirding.nl/soundgallery.php?p=sounddetails&sid=70&page=4) niet scherp klinkend, zacht en aflopend, *tzjouw* (lager dan 1000 Hz, 0.25 sec), herhaald met 3-15 sec tussenpauzes, aanvankelijk 'redelijk fanatiek' (RvB) vanuit meidoornkruin, herinnerend aan zang van Woudaap (RvB).

GEDRAG Tam en bij voorzichtige benadering tot op enkele meters te benaderen, zich niets aantrekkend van vaak 10-tallen aanwezige vogelaars en fotografen. Meestal foeragerend in begroeide oever, soms ook op steenachtige ondergrond. Regelmatig rustend in lage struik of boom, op meerpaal of ander hoog punt boven wateroppervlak.

september 2006 ('vrijwel adult')

KOP Kopkap blauwzwart, boven oorstreek lager dan oog reikend. Bij ingetrokken hals verlengde zwartachtige kruinveren tot op mantel reikend. Zwartachtig achter oog, daaronder ongestreept bleek roodbruin. Donkere teugellijn onder naakte gele huid tussen oog en snavel.

191 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*,
Berre l'Étang, Bouches-du-Rhône, Frankrijk,
3 november 2007 (Amine Flitti)

Witte lijn onder teugel en snavelbasis. Kin en keel wit en gestreept.

HALS Roodbruin. Lengtebaan op voorhals naar borst wit met grijze lengtestrepen.

BOVENDELEN Gemengd blauwgrijs met lichtgrijze vlekken.

ONDERDELEN Roodbruine borst met witte middenbaan waarop grijze lengtestrepen. Voorflank lichtgrijs, naar beneden toe donkerder op benedenflank. Buik licht grijsachtig.

VLEUGEL Groen- of blauwgrijs, afhankelijk van licht, met smalle, scherp begrensde, groengele randen aan dekveren.

STAART Blauwgrijs.

NAAKTE DELEN Iris geel. Naakte huid rond oog en tussen oog en snavel groengeel. Bovensnavel grotendeels grijs, ondersnavel grotendeels geel.

mei-juni 2007 (adult)

KOP Kopkap zwartachtig met wat bruin op voorhoofd. Oorstreek roodbruin als hals en borst. Witte lijn onder donkere teugel en snavelbasis. Kin en keel dof geelwit.

HALS Roodbruin. Witte lengtebaan op voorhals van keel naar borst lopend, met grijze lengtestrepen.

BOVENDELEN Gemengd blauwgrijs met lichtgrijze vlekken rond veerschachten.

ONDERDELEN Roodbruine borst met witte, grijs gestreepte middenbaan. Flank en buik bleek bruin-grijs.

VLEUGEL Donker groengrijs met smalle, scherp begrensde, geelwitte randen aan dekveren. Driehoekig wit puntje op top van minstens twee zwartachtige slagpennen en vijf armpennen (cf Dutch Birding 30: 372, plaat 449, 2009).

NAAKTE DELEN Iris okergeel. Naakte huid rond oog en tussen oog en snavel zwartachtig. Snavel zwartgrijs met onderbroken gele snijrand. Poot rood. Nagel zwart.

RUI & SLEET Geen zichtbare sleet en rui.

Determinatie

In april 2006 deed de vogel denken aan een juveniele Kwak maar hij was aanzienlijk kleiner met een in verhouding langere snavel. Het verenkleed verschilde bijvoorbeeld door de zwartachtige lange kruinveren en een grijzere tint. De tekening op de bovenvleugel zag er door de witte randen aan de dekveren anders uit. Van de bijna even kleine Woudaap verschilde hij onder meer door de donkere vleugels met veel witte tekening en de grijzere kleur. Aanvankelijk was er discussie over het onderscheid in juveniel kleed tussen Groene Reiger en Mangroveiger. De niet altijd zichtbare roodbruine veren op de achterhals pasten echter alleen op Groene Reiger (cf Monroe & Browning 1992). Als er nog twijfels waren, verdwenen die toen de vogel in september 2006 opnieuw opdook en een grotendeels adult kleed had gekregen met roodbruine hals; Mangroveigers hebben een grijze tot bruinigrijze (achter)hals (Hayes 2002).

De intensiteit van het rood op de hals paste volgens Floyd Hayes (in litt) binnen de variatie van nominaat *virescens* in oostelijk Noord-Amerika met een score van 6 in een door Payne (1974) gedefinieerde index van 6-9. Adulte in oostelijk Noord-Amerika, het gebied vanwaar dwaalgasten te verwachten zijn, hebben gemiddeld wel donkerdere verenkleeden dan de adulte Amsterdamse/Franse vogel. Een aantal foto's op internet van exemplaren in Californië, VS, laat een even licht kleed zien (Laurens Steijn in litt). De op foto's waar te nemen kleurintensiteit bleek overigens sterk afhankelijk van zonlicht en weersomstandigheden.

Eén exemplaar

In 2006 waren de perioden tussen de waarnemingen in juni en september in Nederland en in december in Frankrijk zo groot dat het aanvankelijk niet zonder meer duidelijk was dat het om dezelfde vogel ging. Uiteindelijk gaven de kleurverdeling op de snavel (het geel onder het neusgat op de zijkant van de bovensnavel en de vorm van het zwart op de ondersnavelpunt) en de witachtige streep in de zijkruin boven het oog de doorslag. Het identieke uiterlijk viel met name op toen de vogel in dezelfde maand zowel in Frankrijk als in Nederland werd gefotografeerd: respectievelijk op 2 mei en 31 mei 2007 en op 6 mei en 25 mei 2009.

Taxonomie en verspreiding

Monroe & Browning (1992) concludeerden dat Groene Reiger en Mangroveiger allospecies zijn met als diagnostisch kenmerk de kleur van de hals (cf Payne 1974, Hayes 2006). Dickinson (2003)

192-193 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, Berre l'Étang, Bouches-du-Rhône, Frankrijk, 28 december 2008 (Roef Mulder)

onderscheidt vier ondersoorten van Groene Reiger waarvan er twee trekgedrag vertonen: nominaat *virescens* broedend in oostelijk Noord-Amerika en Mexico zuidelijk tot Panama en *anthonyi* in de westelijke VS en het noord-westen van Mexico. Nominaat *virescens* overwintert van het zuiden van de VS tot in het noorden van Colombia en Venezuela en is verder zuidwaarts zeldzaam in december-maart tot in Ecuador (Ridgely & Greenfield 2001) en Suriname (Haverschmidt & Mees 1994). Het taxon is een dwaalgast in Europa. *Anthonyi* is dunner gezaaid in zijn westelijke verspreidingsgebied dan nominaat *virescens* en trekt minder ver, om te overwinteren in Mexico. De twee niet-trekkende ondersoorten zijn *frazari* in zuidelijk Baja California, Mexico, en *maculata* van Antillen, Bahama's, Kaaimaneilanden, Tobago en andere Caribische eilanden. In verenkleed verschillen de vier ondersoorten nauwelijks terwijl de normale variatie binnen elke ondersoort groot is, vooral bij *maculata* (Monroe & Browning 1992). Er zijn wel verschillen in formaat waarbij *maculata* kleiner is dan nominaat *virescens* en de gemiddeld nog grotere *anthonyi*. Blake (1977) noemt voor *anthonyi* niet alleen een groter formaat maar ook een lichter verenkleed en rodere hals als onderscheid met nominaat *virescens*.

Voorkomen als dwaalgast

Met de vogel van Amsterdam/Zaandam en Berre zijn er tot en met eind 2010 minstens 22 gevallen van Groene Reiger in het West-Palearctische gebied waarvan 10 op de Azoren, zeven in Brittannië (waarvan één eerder in Ierland), twee in IJsland, één in Frankrijk (exclusief het 'Nederlandse' geval) en één in Ierland en Nederland (tabel 1). Vrijwel alle dateren van half augustus tot november met daarnaast gevallen op 1 april 1994 in Frankrijk en van 28 mei tot en met 24 juni 2004 in IJsland. De soort is tevens vastgesteld in Groenland (AOU 1957). In 2002 werd het eerste broedgeval ontdekt voor Bermuda, een eilandengroep op c 900 km afstand van het Amerikaanse vasteland en c 3000 km ten westen van de Azoren; de populatie groeide in vijf jaar tot 20 paren verspreid over zeven locaties met, alleen al in 2005-07, ten minste 80 in juli uitgevlogen jongen (Wingate et al 2009). Ook in het Pacifische gebied komt de soort als dwaalgast voor. Zo vermeldde Pyle & Pyle (2009) acht à negen waarnemingen voor Hawaï, VS; zij achten het meest waarschijnlijk dat de gevallen op Hawaï betrekking hebben op *anthonyi* maar sluiten nominaat *virescens* niet uit. De twee eerste meldingen in september en november 1974 worden overigens betwijfeld omdat de beschrijvingen

TABEL 1 Gevallen van Groene Reiger *Butorides virescens* in WP tot en met 2010 / records of Green Heron *Butorides virescens* in WP up to and including 2010 (Hudson & the Rarities Committee 2009, Marcel Haas in litt, www.birdingazores.com) (n=22)

<i>Azoren / Azores (10)</i>	4 mei 2008 en 8 november 2008-6 mei 2009, Berre-l'Étang, Bouches-du-Rhône (zelfde exemplaar als in Nederland)
24 oktober 1978, Ponta Delgada, São Miguel, adult	
19-26 oktober 1979, Lajes, Flores, eerste-winter	
17 oktober 1985, Mosteiros, São Miguel, adult	
22-24 oktober 1985, Lajes do Pico, Pico, eerste-winter	
10 september 1998, Sete Cidades, São Miguel, tweede-jaars	<i>Ierland / Ireland (1)</i>
30 september 1998, Sete Cidades, São Miguel, eerste-winter	11-13 oktober 2005, Schull, Cork, eerste-winter (zelfde exemplaar als in Wales)
21 oktober 2000, Santa Cruz, Flores, eerste-winter	<i>IJsland / Iceland (2)</i>
22 oktober-2 november 2006, Fajã Grande, Flores, eerste-winter	29 oktober 2001, Grenlækur í Landbroti, Vestur-Skaftafellssýsla, dood en verzameld
27 november 2006, Porto de Ponta Delgada, São Miguel, eerste-winter	28 mei-24 juni 2004, Gerði, Suðursveit, Austur-Skaftafellssýsla, adult
23 oktober 2007, Fajã dos Cubres, São Jorge, eerste-winter	<i>Kanaaleilanden / Channel Islands (1)</i>
	17-21 augustus 1992, Grouville Marsh, Jersey, en 13-24 september 1992, St Martin's, Guernsey, eerste-winter
<i>Engeland / England (5)</i>	<i>Nederland / Netherlands (1)</i>
27 oktober 1889, St Austell, Cornwall, onvolwassen, dood en verzameld	25 april-24 juni en 14-30 september 2006, Amsterdam, Noord-Holland, 31 mei-27 juni 2007 Amsterdam, 18 juli 2007, Zaandam, Noord-Holland, en 25 mei-19 juli 2009, Zaandam (zelfde exemplaar als in 2006-09 in Frankrijk)
27 november-6 december 1982, Stone Creek, East Yorkshire	
24 september-2 oktober 2001, Messingham Quarry, Lincolnshire, eerste-winter	<i>Schotland / Scotland (1)</i>
19 oktober-9 november 2008, West Hythe, Kent, eerste-winter	25 oktober 1987, Tynninghame, Lothian, dood
#6 oktober-1 december 2010, Lost Gardens of Heligan, Pentewan, Cornwall, eerste-winter	<i>Wales (1)</i>
<i>Frankrijk / France (1)</i>	*7-20 november 2005, Red Dwarf Bay, Anglesey, eerste-winter (zelfde exemplaar als in Ierland)
1 april 1994, Hoëdic, Morbihan, adult	
*#16 december 2006-2 mei 2007, 31 oktober 2007-	

* vervolgaarneming van ander land / continued presence from other country

(nog) niet aanvaard door de betreffende dwaalgastencommissie / not (yet) accepted by relevant rarities committee

een onvolwassen Kwak niet voldoende uitsloten (Paton & MacIvor 1983).

Broedtijden

In Noord-Amerika begint de soort in Florida op zijn vroegst met het leggen van eieren op 29 maart; rond de Golf van Mexico in de eerste week van april; in het Middenwesten in de tweede week van mei; in New York en New England van 29 april tot eind juni; en in Ontario, Canada, van 4 mei tot midden juli terwijl het broeden 19-21 dagen na het leggen van het laatste ei duurt en het jong een maand na het uitkomen het nest verlaat (Bent 1926, Meyerriecks 1960, Peck & James 1983). Het is mogelijk dat het vroegste moment van eileg onder invloed van klimaatsverandering in de laatste 25 jaren een paar dagen vroeger valt. Echter, zelfs

dan zullen er eerder dan de vierde week van mei nergens in Noord-Amerika recent uitgevlogen juveniele exemplaren te zien zijn en zullen veel jonge vogels in het noorden van Noord-Amerika pas eind september op eigen poten staan. De broedtijden in Latijns-Amerika en het Caribische gebied verschillen weinig van die in Noord-Amerika hoewel de soort in sommige gebieden van Mexico al in 'februari-maart' kan nestelen (Veracruz) maar in andere (San Blas) daarmee pas in juli begint (Dickerman & Gavino 1969). Verder wordt bijvoorbeeld voor Costa Rica als broedtijd april-september genoemd (Stiles & Skutch 1989), voor Tobago, in het zuiden van het broedgebied, maart (French 1976) en op de Virgin Islands zag Floyd Hayes (in litt) de eerste uitgevlogen jongen in mei in 2002-03.

194 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*, Zaandam, Noord-Holland, 4 juni 2009
(Lesley van Loo)

Leeftijd en herkomst

Sleet

De centrale kruinveren misten door sleet en/of rui de bruine randen die bij verse juveniele vogels opvallen. Richard Crossley (in litt) meende, met name op basis van de sterke sleet van de onderste schouderveren, dat het geen vers juveniel kleed betrof. Het leek hem mogelijk dat het een exemplaar van het voorafgaande najaar was; in New Jersey, VS, is hij regelmatig nesten tegen gekomen waarvan de jongen pas in september uitvlogen. De overige veren leken gaaf en maakten een verse indruk. De mate van sleet verschilde volgens Rik Winters (in litt) echter niet wezenlijk van die van bijvoorbeeld jonge meeuwen *Laridae* die in juveniel kleed de winter doormaken. In dat verband verwees Rik Winters (in litt) naar experimenten van Steve Howell die aantoonde dat sleet geen lineair proces is: de mate van zichtbare sleet is niet evenredig met de leeftijd van de veren. De veerstructuur kan namelijk veel schade verhullen voordat deze zichtbaar wordt. Het betekent dat een oude veer er nog nieuw uit kan zien. Van andere soorten reigers is eveneens bekend dat sommige exemplaren in het voorjaar nog geen post-juveniele rui hebben ondergaan en geen gesleten kleed vertonen, zoals Blauwe Reigers

Ardea cinerea (Alfred Blok pers meded). Oreel (1987) meende bijvoorbeeld dat een Kwak in volledig en ongesleten juveniel kleed die hij dood vond op 23 april 1984 in Cyprus een eerste-kalenderjaar vogel moest zijn en daarom van Afrotropische herkomst. Nu acht hij het waarschijnlijker dat deze vogel van West-Palearctische oorsprong was, zich in zijn tweede kalenderjaar bevond en niet aan een post-juveniele rui was toegekomen (Gerald Oreel in litt). Dat geldt vermoedelijk ook voor juveniele Kwakken die in maart langs de Nijl in Egypte zijn waargenomen (cf Oreel 1987).

Dons

Jiguët (2010) ging er, op basis van het oordeel van Claire Voisin (in litt), vanuit dat op foto's uit april 2006 donsfilamenten ('filoplumes') op de buik zichtbaar waren (cf Voisin 1991). Aanvankelijk meenden waarnemers zulke veertjes ook op de kruin te zien maar dat kon uiteindelijk niet worden bevestigd. Volgens Paul Marcus (in litt) was er daarentegen sprake poederdons ('powder down') dat hij de vogel met de snavel op en in het verenkleed zag aanbrengen om het te reinigen; dit snel verpulverende, in keratinebrokjes uiteenvallende en constant aangroeiende dons komt bij alle soorten reigers voor en tiert welig op bepaalde plekken in het

verenkleeft. PM heeft de vogel geobserveerd tijdens het poetsen en het viel hem toen op dat poederdons regelmatig werd gebruikt en daarom ook vaak op of rond de snavelpunt zat (Paul Marcus in litt). Of de vogel al dan niet donsfilamenten bezat, moet echter ook worden geplaast tegen de achtergrond van het feit dat de soort nergens ter wereld vroeg genoeg broedt om in april een voldoende vers juveniel kleed te verklaren (cf Gavino & Dickerman 1972, McVaugh 1975, Davis & Kushlan 1994). Bovendien vormde de mate van sleet een aanwijzing dat de vogel in april 2006 ouder was dan een paar maanden. Hoewel een verklaring voor de aanwezigheid van draadvormige veren ontbreekt worden ze door de CDNA dan ook niet opgevat als donsfilamenten van een maand oud.

Gevangenschap

Het venkleeft en de naakte delen vertoonden geen beschadiging die erop zou wijzen dat de vogel recent was getransporteerd in een kooi of op een schip. Ook was de vogel dermate efficiënt en succesvol bij het vangen van prooi dat het moeilijk is voor te stellen dat hij kort tevoren tijdens een transport gevoerd werd. De veronderstelling dat

het jong ergens in Europa het nest heeft verlaten is eveneens uiterst onwaarschijnlijk want in gevangenschap blijkt de soort hier niet bekend (Jan Harteman in litt, Pim Julsing in litt) en er is geen reden waarom hij hier meer dan een maand eerder tot broeden zou overgaan dan in Amerika. Overigens werden Mangroveigers wel in gevangenschap aangetroffen waarvan een aantal in Nederlandse dierentuinen tot broeden kwam.

Tamheid en foeragegedrag

De vogel bleek de nabijheid van vaak 10-tallen vogelaars te negeren om zich volledig te concentreren op het vangen van visjes. Deze tamheid is bekend van wilde vogels, die makkelijk en snel aan mensen kunnen wennen en dan hetzelfde tamme gedrag vertonen (Richard Crossley in litt); dit gedrag lijkt zelfs eerder regel dan uitzondering in bijvoorbeeld Florida, VS. Bovendien zijn er voorbeelden van dwaalgasten in Europa die vertrouwelijk gedrag lieten zien, zoals de Groene Reiger in Kent, Engeland, van 19 oktober tot 9 november 2008 (Birding World 21: 399, 2008; Dutch Birding 30: 420-421, 2008). Op 4 juli 2009 werd door Edwin Russer en anderen te Zaandam het gebruik van lokaas vastgesteld. Hierbij pakte de vogel een insect ('een vlieg of iets dergelijks'), deponeerde dat op het water en liet het een aantal seconden drijven. Als het te ver afdreef, pakte de vogel het weer op om het een halve meter voor zich weer op het water te laten vallen. Dit ritueel herhaalde zich een paar keer (zie www.waarneming.nl/waarneming/view/43680682).

Trekgedrag

Aangezien de Amsterdamse vogel trekgedrag vertoonde dat niet door winterse weersomstandigheden werd geïnitieerd, in oktober naar en begin mei terug van Zuid-Frankrijk, kan men stellen dat alleen nominaat *virescens* en *anthonyi* in aanmerking komen. Bovendien duidt het late tijdstip van vertrek uit het Franse wintergebied op een herkomst uit het noorden van Noord-Amerika waar de soort veel later in het jaar tot broeden komt dan bijvoorbeeld in Florida of de kust van de Golf van Mexico. Op basis van het trekgedrag, de verspreiding en het ogenschijnlijk kleine formaat betrof de Amsterdamse vogel naar alle waarschijnlijkheid nominaat *virescens*.

Rui

Normale rui

De rui van Groene Reiger is variabel, mede door verschillen tussen snel ruiende en langzaam rui-

195 Groene Reiger / Green Heron *Butorides virescens*,
Zaandam, Noord-Holland, 3 juli 2009
(Maarten Hotting)

ende vogels. Volgens Kees Roselaar (in litt) ondergaan nominaat *virescens* normaal snel een post-juvenile rui waardoor ze in september reeds een op adult lijkend kleed kunnen dragen. Echter, tijdens de najaarstrek zijn veel van de lichaamsveren en de gehele vleugel nog juveniel. In het wintergebied, van eind oktober tot in november, begint normaal de rui van handpennen. Snel ruiende vogels hebben in het voorjaar van het tweede kalenderjaar een volledig adult kleed met nog wel een aantal juveniele armpennen. Langzaam ruiende vogels houden juveniele slagpennen, grote dekveren, tertials, staartpennen en soms buik-, dij- en staartdekveren. Hayes (2002) vat samen dat een 'juveniel uiterlijk' in het algemeen tot in de winter aanwezig blijft waarna de lichaamsveren geleidelijk in enkele maanden worden vervangen. In deze periode ontstaat een onvolwassen uiterlijk met een steeds minder getekende zwarte kruin, een witter wordende kin en keel en een minder gestreepte en roder wordende hals. Echter, de vleugelveren worden niet geruid en de voor juveniele kenmerkende witte driehoekige toppen van dekveren en witte punten van slagpennen blijven zitten. Aan het eind van de winter en in het voorjaar vindt er gewoonlijk een niet goed bekende gedeeltelijke rui plaats ('first pre-breeding moult') die zich waarschijnlijk beperkt tot nieuwe kop- en halsveren en soms schouderveren, veren op bovendelen en een aantal vleugeldekenveren (Hayes 2002). In het voorjaar van het tweede kalenderjaar ontwikkelt zich zo een 'subadult' verenkleed dat op adult kleed lijkt behalve dat een aantal gesleten juveniele dekveren en alle juveniele slagpennen (alle nog steeds met witte punten) blijven zitten terwijl de kin, keel en onderdelen witter zijn dan tevoren en streping op benedenvoorhals en bovenborst breder. In het tweede kalenderjaar krijgt de hals de roodachtige kleur als van een adulte vogel maar dat kan iets lichter zijn. Het adulte kleed wordt verkregen in de zomer of het najaar maar de rui van juveniele slagpennen kan ook dan nog vertraagd zijn.

Uitgestelde rui

In Bent (1926) wordt voor de soort uitgestelde post-juvenile rui vermeld voor exemplaren die laat in het seizoen uit het ei komen, vermoedelijk noordelijke broedgevallen. Echter, voor dit fenomeen zijn verder geen voorbeelden bekend en alle (andere) dwaalgasten in Europa hadden reeds een deel van de post-juvenile rui ondergaan. Hayes (2002) bevestigde dat de volgorde van rui en verenkleeden verrassend slecht bekend is en dat de rui van vleugelveren kan worden uitgesteld. In dit verband is het interessant dat een juveniele Groene

Reiger afgebeeld in Sibley (2000) als bijschrift 'July-March' heeft. Het feit dat de Amsterdamse vogel medio september 2006 een adultachtig verenkleed zonder juveniele dekveren, met ongestreepte roodbruine hals en met lange veren op bovendelen had verkregen kan op een tweede-kalenderjaar vogel wijzen maar sluit een eerste-kalenderjaar niet uit. Op foto's van december 2006 te Berre is te zien dat de rui verder was gevorderd dan normaal voor een eerstejaars, met adulte kop-, lichaams- en vleugeldekenveren en tertials; normaal is de lichaamsrui en de rui van dekveren pas in maart of april van het tweede kalenderjaar volbracht (Peter Pyle in litt). De vogel had echter nog wel juveniele vleugelpennen (binnenste handpennen en armpennen), wat beter op een eerste-winter vogel past. Meer dan een jaar nadat hij voor het eerst te Amsterdam opdook, in mei 2007, kwam hij daar terug in 'broedconditie' met diep gekleurde naakte delen, zoals rode poten (cf Dutch Birding 29: 255, plaat 358, 2007, 30: 372, plaat 449, 2008). Wel had hij, opmerkelijk genoeg, nog steeds een aantal juveniele vleugelpennen, aannemende dat alleen juveniele veren een driehoekige witte punt kunnen hebben. Op foto's uit juni 2007 zijn ook nog juveniele vleugelpennen te zien, hetgeen dus zou betekenen dat een aantal c 20 maanden oud was.

Rui en zonlicht

De rui wordt aangevangen in perioden met veel zonlichturen en de snelheid van de rui neemt toe wanneer het aantal zonlichturen afneemt. Het betekent dat vogels die laat in de zomer zijn uitgebroed, vaak sneller dan normaal ruien (Dawson et al 2000, Dawson 2004). Dit mechanisme is gereleerd aan de met zonlicht verbonden aanmaak van het hormoon prolactine (cf Dawson 2006). Alistair Dawson (in litt) meldde dat hij ook (nog) ongepubliceerde gegevens heeft die laten zien dat ruiende vogels met hun rui stoppen wanneer ze zijn verplaatst naar een gebied met weinig daglichturen. Hij verklaart dit fenomeen met de veranderingen in de aanmaak van prolactine: de hoeveelheid neemt evenredig toe met de hoeveelheid daglicht en, andersom, als de dagen korter worden, neemt de hoeveelheid af. Een afname in het hormoon vormt de stimulans om de rui te beginnen en de rui gaat sneller naarmate daglicht en hormoon sneller afnemen. Als een periode met korte dagen is bereikt, stopt echter zowel de afname van het hormoon als de rui.

Rik Winters (in litt) heeft de afgelopen jaren bijvoorbeeld bij Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* en ander grote meeuwen waargenomen dat geen

ruï plaatsvindt wanneer de hoeveelheid daglicht beneden een bepaalde grens komt. Hij hanteert als praktische stelregel dat er in Europa tussen circa eind oktober en half februari geen rui van enige betekenis is te verwachten (afgezien van rui die samenhangt met broeden zoals bij koppen van meeuwen). Hij heeft geen uitzonderingen op deze regel gevonden en ook Bert-Jan Luijendijk (pers meded) kon 's winters in Zuid-Frankrijk geen ruiende meeuwen aantreffen. Deze regel lijkt van toepassing te zijn op veel en zeer uiteenlopende vogelsoorten en ook op een Groene Reiger die pas in de nazomer is uitgevlogen en vervolgens niet in subtropische maar in noordelijke streken met korte dagen is terechtgekomen. Het verklaart wellicht ook dat een aantal van de juveniele vleugelpennen waarmee de vogel zijn tweede winter inging, tot diep in het volgende voorjaar bleven zitten.

Conclusie

Veel vogelaars voelen zich ongemakkelijk wanneer dwaalgasten, op zich al uitzonderlijke fenomenen, uitzonderingen vertonen in uiterlijk en voorkomen. Vergeleken met eerdere dwaalgasten van deze soort, is er immers sprake van een ongevoerd verenkleed (juvéniel) en tam gedrag op een onverwachte plek en in een ongewoon seizoen. Het is dan ook te begrijpen dat de Franse dwaalgastcommissie er, in tegenstelling tot de CDNA, voorslagnog vanuit gaat dat de vogel bij zijn ontdekking een maand oud was en derhalve uit gevangenschap afkomstig, waarbij wantrouwen over vogelhandel en kweek rond Amsterdam een rol speelt (Frédéric Jiguet in litt; Jiguet 2010).

Volgens de CDNA kan er daarentegen vanwege de sleet van het verenkleed en de broedfenologie geen twiifel over bestaan dat het een tweede-kalenderjaar betrof en daarmee is het ook geen uitgemakte zaak dat de draadvormige veren op de buik inderdaad dons betroffen. Het feit dat de vogel een rui gemist heeft, wijst op een erg late geboortedatum en een overwinteringsplek op een noordelijkere breedtegraad met minder daglichturen dan gebruikelijk voor de soort. Had hij in Afrika overwinterd, dan zou hij vanwege de lange dagen hebben geruid en geen juveniel kleed hebben. Het scenario van een vogel die in het voorjaar vanuit de subtropen van Zuid- of Midden-Amerika naar Amsterdam is gevlogen, lijkt daarmee onwaarschijnlijk; een aankomst in het najaar gevolgd door een noordelijke overwintering past beter dan welk ander scenario ook. Noordelijk mag in dit geval ruim worden opgevat: heel Europa voldoet aan de eisen want Zuid-Frankrijk ligt bijvoorbeeld altijd nog even noordelijk als de meest noordelijke

broedgebieden van de soort.

In zijn eerste zomer kan de rui door het op gang komen van veranderingen die te maken hebben met broedintenties dermate langzaam zijn gegaan dat hij onvoldoende tijd overhield voor een volledige rui. De link tussen daglicht en rui lost ook het probleem op van de juveniele pennen die tot in het derde kalenderjaar behouden werden. Normaliter ruit de vogel deze veren in een aanzienlijk zuidelijker gelegen overwinteringsgebied met meer daglichturen maar zijn overwinteringsplek lag in dit geval veel te noordelijk voor hun rui.

Het is voor een laat uitgevlogen jonge vogel aannemelijk dat hij na een overtocht in het najaar van 2005 in Europa blijft. Uit het feit dat hij in achtereenvolgende winters naar de noordrand van de Middellandse Zee terugkeerde, kan worden afgeleid dat hij er ook in zijn eerste winter terecht kwam. Alhoewel het klimaat hier mild is, liep de normale voortgang van de rui er spaak door het tekort aan daglichturen.

Dankwoord

Max Berlijn, Pierre-André Crochet, Richard Crossley, Alistair Dawson, Ronald van Dijk, Nils van Duivendijk, Enno Ebels, Lee Evans, Amine Flitti, Marcel Haas, Effendi Haidar, Floyd Hayes, Ted Hoogendoorn, Frédéric Jiguet, Sanne Koolwijk, Jan van der Laan, Paul Marcus, Frank van der Meer, Killian Mullarney, Gerald Oreel, Gert Ottens, Peter Pyle, Laurent Raty, Magnus Robb, Kees Roselaar, George Sangster, Roy Slaterus, Brian Small, Laurens Steijn, Roland van der Vliet, wijlen Peter van Wetter en anderen waren behulpzaam bij de totstandkoming van dit artikel. Speciale dank gaat uit naar Rik Winters die een goede verklaring vond voor sleet en rui en van wie veel beoordelingen in dit artikel zijn overgenomen; het ontlokte hem de verzuchting 'eigenlijk wel jammer dat ik de vogel nooit ben gaan bekijken'.

Summary

GREEN HERON AT AMSTERDAM AND ZAANDAM IN 2006-09 One of the most peculiar rarity records ever in the Netherlands concerns a Green Heron *Butorides virescens* first seen near De Nieuwe Meer, Amsterdam, Noord-Holland, on 25 April 2006. It remained at freshwater marshes and canals at Amsterdam until 24 June and at a different site c 10 km north on 14-30 September 2006, after which, amazingly, it was rediscovered on 16 December 2006 more than 1000 km south near the Mediterranean Sea shore at Berre-l'Étang, Bouches-du-Rhône, France. In May 2007, it left its French wintering site to turn up again at Amsterdam three weeks later where it was seen on several days between 31 May and 27 June (at the same site as in September 2006) after

which it was also watched at nearby Zaandam on 18 July. After a second winter at Berre, there were no sightings at Amsterdam or Zaandam in 2008 but it is likely that it stayed at an inaccessible site since, after a third winter at Berre, it was seen again at Zaandam from 25 May to 19 July 2009. The wintering site used for three consecutive years at Berre was 30 km east of Camargue and a few kilometres north of Marseille airport, from 16 December (perhaps 5 November) 2006 to 2 May 2007, 31 October 2007 to 4 May 2008 and 8 November 2008 to 6 May 2009. It did not return at Berre in the winters of 2009/10 and 2010/11 nor was it found at Amsterdam or Zaandam in the summer of 2010.

The bird was in juvenile plumage when first seen at Amsterdam in April 2006. That explains why, initially, there were doubts about its (sub)specific identification although the often-concealed reddish brown hindneck fitted Green Heron rather than any Striated Heron *B. striata*. When it was rediscovered in mid-September 2006, it was unequivocally a Green Heron as it had adult body-feathers and wing-coverts, including obvious reddish-brown on neck and breast, the single variable to separate Green from all Striated Herons.

The bird's juvenile plumage in second calendar-year and its confiding behaviour at an unusual site in an unusual season also raised doubts about its origin. However, it became clear that there was no evidence of any Green Heron in captivity in the Netherlands or elsewhere in Europe (the only *Butorides* species found was Striated Heron). Also, the plumage and the bare parts did not show any anomalies indicating a ship-assisted passage or captive origin, and it is well documented that wild birds in the USA may get used to people, becoming remarkably unwary, and this has also been the case in a few transatlantic vagrants.

The bird's migrating behaviour, leaving the Netherlands in late September or early October and arriving in Mediterranean France from late October, fits the migratory North American subspecies. In this respect, it is worth considering that the temperatures in the Netherlands in September-October 2006-08 were still far too high to force non-migratory birds out. Moreover, the fact that the bird left its French wintering site as late as the first week of May indicates an original provenance from the northernmost populations in North America, where the species turns up in spring much later than in the south, for instance, starting to nest from late April in New York, USA, or from early May in Ontario, Canada.

It was argued that photographs from April showed down filaments ('filoplumes') on the vent, indicating that the bird had fledged only a month or so earlier, a view adopted by the French rarities committee. However, the nature of these feathers is questioned as the breeding phenology in the entire range of Green Heron supports the idea that in 2006 the bird could only be in its second calendar-year. As far as known, in Latin America and the Caribbean, egg-laying takes place from March to July, with just one report as early as February-March (Veracruz, Mexico); in the southernmost USA, it starts from late March onwards; and in Bermuda and northern parts of its range, it is from late April to mid-July. It takes at least two

months from egg-laying to fledging. If there were any captive breeders in Europe, it is unlikely that these would start breeding months earlier than their wild congeners. Moreover, the central crown-feathers were either moulted or abraded as they did not show the brown fringes obvious in fresh juveniles. Some visible wear of mantle-feathers and scapulars, which in fresh juvenile plumage have broader brown fringes, and an obvious abrasion of the lower scapulars also show that the plumage was not as fresh as one would expect for a recently fledged bird. It should be reminded that the visibility of feather wear is not due to a linear process in time but hidden until the feather's structure is damaged to such an extent that its integrity is lost. This may explain why, generally, herons do not show much plumage wear. Besides, the wear of its juvenile plumage was not regarded as much different from other birds, which remain in juvenile plumage during winter as has been demonstrated in Lesser Black-backed Gull *Larus fuscus* and other large white-headed gulls. In September and December 2006, the bird had moulted into an adult-like plumage with adult body-feathers and wing-coverts. It still had at least a number of juvenile remiges as late as June 2007, in its third calendar-year.

To understand the reasons why a post-juvenile moult can be postponed for so long, one may look at the link between length of photoperiods (hours of daylight) and moult. This mechanism appears to be directed by the hormone prolactin. The secretion of this hormone is proportional to photoperiods, and moult starts when the level of prolactin begins to decrease. During periods with short photoperiods, no prolactin is produced and, without prolactin, moult is arrested. As a result, in Europe, a Green Heron should not undergo any substantial moult from late October onwards, despite the mild climate. Consequently, a heron fledged in late September, crossing the Atlantic and wintering in southern France before moving north to the Netherlands will not have had a period of sufficient daylight to start its moult. It should be noted that southern France is situated at the same latitude as the northern breeding range of this species, and much further north than its northernmost wintering range. This scenario fits the bird's plumage and moult well while the alternative, a bird that crossed the Atlantic in spring from the Caribbean, does not offer an explanation. During its first summer, the bird may have had too little time for a complete moult because of breeding intentions, and the juvenile remiges remaining into its third calendar-year can again be explained by the photoperiod principle as this moult normally occurs at a much more southerly location with longer photoperiods than in southern France.

Up to 2010, there are 22 records for the WP region, of which 10 in the Azores, seven in Britain and two in Iceland. Apart from the 'Amsterdam bird', which has been accepted as the first for the Netherlands (but not (yet) as the second for France), most records date from mid-August to November with additional ones in spring on 1 April 1994 (France) and 28 May-24 June 2004 (Iceland).

Verwijzingen

- AOU 1957. Check-list of North American birds. Vijfde druk. Baltimore.
- Bent, A C 1926. Life histories of North American marsh birds. US Natl Mus Bull 135. Washington DC.
- Blake, E R 1977. Manual of Neotropical birds 1. Chicago.
- Davis, W E & Kushlan, J A 1994. Green Heron (*Butorides virescens*). In: Poole, A & Gill, F (redactie), The birds of North America 129, Washington DC, pp 1-24.
- Dawson, A 2006. Control of molt in birds: association with prolactin and gonadal regression in Starlings. Gen Comp Endocrinol 147: 314-322.
- Dawson, A 2004. The effects of delaying the start of moult on the duration of moult, primary feather growth rates and feather mass in Common Starlings *Sturnus vulgaris*. Ibis 146: 493-500.
- Dawson, A, Hinsley, S A, Ferns, P N, Bonser, R H C & Eccleston, L 2000. Rate of moult affects feather quality: a mechanism linking current reproductive effort to future survival. Proc R Soc London B, Biological Sciences 267: 2093-2098.
- Dickerman, R W & Gavino, T G 1969. Studies of a nesting colony of Green Herons at San Blas, Nayarit, Mexico. Living Bird 8: 95-111.
- Dickinson, E C (redactie) 2003. The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world. Derde druk. Londen.
- French, R 1976. A guide to the birds of Trinidad and Tobago. Pennsylvania.
- Gavino, T G & Dickerman, R W 1972. Nestling development of Green Herons at San Blas, Nayarit, Mexico. Condor 74: 72-79.
- Haverschmidt, F & Mees, G F 1994. Birds of Suriname. Paramaribo.
- Hayes, F E 2002. Geographic variation, hybridization, and taxonomy of New World *Butorides* herons. N Am Birds 56: 4-10.
- Hayes, F E 2006. Variation and hybridization in the Green Heron (*Butorides virescens*) and Striated Heron (*B. striata*) in Trinidad and Tobago, with comments on species limits. J Carib Ornithol 19: 12-20.
- Hudson, N & Rarities Committee 2009. Report on rare birds in Great Britain in 2008. Br Birds 102: 528-601.
- Jiguet, F 2010. L'assistance par bateau et l'origine naturelle des oiseaux égarés en Europe. Ornithos 17: 170-181.
- McVaugh, W 1975. The development of four North American herons II. Living Bird 11: 155-173.
- Meyerrieks, A J 1960. Comparative breeding behavior of four species of North American herons. Nuttall Ornithol Club Publ 2.
- Monroe, B L & Browning, M R 1992. A re-analysis of *Butorides*. Bull Br Ornithol Club 112: 81-85.
- Oreel, G J 1987. African Night Heron in Cyprus in April 1984. Dutch Birding 9: 16-17.
- Ovaa, A, van der Laan, J, Berlijn, M & CDNA 2008. Rare birds in the Netherlands in 2007. Dutch Birding 30: 369-389.
- Ovaa, A, Groenendijk, D, Berlijn, M & CDNA 2009. Rare birds in the Netherlands in 2008. Dutch Birding 31: 331-352.
- Paton, P W C & MacIvor, L H 1983. Green Heron in Hawaii. Am Birds 37: 232-233.
- Payne, R B 1974. Species limits and variation of the New World Green Herons *Butorides virescens* and Striated Herons *B. striatus*. Bull Br Ornithol Club 94: 81-88.
- Peck, G K & James, R D 1983. Breeding birds of Ontario: nidiology and distribution 1: Nonpasserines. Toronto.
- Pyle, R L & Pyle, P 2009. The birds of the Hawaiian Islands: occurrence, history, distribution, and status. Version 1. Website: <http://hbs.bishopmuseum.org/birds/rfp-monograph>.
- Reeber, S & Comité d'Homologation National 2009. Les oiseaux rares en France en 2008: 26e rapport du Comité d'Homologation National. Ornithos 16: 273-315.
- Ridgely, R S & Greenfield, P J 2001. The birds of Ecuador 1: status, distribution and taxonomy. Londen.
- Sibley, D 2000. The North American bird guide. New York.
- Slaterus, R & van der Spek, V 2009. Recente meldingen: juli-augustus 2009. Dutch Birding 31: 322-329.
- Steijn, L 2006. DB Actueel: Groene Reiger te Amsterdam. Dutch Birding 28: 193-194.
- Stiles, F G & Skutch, A F 1989. A guide to the birds of Costa Rica. Londen.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2000. ANWB vogelgids van Europa. Den Haag.
- Voisin, C 1991. The herons of Europe. Londen.
- Wingate, D B, Madeiros, J L & Kushlan, J A 2009. Green Heron colonizes Bermuda. Waterbirds 32: 162-168.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland
(arnoud.b.vandenberg@gmail.com)

Penduline tits in Eurasia: distribution, identification and systematics

Sander Bot, Dušan Brinkhuizen, Ákos Pogány, Tamás Székely & René van Dijk

Penduline tits Remizidae are small songbirds divided in five genera, occurring mainly in Africa and Eurasia. Birders from Europe are most familiar with Eurasian Penduline Tit *Remiz pendulinus*, which is well known for its remarkable pouch-shaped nest. Three other species are classified within the same genus: Black-headed *R. macronyx*, White-crowned *R. coronatus* and Chinese Penduline Tit *R. consobrinus*, all occurring in Asia. The six species in the genus *Anthoscopus* occur in Africa and are all nondescript and phenotypically different from *Remiz* penduline tits. The three remaining genera are monotypic: Verdin *Auriparus flaviceps* in North America, Tit-Hylia *Pholidornis rushiae* in Central Africa and Fire-capped Tit *Cephalopyrus flammiceps* in the Himalayas (Harper & Quinn 1996, Madge 2008).

Not only the nest but also the breeding ecology of Eurasian Penduline Tit is remarkable: during the egg-laying phase, either the male or the female deserts the nest. Additionally, no less than 30-40% of the nests are deserted by both parents and the eggs in these nests are thus doomed to fail (Persson & Öhrström 1989, van Dijk et al 2010). This pattern of nest desertion likely results from a battle between the sexes in which both parents try to let their partner do the hard work of raising the young (Szentirmai et al 2007). In order to understand the causes and consequences of such a diverse breeding system, fieldwork on this species was carried out in Hungary (46°19'N, 20°05'E) in 2002-07. In 2008, we organised an expedition to Asia and studied the behaviour of the other three *Remiz* penduline tit species. We visited two sites in

196 Eurasian Penduline Tit / Buidelmees *Remiz pendulinus pendulinus*, male, Gelderland, Netherlands, 14 May 2008 (*Michel Geven*). Typical individual.

197 Eurasian Penduline Tit / Buidelmees *Remiz pendulinus pendulinus*, female, Fehértó, Hungary, 30 July 2006 (*René van Dijk*). Mate of male in plate 198.

198 Eurasian Penduline Tit / Buidelmees *Remiz pendulinus pendulinus*, male, Fehértó, Hungary, 30 July 2006 (René van Dijk). Individual with unusually intensive red breast coloration (this male was at least five years old when photographed).

Kazakhstan for White-crowned (subspecies *R c coronatus*) and Black-headed (subspecies *R m ssa-poshnikowi*) and sites in China for White-crowned (subspecies *R c stoliczkae*) and Chinese Penduline Tit. The fieldwork in Asia not only provided us with a wealth of data useful for further investigation of the evolution and implications of breeding systems but we also obtained interesting and largely unknown information about identification, vocalisations and breeding systems of these species, as well as some ideas about taxonomy, which we present here. Further genetic and comparative work is currently being carried out to substantiate these ideas.

Distribution

Eurasian Penduline Tit

Nominate *R p pendulinus* is widely distributed throughout Europe, occurring as far north as southern Scandinavia. It is an accidental visitor to Britain. Birds in southern Europe may be resident whereas birds with a more northerly distribution migrate mainly to central and southern Europe in winter. Nominate *pendulinus* also occurs in west-

ern Turkey and western Russia. East of the Urals, nominate *pendulinus* is replaced by *R p jaxarticus*, which occurs as far east as the foothills of the Altai mountains in northern Kazakhstan and central Russia. *R p menzbieri* ranges from central Turkey to Armenia, Azerbaijan, north-western Iran and Syria. *R p caspius* only occurs along the western and north-eastern shore of the Caspian Sea and in the Ural and Volga valley in north-western Kazakhstan and south-western Russia. All three Asian subspecies are migratory and winter south and south-west of the breeding grounds, mainly from southern Turkey, Israel and Iraq to Iran (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008).

Black-headed Penduline Tit

Black-headed Penduline Tit breeds in Central Asia, where four subspecies are recognized. Nominate *R m macronyx* occurs locally in reed beds along rivers and lakes in south-western Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan and Tajikistan. The range overlaps with Eurasian Penduline Tit (*R p caspius*) in the Ural river delta. *R m neglectus* occurs along the southern shore of the Caspian Sea, in south-western Turkmenistan and northern Iran.

In eastern Iran, *R m nigricans* is recognized but this subspecies is possibly extinct. *R m ssaposhnikowi* only occurs along lakes in south-eastern Kazakhstan. Black-headed is a resident species but it is likely that northern populations (partly) migrate. Migration has been noted in Turkmenistan and at Chokpak pass in southern Kazakhstan. Probably, the winter quarters are in southern Turkmenistan and northern Iran (Harrap & Quinn 1996, Wassink & Oreel 2007, Madge 2008).

White-crowned Penduline Tit

Two subspecies are recognised, *R c coronatus* and *R c stoliczkae*, both occurring in Asia. Nominate *coronatus* breeds throughout southern Central Asia and marginally in north-western China. *Stoliczkae* has a more easterly distribution, occurring in eastern Kazakhstan, western China, Mongolia and Siberia, Russia. White-crowned is a migratory species: nominate *coronatus* winters mainly in eastern Iran and south-western Afghanistan, while the wintering grounds of *stoliczkae* are still unknown (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008).

Chinese Penduline Tit

This is a monotypic species breeding in north-eastern China and far-eastern Russia. It is also migratory, wintering mainly further south in China and being increasingly reported elsewhere during winter, for instance, in Japan, South Korea and Hong Kong, China (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008).

Identification

Identifying a bird as a 'Remiz penduline tit' is relatively easy: all four species usually have pale underparts, chestnut coloured upperparts, a grey head with a black mask and a conical bill, making confusion with other species unlikely, while their vocalisations are distinctive. Juveniles of all species have a uniform plain-coloured head but the combination of shape, plumage, behaviour and vocalisations still makes identification straightforward. However, identification at species level can be more complex. Individual variation and variation between ages, sexes and subspecies can make identification even more difficult, especially away from the breeding grounds. Juveniles are notably difficult to identify in the field and are not discussed here. Below, we describe the different species, emphasizing characters important for identification and mainly focusing on the taxa that we studied.

Eurasian Penduline Tit (plate 196-198)

Nominate *pendulinus* is sexually dimorphic and males and females can usually be sexed in the field without too much trouble. Males are more brightly coloured than females: they have a dark red-brown mantle, reddish spots on the breast, and a brighter grey-white crown and a wider mask than females (Cramp & Perrins 1993, Kingma et al 2008). The mask reaches the forehead, where it is edged chestnut. Females are often paler altogether, lacking the reddish spots on the breast, and their mask usually does not reach the forehead, lacking the chestnut edge. However, these differences are not always clear and a combination of characters, including behaviour, should be used to sex a bird. Ageing after juvenile plumage is only possible in first-winter plumage and in the hand, based on moult: adults perform a complete moult in autumn, whereas post-juvenile moult is usually partial, including lesser and median coverts and a variable number of greater coverts, allowing ageing as either first-winter or adult (www.ibercajalav.net/img/399_PendulineTit-Rpendulinus.pdf). However, Svensson (1992) reports that in southern European birds post-juvenile moult may also be complete, complicating ageing. Pre-breeding moult in both age classes makes first-summer birds indistinguishable from adult summer birds. Eurasian Penduline Tits appear to develop a brighter plumage with age. *Jaxarticus* and *menzbieri* differ from nominate *pendulinus* in being paler and more poorly marked overall (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008). Male *caspicus* differs markedly from the other subspecies in having a variable amount of chestnut on crown and nape, and having the mantle more intensely chestnut coloured. Females resemble nominate *pendulinus* more closely but crown, nape and mantle are paler and sometimes show traces of chestnut on crown and nape. Compared with nominate *pendulinus*, both sexes have broader white fringes to the tail- and flight-feathers. Hybridisation occurs between Eurasian and Black-headed Penduline Tits: *caspicus* hybridises with nominate Black-headed and *menzbieri* with *neglectus* Black-headed.

Black-headed Penduline Tit (plate 199-202)

Black-headed Penduline Tit is the most variable and least known member of the *Remiz* penduline tits. Males of nominate *macronyx* are easily distinguished from other penduline tit species in having a blackish hood. The hood may be separated from the chestnut mantle by a pale buff collar. The female is said to be paler, with broader dull buff

199 Black-headed Penduline Tit / Zwartkopbuidelmees *Remiz macronyx ssaposhnikowi*, male, Topar lakes, Almaty province, Kazakhstan, 18 June 2008 (René van Dijk). This individual looks identical to Eurasian Penduline Tit *R. pendulinus caspius*. Note chestnut crown and nape, white throat and broad white fringes of tail- and flight-feathers.

200 Black-headed Penduline Tit / Zwartkopbuidelmees *Remiz macronyx ssaposhnikowi*, male, Topar lakes, Almaty province, Kazakhstan, 25 June 2008 (René van Dijk). Same individual as in plate 201. Note black crown-feathers interspersed with some chestnut feathers and broad white fringes of tail- and flight-feathers.

201 Black-headed Penduline Tit / Zwartkopbuidelmees *Remiz macronyx ssaposhnikowi*, male, Topar lakes, Almaty province, Kazakhstan, 25 June 2008 (René van Dijk). Same individual as in plate 200. Intermediate bird. Note extensive red-brown markings on breast and white throat.

feather-tips and a paler throat. Both sexes possibly show substantial variation in head pattern but from available literature it is not possible to get a clear picture of the morphological variation. Hence it is unclear whether *macronyx* can always be safely distinguished from hybrids *caspius* x *macronyx* in the Caspian Sea region. The fact that *menzbieri* Eurasian Penduline Tit hybridises with *neglectus* Black-headed along the south-western coast adds to the complexity around the Caspian Sea. Unfortunately, little is known about the Caspian Sea situation and further research is required to acquire more information about morphology and hybridisation of the (sub)species in this region.

We visited Topar lakes, Almaty province, Kazakhstan (45°02'N, 75°01'E), to study a population of *ssaposhnikowi*. This subspecies is said to be variable to such an extent that it can resemble both *caspius* of Eurasian Penduline Tit and nominate *macronyx* (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008). We could confirm this for males: some were dark hooded as nominate *macronyx*, while others had the chestnut crown and nape characteristic of *caspius*. We also caught a male with intermediate coloration but most birds either approached a *caspius* or a *macronyx* type plumage (Bot & van Dijk 2009). Compared with nominate *pendulinus* of Eurasian, the mantle and scapulars are more deeply coloured dark red-brown, and males show extensive red-brown spots on breast

202 Black-headed Penduline Tit / Zwartkopbuidelmee *Remiz macronyx ssaposhnikowi*, female, Topar lakes, Almaty province, Kazakhstan, 26 June 2008 (René van Dijk)

and flanks. Males with a *caspicus*-like appearance seem to be indistinguishable from true *caspicus*: comparing these males with the few photographs available on the internet (eg, www.birds-online.ru/gallery/thumbnails.php?album=104) and descriptions in the literature of *caspicus* (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008), no consistent differences in plumage could be found. All observed females resembled nominate *pendulinus* of Eurasian but differed from these in having a clear red fringe on the head above the forehead patch extending to the side of the crown and in having

many red feathers on the breast. The mask also appeared larger than usually observed in female Eurasian. A variable amount of black feathers on the nape was present. This description fits well with the description given for female *caspicus* (Harrap & Quinn 1996). Curiously, we did not observe any *macronyx*-type females. Both sexes can also be separated from nominate *pendulinus* of Eurasian in showing broad white fringes to tail- and flight-feathers.

White-crowned Penduline Tit (plate 203-209)

In both studied subspecies, females differed from males in the same way as in Eurasian Penduline Tit: females have a smaller and less well defined mask, are duller and have less bright chestnut on the back than males. We studied nominate *coronatus* in the foothills of the western Tien Shan mountain range in southern Kazakhstan (42°25'N, 70°29'E). Males resemble Eurasian in plumage but the black of their mask is generally larger and extends onto the nape. This character is variable: in some males the black of the mask extends only marginally onto the nape, while in others the nape is completely black, leaving only the crown white. Compared with Eurasian, males also lack the red-brown fringe bordering the mask above the bill. Identifying female *coronatus* from Eurasian might be more difficult. They show a variable amount of black on the nape but to a lesser extent and more diffuse compared with males, while some females lack the dark markings on the nape altogether. These females might still be identified by the col-

203 White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmee *Remiz coronatus coronatus*, male, Dzhabagly, South Kazakhstan, Kazakhstan, 1 June 2008 (Sander Bot). Typical individual. **204** White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmee *Remiz coronatus coronatus*, female, Topar lakes, Almaty province, Kazakhstan, 13 June 2008 (Sander Bot). Note paler appearance with greyer crown-feathers and paler mantle compared with males of same species in plate 203 and 205.

our of the crown and nape: often more buff-brown and thus less grey-white compared with Eurasian. Both sexes are also smaller and paler than Eurasian.

Stoliczkae was studied at different sites in north-western Xinjiang province, China. Males differ from nominate *coronatus* in having less black on the nape. None of the observed males had a complete black nape, and in some individuals the black on the nape was nearly absent, reminiscent of Eurasian Penduline Tit. However, males lack the chestnut ridge on the forehead and have a nearly white crown, which is often more grey in Eurasian. Females differ from nominate *coronatus* in having a smaller mask. The mask sometimes also has intermixed pale feathers, giving a less solid black impression. In most females, brown or black mottling on the nape is absent. Females of both subspecies may recall female Eurasian (*R. p. caspius*) which can also show black on the nape. However, *caspius* usually also shows red-brown patches on crown and nape, is larger and has broad white fringes to tail- and flight-feathers.

205 White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmeees
Remiz coronatus coronatus, male, Dzhabagly, South Kazakhstan, Kazakhstan, 1 June 2008 (Sander Bot).
Individual with only few black feathers on nape.

Chinese Penduline Tit (plate 210-211)

We visited Xianghai nature reserve in Jilin province, north-eastern China (44°82'N, 122°18'E), to study Chinese Penduline Tit. Both sexes of this species are easily identified from all other penduline tits by their mask: it is clearly smaller and narrower, with a rectangular shape ('bandit mask'). Again, males are brighter on the upperparts than females: males have a warm rufous-brown upper mantle which is grey in females. In females, the mask is smaller and pale brown instead of black, and the colour of the nape and crown is brown-grey instead of grey-white, resulting in a less contrasting head pattern. Female *stoliczkae* White-crowned Penduline Tit can show a small, brown-black mask as well but the mask of Chinese is clearly browner, so together with the difference in nape and crown coloration, the two taxa can easily be separated in the field.

Vocalisations

Penduline tits do not sing for prolonged times like dawn-chorus singers do. Males sing irregularly during the day, near the nest. The song is relatively soft and inconspicuous and the duration varies between a few seconds and a few minutes. All species have a finch-like song which is a mixture of calls, trills and other motifs. Every individual male has a repertoire of trills and motifs, called syllables. In every song bout, a male uses a different set and number of syllables, therefore no two songs are the same. Syllables are shared between males. For instance, 16 male Eurasian Penduline Tits studied in Hungary in 2006 used an average of six different syllables per male, while the population as a whole used 16 different syllables. All *Remiz* penduline tits have a typical thin, high-pitched call: *seeeoou*. The contact call is usually shorter, and both shorter and longer versions are used in the song.

Songs of Eurasian Penduline Tit and White-crowned Penduline Tits are not easily distinguished in the field. However, when focussing on the different syllables, the species do differ. Of the 12 different syllables used by the White-crowned population studied in Kazakhstan, only two are shared with the population of Eurasian in Hungary. Whether this difference is a useful identification character is unclear because it is possible that syllable repertoires differ between populations within species. More populations of both species need to be studied to clarify this. Calls of Eurasian and White-crowned are very similar; the duration is on average 0.5-0.6 sec and the note is descending (from 7 to 5 kHz) and 'twisted'. We sound-record-

206 White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmees *Remiz coronatus coronatus*, female, Dzhabagly, South Kazakhstan, Kazakhstan, 6 June 2008 (Sander Bot). Female without black in nape, thus very similar to female Eurasian Penduline Tit *R. pendulinus*. **207** White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmees *Remiz coronatus stoliczkae*, male, Kulan river, Xinjiang, China, June 2008 (Dušan Brinkhuizen). Males in this subspecies often look similar to Eurasian Penduline Tit *R. pendulinus* but note absence of chestnut feathers above mask on forehead and whiter crown and nape. **208** White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmees *Remiz coronatus stoliczkae*, female, Kulan river, Xinjiang, China, June 2008 (Dušan Brinkhuizen). Typical female. **209** White-crowned Penduline Tit / Witkruinbuidelmees *Remiz coronatus stoliczkae*, female, Kulan river, Xinjiang, China, June 2008 (Dušan Brinkhuizen). Individual showing small, less solid black mask, to some extent resembling Chinese Penduline Tit *R. consobrinus*.

ed two male Black-headed Penduline Tits. Both produced a song structurally typical for *Remiz* penduline tits but none of the syllables used was found in the other species. The call of Black-headed is markedly different from the other species: longer, c 1 sec long, and not descending or twisting (for a sonagram, see Bot & van Dijk 2009). This difference is distinguishable in the field. The song of Chinese Penduline Tit is relatively simple. Less complex syllables are used and most syllables are only variations of the call. Because the song contains so many calls, it is sometimes hard

to tell whether a bird is calling or singing. Chinese uses both a short and a long call, both descending, lasting 0.4 and 0.8 sec, respectively.

Breeding systems

Until our visit to the region, mating systems of the Asian penduline tits were unknown (Madge 2008). Unfortunately, we have been able to study only one breeding case of *ssaposhnikowi* Black-headed Penduline Tit in detail. At that particular nest, the male abandoned the nest after three eggs were laid, very similar to what has been observed in

210 Chinese Penduline Tit / Chinese Buidelmees *Remiz consobrinus*, male, Beidaihe, Hebei, China, 6 May 2005 (Mike Parker). Note diagnostic narrow 'bandit mask'.

211 Chinese Penduline Tit / Chinese Buidelmees *Remiz consobrinus*, female, Beidaihe, Hebei, China, 13 October 2003 (Mike Parker). Mask is less conspicuous in females.

Eurasian Penduline Tits. This suggests that this subspecies is also polygamous, although clearly more observations are required in order to establish the species' breeding system.

From our study of nominate *coronatus* White-crowned Penduline Tit, it appeared to be socially monogamous, and nest building, incubation and feeding of nestlings were done by both parents, although at a few nests the offspring was fed by a single male or single female. Surprisingly, *stoliczkae* in China is not only different in plumage, it also has a different breeding system compared with nominate *coronatus*: this subspecies is polygamous and all parental care from incubation onwards was carried out by one parent only, either the male or the female. Out of 25 nests, 10 were cared for by the female only, the offspring at four nests was incubated and fed by the male only, whilst 11 nests had been deserted by both parents. Chinese Penduline Tit appeared to be polygynous: in this species, only the male typically deserts the nest after egg-laying at the onset of incubation, leaving the female to incubate the eggs and to raise the chicks.

Systematics

Within the genus *Remiz*, taxonomy is controversial and the number of recognised species ranges from one to four. In early days, most authors, including Dickinson (2003), treated all *Remiz* penduline tits as one wide-ranging species: Penduline Tit *R. pendulinus*. Some authors now accept two or three species. For instance, Eck & Martens (2006) recognize two, lumping Black-headed Penduline Tit with Eurasian Penduline Tit and Chinese Penduline Tit with White-crowned Penduline Tit. Sibley & Monroe (1990) treat them as three species by lumping Black-headed with Eurasian and Cramp & Perrins (1993) recognise three as well, however, by lumping White-crowned with Chinese. The taxonomic disagreement is understandable as Eurasian and Black-headed hybridize along the Caspian Sea, the Asian species are poorly studied and, until recently, no genetic data were available. Two recent standard works covering penduline tits (Harrap & Quinn 1996, Madge 2008) treat them as four species and this treatment is followed in this paper.

Our research partly resolved the taxonomic puzzle. First, at least three species should be rec-

TABLE 1 Measurements of penduline tits *Remiz* trapped during research period. Sequence in each column: mean, number of individuals and range.

	weight (g)		wing (mm)		tarsus (mm)	
	males	females	males	females	males	females
Eurasian Penduline Tit <i>R. pendulinus pendulinus</i>	9.3 (392) 7.9-11.7	10.4 (176) 8.2-13.3	56.3 (372) 52.0-62.0	55.6 (168) 50.0-59.0	16.9 (370) 15.4-19.5	17.0 (167) 12.2-20.0
Black-headed Penduline Tit <i>R. macronyx ssaposhnikowi</i>	10.3 (1) –	11.2 (1) –	61 (1) –	58 (1) –	17.8 (1) –	18.2 (1) –
White-crowned Penduline Tit <i>R. coronatus coronatus</i>	7.1 (22) 6.7-7.8	7.7 (14) 6.9-8.8	53.2 (30) 51.0-57.0	52.9 (20) 49.0-55.5	15.5 (30) 14.6-16.6	15.6 (20) 14.6-16.7
White-crowned Penduline Tit <i>R. c. stoliczkae</i>	7.3 (21) 6.5-7.9	8.9 (12) 7.6-9.6	51.8 (21) 49.5-54.2	52.3 (12) 51.0-54.0	15.3 (21) 14.2-16.0	15.7 (12) 15.4-16.2
Chinese Penduline Tit <i>R. consobrinus</i>	9.1 (8) 8.6-9.5	10.2 (6) 8.8-11.3	54.9 (8) 51.5-57	54.3 (6) 53.5-55.5	16.2 (8) 15.6-16.6	16.2 (6) 15.5-16.7

ognised: White-crowned Penduline Tit differs clearly from Chinese Penduline Tit in morphology, vocalisations and breeding system, justifying treatment as different species. Both species also differ from Eurasian Penduline Tit and Black-headed Penduline Tit in morphology, size, breeding habitat (being less dependent on reed beds) and mating system. The difference in breeding habitat between, for instance, White-crowned and Black-headed is nicely illustrated around Topar, Kazakhstan, where both species occur side-by-side: White-crowned breeds along small rivers, mainly fringed with trees, whereas Black-headed is exclusively found in extensive reed beds (we never observed any species outside their favoured breeding habitat). Our genetic data confirm that Eurasian, White-crowned and Chinese are different species (van Dijk, Székely, Irestedt & Ericson unpubl data).

Eurasian Penduline Tit and Black-headed Penduline Tit are the most closely related species within the species complex, and whether they should be recognised as different species is a difficult question. They hybridize around the Caspian Sea and the subspecies *ssaposhnikowi* of Black-headed may look identical to the subspecies *caspicus* of Eurasian. However, in a different publication we postulated that *ssaposhnikowi* should actually not be recognized and that in south-eastern Kazakhstan not *ssaposhnikowi* but both *macronyx* and *caspicus* occur, similar to the situation around the Caspian Sea (Bot & van Dijk 2009). Another possibility is to include *caspicus* within Black-headed. In this case, all birds occurring in the reed beds from the Caspian Sea eastwards to south-eastern Kazakhstan are one species, in

which males differ from all other penduline tits in having black, chestnut or a combination of both in crown and nape feathers. Hybridization and similarity in morphology and habitat could justify such a decision. However, with the current data at hand we cannot make strong statements about taxonomy yet. We need more information about *caspicus* and Black-headed including higher resolution genetic data in order to be able to answer questions like: to what extent do they hybridise, are they genetically different, and do they differ in behaviour and breeding biology?

Vagrancy potential in the Western Palearctic

Until recently, none of the three Asian taxa was listed on the Western Palearctic (WP) list (cf van den Berg 2008). However, Black-headed Penduline Tit was added recently to the WP list based upon records from European Russia (Redactie Dutch Birding 2011). Because Black-headed breeds close to the WP, it indeed seems to be the most likely candidate to turn up as a vagrant. Madge (2008) even speculates where it could turn up outside Russia: 'As large numbers of *R. pendulinus* of Caspian race (*caspicus*) spend the non-breeding season in Israel, it is possible that some individuals of the present species [Black-headed Penduline Tit] could occur with them'. This is not unlikely indeed, and with current knowledge the first to be identified will probably be an unambiguous male, because in all other plumages a hybrid can not yet be confidentially excluded.

Harrap & Quinn (1996) and Madge (2008) report White-crowned Penduline Tit to be a vagrant to Austria, referring to a male trapped at Neusiedler See, Burgenland, on 1 August 1987. The record

has been published (Franz 1988) and was originally accepted by the Austrian rarities committee (at that time as a subspecies of Eurasian Penduline Tit). However, later it was reconsidered as an aberrantly plumaged Eurasian and was removed from the Austrian list. The main reason for rejection was the wing length, being too long for White-crowned. We agree with the current view that the bird was probably not a White-crowned. Neither the published wing length of 57 mm nor the weight of 10.5 g fit White-crowned, yet are within the range of Eurasian: we took measurements of 43 male White-crowned and both the maximum wing length and weight were lower than in the Austrian bird (table 1). The description and the accompanying photograph (Franz 1988) also suggested that it was an abnormally plumaged Eurasian. As far as we know, White-crowned is only a short-distance migrant. It does, however, winter close to the WP and therefore observers should consider this species in the easternmost WP.

Chinese Penduline Tit is a short-distance migrant within East Asia and, therefore, a very unlikely vagrant to the WP.

Final remarks

Every study raises new questions and ours is no exception. In addition to the unresolved matter around the Caspian Sea, various questions still remain to be answered: is the subspecies *nigricans* of Black-headed Penduline Tit really extinct? Where does the subspecies *stoliczkae* of White-crowned Penduline Tit winter? Do the breeding ranges of White-crowned and Chinese Penduline Tit meet? Birders can help in finding the answers for these and other questions by paying detailed attention to penduline tits when visiting Asia. We hope this paper encourages them to do so.

Acknowledgements

We thank Vera Voronova, Ma Ming, Lin Baoqing, Li Lianshan and Kong Wei-yao for their help with the field work. We thank Wouter Halfwerk for his useful comments on the draft of this paper and Arnoud B van den Berg and the Austrian rarities committee for providing information about records in the WP. The research leading to these results has received funding from the European Community's Sixth Framework Programme (GEBACO; FP6/2002-2006) under contract number 28696.

Samenvatting

BUIDELMEZEN IN EURAZIË: VERSPREIDING, HERKENNING EN SYSTEMATIEK Dit artikel beschrijft de buidelmezen uit het genus *Remiz*: Buidelmees *R. pendulinus*, Witkruin-

buidelmees *R. coronatus*, Zwartkopbuidelmees *R. macronyx* en Chinese Buidelmees *R. consobrinus* en behandelt verspreiding, determinatie, geluid, broedsysteem, systematiek en voorkomen in het West-Palearctische gebied.

Buidelmees komt in een groot deel van Europa voor en de verspreiding loopt in het oosten door tot in Centraal-Rusland. Bij de meeste ondersoorten heeft het mannetje een grijze kop met opvallend zwart masker. Het vrouwtje is meestal te onderscheiden door onder andere een fletser uiterlijk. Bij de ondersoort *caspius* is vooral het mannetje heel anders van tekening, met een variabele hoeveelheid kastanjebruine tekening op kruin en nek. Buidelmees hybridiseert met Zwartkopbuidelmees. Laatstgenoemde komt uitsluitend voor in Centraal-Azië, heeft vier ondersoorten en is standvogel dan wel gedeeltelijk trekvogel. Het mannetje van de nominaat is eenvoudig te herkennen door de volledig zwarte kopkap. Over de variatie in vooral kopkleur bij beide geslachten van de nominaat is weinig bekend. Dit komt vooral doordat er weinig onderzoek is verricht in de broedgebieden langs de Kaspische Zee en omdat onduidelijk is in welke mate variatie van het verenkleed verklaard kan worden door hybridisatie met Buidelmees. De ondersoort *ssaposhnikowi* uit Kazachstan is dermate variabel dat sommige vogels identiek lijken aan de nominaat *macronyx* en andere aan de ondersoort *caspius* van Buidelmees. Dit leidt tot de speculatie dat *ssaposhnikowi* niet bestaat, en dat alleen de nominaat *macronyx* en de ondersoort *caspius* van Buidelmees voorkomen in Centraal-Kazachstan. Witkruinbuidelmees komt voor van zuidelijk Centraal-Azië tot in West-China en lijkt op Buidelmees, maar heeft een variabele hoeveelheid zwart in de nek. Het zwart in de nek kan ontbreken zodat de soort meer op Buidelmees lijkt. Echter, dergelijke vogels missen de roodbruine tekening boven de snavel (mannetjes) of hebben een minder grijze kruin (vrouwtjes). Chinese Buidelmees broedt in Noordoost-China en Oost-Rusland en overwintert voornamelijk zuidelijker in China. Deze soort is vrij gemakkelijk te onderscheiden van de andere soorten door het kleinere en smallere masker. Binnen de soort is het masker bij de vrouwtjes nog kleiner en niet zwart maar bruin.

Alle soorten hebben een typische hoge roep. Buidelmees en Witkruinbuidelmees zijn op roep niet te onderscheiden, maar Zwartkopbuidelmees heeft daarentegen een duidelijk langere, ééntonigere roep en Chinese Buidelmees heeft vaak een relatief korte roep. Zang van Buidelmees, Zwartkopbuidelmees en Witkruinbuidelmees lijken sterk op elkaar en het is niet bekend of er in de zang diagnostische verschillen zijn te vinden. Chinese Buidelmees heeft de eenvoudigste zang.

Buidelmees heeft een uniek broedsysteem waarbij altijd óf één ouder óf beide ouders het nest verlaten na de eileg. Het laatste gebeurt in 30-40% van de gevallen, waardoor de broedpoging dus mislukt. Van Zwartkopbuidelmees is te weinig bekend om iets over het broedsysteem te kunnen zeggen. Nominaat Witkopbuidelmees is monogaam, terwijl de ondersoort *stoliczkae* polygaam is waarbij alleen het mannetje of het vrouwtje de jongen grootbrengt. Bij Chinese Buidelmees neemt doorgaans alleen het vrouwtje de broedzorg op zich.

Systematiek van buidelmezen is niet eenduidig en sommige auteurs beschouwen buidelmezen als één polytypische soort, terwijl anderen vier soorten erkennen, en weer anderen iets daartussenin. Omdat er weinig onderzoek gedaan wordt in de broedgebieden en hybridisatie voorkomt is de onenigheid begrijpelijk. Dit artikel stelt voor in ieder geval drie soorten te erkennen: Witkruinbuidelmees verschilt duidelijk van Chinese Buidelmees in morfologie, geluid, broedsysteem en genetica. Beide soorten verschillen van Buidelmees en Zwartkopbuidelmees in morfologie, formaat, biotoop en broedsysteem. Of Buidelmees en Zwartkopbuidelmees goede soorten zijn is een lastige vraag, ondanks het verschil in geluid. Hybridisatie vindt plaats, er is veel variatie in het verenkleed en Zwartkopbuidelmees is slecht onderzocht. De auteurs durven daarom nu nog geen definitief oordeel te geven en moedigen onderzoek naar deze taxa aan om in de toekomst meer te kunnen zeggen.

Buiten het zuiden van Europees Rusland is Zwartkopbuidelmees niet vastgesteld in de WP. Aangezien de soort trekbewegingen vertoont is het mogelijk dat hij bijvoorbeeld in Israël opduikt. Van Witkruinbuidelmees was ooit een geval bekend uit Burgenland, Oostenrijk, maar dat is inmiddels (terecht) van de nationale lijst verwijderd. De soort zou aan de oostkant van de WP kunnen opduiken als dwaalgast. Chinese Buidelmees heeft een Oost-Aziatische verspreiding en wordt als dwaalgast in de WP onwaarschijnlijk geacht.

References

- van den Berg, A B 2008. Dutch Birding vogelnamen: lijst van West-Palearctische vogelsoorten 2008 – Dutch Birding bird names: list of Western Palearctic bird species 2008. Amsterdam.
- Bot, S & van Dijk, R E 2009. Black-headed Penduline Tits in Kazakhstan. *Sandgrouse* 31: 171-176.
- Cramp, S & Perrins, C M (editors) 1993. *The birds of the Western Palearctic* 7. Oxford.
- Dickinson, E C (editor) 2003. *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world*. Third edition. London.
- van Dijk, R E, Brinkhuizen, D M, Székely, T & Komdeur, J 2010. Parental care strategies in Eurasian penduline tit are not related to breeding densities and mating opportunities. *Behaviour* 147: 1551-1565.
- Eck, S & Martens, J 2006. Systematic notes on Asian birds 49. A preliminary review of the Aegithalidae, Remizidae and Paridae. *Zool Meded, Leiden* 80-5 (1): 1-63.
- Franz, D 1988. Eine Kronenbeutelmeise *Remiz pendulinus coronatus* am Neusiedlersee. *Limicola* 2: 147-152.
- Harrap, S & Quinn, D 1996. *Tits, nuthatches & treecreepers*. London.
- Kingma, S A, Szentirmai, I, Székely, T, Bókony, V, Bleeker, M, Liker, A & Komdeur, J 2008. Sexual selection and the function of a melanin-based plumage ornament in polygamous penduline tits *Remiz pendulinus*. *Behav Ecol Sociobiol* 62: 1277-1288.
- Madge, S C 2008. Family Remizidae (Penduline-tits). In: del Hoyo, J, Elliott, A & Christie, D A (editors), *Handbook of the birds of the world* 13, Barcelona, pp 52-75.
- Persson, O & Öhrström, P 1989. A new avian mating system: ambisexual polygamy in the penduline tit (*Remiz pendulinus*). *Ornis Scand* 20: 105-111.
- Redactie Dutch Birding 2011. Naamgeving van taxa in Dutch Birding. *Dutch Birding* 33: 47-50.
- Sibley, C G & Monroe, B L Jr 1990. *Distribution and taxonomy of birds of the world*. New Haven.
- Svensson, L 1992. *Identification guide to European passerines*. Fourth edition. Stockholm.
- Szentirmai, I, Székely, T & Komdeur, J 2007. Sexual conflict over care: antagonistic effects of clutch desertion on reproductive success of male and female penduline tits. *J Evol Biol* 20: 1739-1744.
- Wassink, A & Oreel, G J 2007. *The birds of Kazakhstan*. De Cocksdorp.

Sander Bot, Postbus 41139, 9701 CC Groningen, Netherlands (sanderbot@yahoo.co.uk)

Dušan M Brinkhuizen, Camino de Orellana 161, Guapulo, Quito, Ecuador (d.m.brinkhuizen@gmail.com)

Ákos Pogány, Department of Ethology, Eötvös University, Pázmány Péter sétány 1/c, H-1117 Budapest, Hungary (apogany@ludens.elte.hu)

Tamás Székely, Department of Biology and Biochemistry, University of Bath, Claverton Down, Bath BA2 7AY, UK (T.Szekely@bath.ac.uk)

René van Dijk, Department of Biology and Biochemistry, University of Bath, Claverton Down, Bath BA2 7AY, UK / Department of Animal and Plant Sciences, University of Sheffield, Western Bank, Sheffield S10 2TN, UK (R.van.Dijk@sheffield.ac.uk)

Grijze Gors op Schiermonnikoog in april 2011

Bas Kers & Enno B Ebels

In het weekend van 2 en 3 april 2011 verbleef ik (Bas Kers) met een aantal oude vrienden waar we jaarlijks mee afspreken in een huisje op Schiermonnikoog, Friesland. Omdat ik nog nauwelijks iets van het eiland had gezien ging ik er zondag 3 april 's ochtends nog even op uit. Van 07:00 tot 09:00 vogelde ik op de kwelder, waar 1000-en Brandganzen *Branta leucopsis*, de eerste Sprinkhaanzanger *Locustella naevia*, twee Blauwborsten *Luscinia svecica* en als leukste een zingende Klapekster *Lanius excubitor* zich lieten bekijken. Op de terugweg in het dorp kwam ik rond 09:05 op het kruispunt van Aisterbun, 't Kanaal en Reddingsweg aan de oostkant van het dorp een mij onbekende zangvogel tegen. Vanaf de fiets viel al de sterk getekende kop op en ik dacht gelijk aan een bijzondere gors. Ik twijfelde tussen Cirlgors *Emberiza cirlus* en Grijze Gors *E cia*, maar door de

opvallende gestreepte kop dacht ik eerder aan Grijze. Mijn twijfel had vooral te maken met het feit dat ik Cirlgors eerder verwachtte als 'afdwaler' dan Grijze. Ik kon zowel foto's als een video-opname maken terwijl de vogel zich van dichtbij liet bekijken, foeragerend in de berm van de weg. Hij werd even later door fietsende toeristen verstoord maar ging direct daarna c 20 m verderop in een tuin in een struikje zitten. Ik ben vervolgens naar het aan de overkant gelegen gebouw van Natuurmonumenten gegaan om de beheerder te waarschuwen maar daar was niemand aanwezig. Er waren geen andere vogelaars in de buurt en ik bleef dus de enige waarnemer totdat ik de plek verliet. Een uur later kwam ik bij de Westerplas tot tweemaal toe vogelaars tegen die een excursie hadden. Beide groepen vertelde ik over de bijzondere gors in het dorp maar men toonde geen inte-

212 Grijze Gors / Rock Bunting *Emberiza cia*, Schiermonnikoog-Dorp, Schiermonnikoog, Friesland, 3 april 2011
(Bas Kers)

213-214 Grijze Gors / Rock Bunting *Emberiza cia*, Schiermonnikoog-Dorp, Schiermonnikoog, Friesland, 3 april 2011 (Bas Kers)

resse. De tweede groep heb ik om een vogelboek gevraagd. Een korte blik in het boek en vervolgens op het scherm van mijn camera bevestigde dat het inderdaad om een Grijze Gors ging.

Pas 's avonds laat kon ik de waarneming met enkele foto's invoeren op www.waarneming.nl. Na drie minuten (het was al tegen middernacht) pikten de eerste vogelaars de melding op en om 00:00 werd het nieuws verspreid via Dutch Bird Alerts. Veel vogelaars sliepen door de melding heen of hadden hun telefoon uitstaan, zodat slechts c 25 vogelaars snel en alert genoeg waren om op maandagochtend de eerste boot (06:30) naar het eiland te nemen. Zij troffen bij aankomst op de plek de vogel helaas niet meer aan. Zoektochten in de ruime omgeving en de versterking van c 15 vogelaars die met de boot van 09:30 kwamen brachten daar geen verandering meer in...

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op de foto's en video-opname (zie www.flickr.com/photos/21933510@N07/5586068301/in/photostream).

GROOTTE & BOUW Vergelijkbaar met vrouwtje Huismus *Passer domesticus* met relatief iets langere staart. Driehoekige en vrij spitse snavel. Korte handpenprojectie zichtbaar voorbij langste tertial.

KOP Lichtgrijs, met drie donkere strepen (zijkruinstreep, teugel/oogstreep en snorstreep). Zijkruinstreep donkerbruin en voorzien van fijne streping, andere strepen zwart en meer intens van kleur. Snorstreep onder oorstreek langs verbonden met einde van oogstreep. Zijkruinstreep doorlopend tot aan mantel. Middenkruin lichtgrijs met fijne donkere lengtestreepjes. Nek bruin-grijs.

BOVENDELEN Schouder en mantel bruin met duidelijke zwarte lengtestreping. Zichtbaar deel van stuit diep oranjebruin.

ONDERDELEN Borst lichtgrijs als kop. Rest van onderdelen zacht oranjebruin. Centraal deel van buik en onderstaartdekveren lichter.

VLEUGEL Buitenste middelste dekveren donkergrijs met witte top (binnenste middelste dekveren op foto's niet goed zichtbaar). Grote dekveren donkergrijs met brede lichtbruine zoom en witte top. Witte toppen aan dekveren twee smalle maar duidelijke vleugelstrepen vormend. Tertials donkergrijs met brede lichtbruine zoom. Geen 'Emberiza-inkeping' op buitenvlag van tertials. Handpennen met lichte zoom.

STAART Staartpennen donkergrijs tot zwart met witte zoom. Veel wit aanwezig op buitenste staartpennen, zichtbaar bij spreiden van staart op videobeelden.

NAAKTE DELEN Ondersnavel lichtgrijs, bovensnavel donkerder grijs. Oog donker. Poot roze-oranje.

GELUID Eenmaal gehoord: zacht en kort *tsik*.

GEDRAG Vrij tam, voortdurend hippend op zoek naar voedsel. Regelmatig kort staart spreidend. Meestal op grond verblijvend maar soms even op hek of in struik zittend.

Determinatie

Grootte en bouw, gedrag, geluid en de combinatie van bruine bovendelen, oranjebruine onderdelen en grijze kop met opvallende zwarte streping passen alleen op Grijze Gors. Gestreepte Gors *E. striolata* (Oost-Afrika, Midden-Oosten en Zuidwest-Azië) en Huisgors *E. sahari* (Noordwest-Afrika) vertonen overeenkomsten met Grijze. Met name Gestreepte heeft een koptekening die lijkt op die van Grijze. Een duidelijk afgetekende kruinstreep ontbreekt echter bij Gestreepte, die ook een opvallend lichte wenkbrauwstreep en mondstreep heeft. Huisgors valt af omdat deze

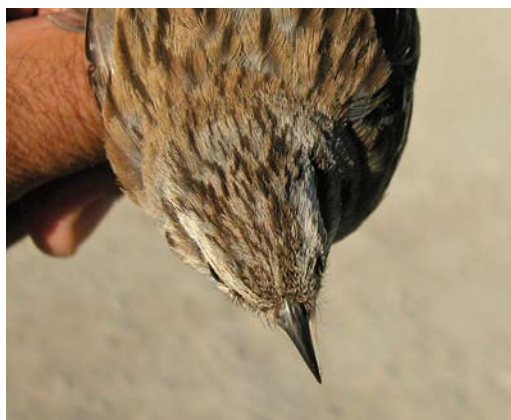

215-216 Grijze Gors / Rock Bunting *Emberiza cia*, adult mannetje, Pina de Ebro, Zaragoza, Spanje, 18 juni 2009 (Javier Blasco-Zumeta) **217-218** Grijze Gors / Rock Bunting *Emberiza cia*, tweede-kalenderjaar mannetje, Pina de Ebro, Zaragoza, Spanje, 12 juni 2009 (Javier Blasco-Zumeta)

soort een veel minder markante koptekening heeft. Zowel Huisgors als Gestreepte missen daarnaast de sterk donker gestreepte warmbruine bovendelen. Verder ontbreken bij Gestreepte de oranjebruine, egaal gekleurde onderdelen begrensd door de grijze borst. Huisgors heeft wel egaal gekleurde onderdelen, zelfs met scherp begrensd grijze borst maar de borst is gestreept (Byers et al 1995, Svensson et al 2010). Van Huisgors is in Nederland een waarneming van een ontsnapte vogel bekend, in Wieringerwerf, Noord-Holland, in oktober 2008. Voor het uitsluiten van (andere) ontsnapte gorzen wordt verwezen naar Cazemier (2006). Met name Weidegors *E. cioides* (Oost-Azië), Rotsgors *E. godlewskii* (Oost-Azië), Socotragors *E. socotrana* (endeem van Socotra, Jemen), Zevenstrengengors *E. tahapisi* (tropisch Afrika en Arabisch Schiereiland), Stewarts

Gors *E. stewarti* (Centraal-Azië) en Roodkraaggors *E. capensis* (Midden- en Zuid-Amerika) kunnen voor verwarring zorgen maar verschillen alle van Grijze in bijvoorbeeld kleur van de koptekening, kleur van de onderdelen en staartpatroon.

Het ontbreken van de verbreding in de lichte zoom ('deuk') halverwege de buitenvlag van de tertials (karakteristiek is voor de meeste *Emberiza*-soorten) is kenmerkend voor vier nauw verwante Euraziatische soorten: Grijze Gors, Weidegors, Rotsgors en Jankowski's Gors *E. jankowskii*. De enige andere Palearctische *Emberiza*-gorzen waarbij dit patroon ontbreekt zijn Koslows Gors *E. koslowi*, Steenortolaan *E. buchanani*, Bruinkopgors *E. bruniceps* en Zwartkopgors *E. melanocephala* en buiten het Palearctische gebied ook bij een aantal soorten uit zuidelijk Afrika; Byers et al 1995, van Duivendijk 2010).

219-220 Grijze Gors / Rock Bunting *Emberiza cia*, adult vrouwtje, Pina de Ebro, Zaragoza, Spanje, 18 juni 2009 (Javier Blasco-Zumeta) **221-222** Grijze Gors / Rock Bunting *Emberiza cia*, tweede-kalenderjaar vrouwtje, Pina de Ebro, Zaragoza, Spanje, 27 juni 2009 (Javier Blasco-Zumeta)

Geslacht, leeftijd en ondersoort

De bepaling van geslacht en leeftijd bij de vogel van Schiermonnikoog kostte meer hoofdbrekens dan aanvankelijk gedacht. De gedachten gingen eerst uit naar een mannetje op grond van de helder oranjebruine onderdelen, de warmbruine mantel en de uitgesproken koptekening. De bruine tint van de zijkruinstreep past volgens Byers et al (1995) op een onvolwassen (tweede-kalenderjaar) mannetje ('Some first-year males are duller, with browner lores and lateral crown-stripes, and may be difficult to tell from females'). Op enkele foto's is te zien dat de zijkruinstreep in feite bestaat uit fijne streepjes; ook dit is een kenmerk van onvolwassen mannetjes (of van sterk getekend adulte vrouwtjes). Een adult mannetje kan vrijwel zeker worden uitgesloten omdat bij dit kleed alle kopstrepen diepzwart zijn. Voor een voorbeeld

van een tweede-kalenderjaar mannetje (op zangpost) met bruin in de zijkruinstreep, zie www.birdpix.nl/album_page.php?pic_id=259059&recent=1&sid=e369c631a71b7513124fa10ea0017789. De lichtgrijze en weinig tot niet gestreepte middenkruinstreep (redelijk zichtbaar op de videobeelden) past ook goed op een mannetje; bij vrouwtje is de middenkruinstreep vaak meer gestreept en daardoor minder opvallend. Volgens een vergelijking van de verschillende kleden en geslachten bij in de hand bestudeerde Spaanse vogels (zie www.ibercajalav.net/img/446_RockBuntingEcia.pdf, cf plaat 215-222) is de bruine tint in de zijkruinstreep echter meer kenmerkend voor een adult vrouwtje. Raadpleging van een Duitse (Gerd Heinze) en twee Spaanse vogelaars (Adolfo Aragüés en Javier Blasco-Zumeta) met veel ervaring met deze soort, ook in de hand,

leverde de conclusie op dat het hoogstwaarschijnlijk een adult vrouwtje betrof. Volgens deze contactpersonen zou een tweede-kalenderjaar mannetje meer contrastrijke tekening op de kop en onderdelen moeten vertonen. De eveneens geraadpleegde Lars Svensson (in litt) was echter van mening dat het een mannetje was op grond van de asgrijze keel, de witgrijze kin en wangstreek tussen de zwarte kopstrepen, de scherp van de grijze bovenborst afgescheiden oranjebruine borst en buik, en de deels vrijwel ongestreepte voorzijde van de middenkruin.

Dickinson (2003) onderscheidt zes ondersoorten: nominaat *E c cia* (Europa en Noord-Afrika); *E c hordei* (Griekenland en West-Turkije); *E c prageri* (Krim, Kaukasus, Oost-Turkije en westelijk Iran); *E c par* (oostelijk Iran en Centraal-Azië); *E c stracheyi* (westelijke Himalayagebied); en *E c flemingorum* (West-Nepal). Byers et al (1995) onderscheiden vier ondersoorten, waarbij *hordei* onder nominaat *cia* wordt gevoegd en *prageri* onder *par*. De verschillen tussen de ondersoorten zijn overwegend clinaal maar nominaat *cia* heeft witte toppen aan de dekveren, met name aan de middelste. Hierdoor zijn de twee vleugelstrepen wit, terwijl ze bij andere ondersoorten lichtbruin of grijsachtig zijn en daardoor minder opvallend. Bij andere ondersoorten is de stuit ook zwaarder gestreept dan bij de nominaat. De op de foto's en video-beelden duidelijk zichtbare witte toppen aan de middelste en grote dekveren bij de vogel van Schiermonnikoog geven aan dat het de nominaatvorm betrof.

Voorkomen in Noordwest-Europa

Grijze Gors broedt in grote delen van Zuid-Europa, plaatselijk in Midden-Europa, in delen van Noordwest-Afrika en van Turkije oostelijk tot Centraal-Azië en het Himalayagebergte. De meest noordelijke broedplekken liggen in de Rijnvallei ten zuiden van Keulen, Nordrhein-Westfalen, Duitsland. De noordelijke populaties bestaan gedeeltelijk uit trekvogels; in het zuiden zijn de meeste vogels standvogel maar ze vertonen soms zwerfgedrag en dalen in de winter regelmatig af naar lager gelegen gebieden. De soort is wintergast op Cyprus en in Irak. Er zijn ruim 50 gevallen bekend van België, waarvan het merendeel in maart-april en de overgrote meerderheid in Wallonië. Slechts enkele gevallen in België waren twitchbaar. Waarnemingen van dwaalgasten elders in Europa zijn bekend van Brittannië (5), Canarische Eilanden, Denemarken (1), Malta, Polen en Zweden (5). Een overzicht van gevallen in Noordwest-Europa is te vinden in Cazemier

(2006). Buiten Europa zijn dwaalgasten vastgesteld in Libië, Koeweit, Noord-Soedan en Tsjaad (Byers et al 1995, Cazemier 2006).

Indien aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) betreft de waarneming op Schiermonnikoog het tweede geval voor Nederland; het eerste geval betrof een mannetje (zonder fotografische documentatie) op 30 mei 2004 op Rottumerplaat, Groningen (van der Vliet et al 2005, Cazemier 2006). De afstand tussen beide waarnemingslocaties is opmerkelijk genoeg hemelsbreed niet veel meer dan 20 km. De waarneming op Schiermonnikoog betreft het eerste geval in Noordwest-Europa (ten noorden van België) sinds het Nederlandse geval in mei 2004. In de 21ste eeuw was er tot 2011 slechts één ander geval in Noordwest-Europa, in Noord-Denemarken in mei-juni 2003. Op 8 mei 2011 werd een exemplaar gefotografeerd bij Bolton Abbey, North Yorkshire, Engeland; deze waarneming werd pas enkele dagen later bekend gemaakt. Indien aanvaard betreft het de zesde vogel (vijfde geval) voor Brittannië en de eerste sinds 1967 (www.birdguides.com/bne/details.asp?thread=733563).

Dankzegging

Adolfo Aragüés, Javier Blasco-Zumeta, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk (CDNA), Gerd Heinze en Lars Svensson leverden inbreng voor de discussie over geslacht en leeftijd. JB-Z stelde een aantal foto's beschikbaar voor publicatie.

Summary

ROCK BUNTING ON SCHIERMONNIKOOG IN APRIL 2011 In the early morning of 3 April 2011, a Rock Bunting *Emberiza cia* was observed for a short time by a single observer on Schiermonnikoog, Friesland, the Netherlands. The bird was feeding at close distance on the outskirts of the only village on the island; it could be photographed and videoed. The documentation excludes similar bunting species that could occur as escapes. The white wingbar indicates that the bird belonged to the nominate subspecies *E c cia*. The brownish colour and streaked character of the lateral crown stripe (the other head stripes being black) fit an adult female or a second calendar-year male, which may be very hard to separate, even in the hand. The head pattern and underparts coloration probably fit an adult female better than a second calendar-year male according to some consulted experts, but the pure ash-grey throat bib, quite whitish-grey chin and cheek areas between black stripes, rather sharp division to the chestnut-ochre breast/belly, and small nearly unstreaked central forecrown patch may favour a male according to another.

If accepted, this is the second record for the Netherlands; the first was on Rottumerplaat, Groningen, on 30

May 2004 (at a distance of slightly more than 20 km from the site in 2011). The species is very rare in north-western Europe outside Germany, with records in Belgium (c 50), Britain (5), Denmark (1), the Netherlands (2), Poland and Sweden (5). This was the third record in the 21st century, after singles in Denmark (2003) and the Netherlands (2004).

Verwijzingen

Byers, C, Olsson, U & Curson, J 1995. Buntings and sparrows: a guide to the buntings and North American sparrows. Mountfield.

Cazemier, C 2006. Grijze Gors op Rottumerplaat in mei

2004. Dutch Birding 28: 11-15.

Dickinson, E C (redactie) 2003. The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world. Derde editie. Londen.

Svensson, L, Mullarney, K, Zetterström, D & Grant, P J 2010. ANWB vogelgids van Europa. Vierde druk. Den Haag.

van Duivendijk, N 2010. Advanced bird ID guide – the Western Palearctic. Londen.

van der Vliet, R E, van der Laan, J & CDNA 2005. Rare birds in the Netherlands in 2004. Dutch Birding 27: 367-394.

Bas Kers, Koekamp 88, 2623 XX Delft, Nederland (bas.kers@rws.nl)
Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)

Kumliens Meeuw in Brabantse Biesbosch in april 2011

Theo O V Muusse

Zondag 3 april 2011 stond voor mij (Theo Muusse) in het teken van de verjaardag van Jaap van der Linden. Hij had aan negen vrienden een origineel cadeau gegeven, een tocht door de Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, op zoek naar specialiteiten als Zeearend *Haliaeetus albicilla*, Visarend *Pandion haliaetus*, Cetti's Zanger *Cettia cetti* en Snor *Locustella luscinioides*. Na een vruchtbaar bezoek aan de Noorderplaat, met jaar-

soorten als Snor, Sprinkhaanzanger *L naevia*, Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* en Blauwborst *Luscinia svecica* gingen we op weg naar de Turfzakken, de plek waar 'altijd' Zeearenden zitten. Dat viel tegen en rond 10:30 besloot ik als excursieleider een blik op De Gijster (een groot drinkwaterbekken) te werpen om de lokaal zeldzame Roodhalsfuut *Podiceps grisegena* en Kuifduiker *P auritus* aan te bieden. Beroepsmatig

223-224 Kumliens Meeuw / Kumlien's Gull *Larus glaucooides kumlieni*, adult, De Gijster, Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, 3 april 2011 (*Mars Muusse*)

225-226 Kumliens Meeuw / Kumlien's Gull *Larus glaucoides kumlieni*, adult, met Kokmeeuwen / Black-headed Gulls *Chroicocephalus ridibundus*, De Gijster, Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, 3 april 2011 (*Mars Muusse*)

tel ik hier namens Staatsbosbeheer met toestemming van eigenaar Waterbedrijf Evides maandelijks de watervogels. Na 15 minuten zonder een leuke fuut zei ik tegen Lützen Portengen dat hij nooit moest vergeten om de meeuwen te checken. LP reageerde met: 'Ik zie een Stormmeeuw met witte handpennen...' Ik nam de telescoop over en zag gelijk dat het een adulte Kleine Burgemeester *Larus glaucoides* was, een erg goede soort voor het gebied! Ik meldde dat het pas de derde voor de Biesbosch was, en dus veel zeldzamer dan de nog ontbrekende Kuifduiker. De burgemeester zwom op grote afstand en er waren niet veel details te zien maar toch ging iets knagen. De donkere vlek op de bovenzijde van de handpennen leek op schaduw van de daaroverheen stekende vleugel, of toch niet? We moesten dichterbij! De vogel bleef in de buurt van enkele Zilvermeeuwen *L. argentatus* dobberen en leek door de wind iets naar de kant te komen. Hoe dicht we de vogel naderden over de lange dijk, hoe zekerder ik werd dat het geen schaduw was! Enkele excursieleden haakten af en begonnen mossen en planten te fotograferen. Met vijf man begon ik de discussie dat het niet een derde voor de Biesbosch leek te zijn maar een tweede voor Nederland, namelijk een Kumliens Meeuw *L. g. kumlieni*! Eindelijk kwam de vogel tot leven en besloot te gaan poetsen. Nu zag ik op de onderzijde van p10 en op de bovenzijde van p7 en p8 grijze tekening, op beide vleugels! Sneller en sneller liepen we naar de kortste afstand tot de vogel. Op 300 m afstand waren Albert Vrielink en ik echt overtuigd, de anderen worstelden nog met wat ze precies moesten zien. Ik belde naar Pim Wolf over andere verschillen met Kleine Burgemeester. Vervolgens belde ik mijn broer Mars en die kwam er gelijk aan (Evides geeft toestemming om soms een of twee gasten mee te nemen). 'Let op of ie een donker oog heeft' zei Mars nog. 'Dat heeft ie ook' zei ik! Thomas van der Es en Bas Verhoeven waren ook onderweg (TvdE werkt ook voor Staatsbosbeheer en heeft eveneens toestemming om het gebied te bezoeken). Met een gerust hart kon er nu gedigischoopt worden. De handpenpatronen waren op de foto's te zien, we zaten safe. TvdE en ik overlegden snel over de mogelijkheid van een excursie via Evides. Het was echter zondag, dus daar nam logischerwijs niemand op. Daarmee was een eventueel bezoek van andere vogelaars gedoemd tot uitstel naar maandag. De verjaardagsvierders waren na anderhalf uur zo goed als allemaal overtuigd en moe van 'grote meeuwen' – we moesten gaan. Geen Kuifduiker en geen Zeearend maar wel een cadeau met een

lintje voor Jaap! Met mijn broer ging ik na de excursie gelijk terug naar De Gijster. De Kumliens Meeuw zwom nog steeds midden op de plas maar nu was hij wel wakker en alert. De broodproef proberen? De vogel reageerde niet dus reden we naar de andere kant. Plotseling vloog hij wel naar het brood. We reden de 2 km weer terug en nu kon hij van veel dichterbij worden bekeken en gefotografeerd. Toen we om 16:00 weggingen zwom hij nog steeds op de enorme watervlakte. In totaal hebben 13 vogelaars de vogel deze dag gezien.

De volgende ochtend om 06:00 heb ik de plek bezocht met les Meulmeester en PW maar de meeuw bleek te zijn vertrokken. De Zeearenden zaten gewoon weer in de Turfzakken – alles was weer als vanouds.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op aantekeningen van TM en foto's van TvdE, MM, AV en BV.

GROOTTE & BOUW Iets kleiner en met iets korter lichaam dan ernaast zwemmende Zilvermeeuwen. Typische Kleine Burgemeester wat bouw betreft, met gedrongen lichaam, zware borst, vrij kleine ronde kop, fijne snavel en lange vleugels. In vlucht vrij brede arm, relatief breder dan bij Zilvermeeuw, en relatief zware (gedrongen) bouw opvallend.

KOP Wit.

BOVENDELEN Mantel en schouder licht grijs, iets lichter dan aanwezige Zilvermeeuwen. Stuit wit.

ONDERDELEN Wit.

VLEUGEL *Bovenvleugel*: tertials met opvallend brede witte top, alle dekveren lichtgrijs als bovendelen, armpennen eveneens lichtgrijs en met brede, witte top. Handpennen lichtgrijs als bovendelen, met brede, witte top. In witte toppen van p6-10 lichtgrijs tot donkergrijs patroon zichtbaar. P6 met lichtgrijze subterminale band over beide vlaggen, lastig te zien. P7 met duidelijk bredere en donkerdere grijze subterminale band, aan buitenrand van veer teruglopend naar basis in smalle streep. P8 met bredere tekening dan op p7 maar lichter grijs, eveneens aan buitenzijde teruglopend naar veerbasis en lange streep vormend (streep veel langer dan op p7 en donkerder grijs dan subterminale band op p8). P9 met smalle, lichtgrijze subterminale band, aan buitenzijde van veer teruglopend naar basis en daar donkerder grijs wordend, donkerst van alle handpentoppen. Onder subterminale band eerst verdikking in donkere tekening aanwezig, na deze verdikking brede en duidelijke streep aan buitenrand van p9 vormend. P10 met grote witte top. Halverwege p10 donkere streep naar basis van veer. Schacht van (p7)p8-p10 donkerder dan bij andere handpennen, die van p7 maar weinig. Tekening op handpennen op beide vleugels nagenoeg identiek. *Ondervleugel*: wit met vaag 'doorschijnend' patroon van donkere tekening op bovenvleugel.

STAART Wit.

NAAKTE DELEN Oog donker. Oogring roodachtig, maar

niet zeer goed bekeken. Snavel fletsgeel met op ondersnavel oranje gonysvlek, kleur van snavel en gonysvlek minder fel dan bij aanwezige Zilvermeeuwen. In snavelbasis zeer fletse groene tint maar slechts eenmaal vastgesteld. Poot opvallend roze, bij goede belichting neigend naar 'kauwgomroze'.

RUI & SLEET Geen zichtbare rui of sleet.

GEDRAG Veel zwemmend op water samen met andere 'grote meeuwen', slapend gedurende lange tijd. Tweemaal op brood reagerend.

GELUID Niet gehoord.

Determinatie

De determinatie is gebaseerd op Howell & Mactavish (2003), Olsen & Larsson (2004), Howell & Dunn (2007), Frémont & Verneau (2009) en Svensson et al (2010). Formaat, bouw en verenkleed met lichte vleugelpunten duiden op een 'kleine burgemeester' en sluiten andere meeuwensoorten uit. De donkere tekening op de buitenste handpennen is diagnostisch voor Kumliens Meeuw en sluit Kleine Burgemeester *L g glaucooides* uit; onvolwassen Kleine Burgemeesters kunnen enige donkere tekening op de handpennen vertonen maar in adult kleed zijn de handpentoppen altijd geheel wit. De donkere iris past ook goed op Kumliens Meeuw (bij adulte Kleine Burgemeester is de iris licht, bij Kumliens variërend van licht tot donker). Thayers Meeuw *L thayeri* heeft in adult kleed veel donkerdere (bijna zwarte) handpentoppen op de bovenvleugel, in kleur meer vergelijkbaar met Zilvermeeuw. Er zijn weliswaar ook tussenvormen of hybriden van Kumliens en Thayers bekend en die hebben vaak grijze handpentoppen maar het precieze handpenpatroon en de mantelkleur, kopvorm en snavelvorm van de vogel van De Gijster passen allemaal uitstekend op Kumliens en er zijn geen kenmerken die op mogelijke invloed van Thayers wijzen (Thayers is gemiddeld wat forser dan Kumliens, met een wat zwaardere snavel, en heeft een iets donkerder grijze mantel).

Status

Indien aanvaard betreft het de tweede Kumliens Meeuw voor Nederland. De eerste was een twee-

de-winter die op 30 januari 2005 werd waargenomen en gefotografeerd op het Noordzeestrand van Terschelling, Friesland (Bunskoek et al 2009). Voor meer details over het voorkomen van dit taxon in Europa wordt verwezen naar Bunskoek et al (2009) en over de taxonomische status naar bijvoorbeeld Pittaway (1999) en Adriaens (2008).

Summary

KUMLIEN'S GULL AT BRABANTSE BIESBOSCH IN APRIL 2011 On 3 April 2011, an adult Kumlien's Gull *Larus glaucooides kumlieni* was found during an excursion on a large freshwater reservoir at Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, the Netherlands, and observed for most of the day. The site is not open to the public and the bird was seen by just 13 birders. It was identified by its size (slightly smaller than Herring Gull *L argentatus*), dark iris (pale in adult Iceland Gull *L g glaucooides*) and obvious dark grey markings in the outer primaries (grey outer webs most obvious on p8-10; dark subterminal markings on p6-8, most obvious in p7). Thayer's Gull *L thayeri* or a hybrid Thayer's x Kumlien's was excluded by the pattern of the primary tips (darker in Thayer's or hybrid) as well as subtle differences in mantle colour, head shape and bill shape. If accepted, this is the second record for the Netherlands; the first was a second-winter on the beach of Terschelling, Friesland, on 30 January 2005.

Verwijzingen

- Adriaens, P 2008. DB Actueel: Kumliens Meeuw bij Nieuwpoort. Dutch Birding 30: 63:65.
Bunskoek, M, Ebels, E B & Winters, R 2009. Kumliens Meeuw op Terschelling in januari 2005. Dutch Birding 31: 17-19.
Howell, S & Mactavish, B 2003. Identification and variation of winter adult Kumlien's Gulls. Alula 9: 2-15.
Howell, S N G & Dunn, J 2007. Gulls of the Americas. Boston/New York.
Frémont, J-Y & Verneau, A 2009. Éléments d'identification. Le Goéland de Kumlien [*Larus glaucooides kumlieni*]. Ornithos 16: 112-125.
Olsen, K M & Larsson, H 2004. Gulls of Europe, Asia and North America. Tweede editie. Londen.
Pittaway, R 1999. Taxonomic history of Thayer's Gull. Ontario Birds 17: 1-13.
Svensson, L, Mullarney, K, Zetterström, D & Grant, P J 2010. ANWB vogelgids van Europa. Vierde druk. Den Haag.

Theo O V Muusse, Billitonstraat 19, 3312SB Dordrecht, Nederland (theomuusse@chello.nl)

Kaspische Plevier op Texel in april 2011

Enno B Ebels & Klaas de Jong

Op woensdagochtend 27 april 2011 vertrok Klaas de Jong van Calidris Vogelexcursies rond 08:30 voor zijn vaste woensdagexcursie vanaf Vogelinformatiecentrum Texel in De Cocksdorp op Texel, Noord-Holland. Deelnemers waren een Duitser, een Française en twee Nederlanders. De Duitse vogelaar, Christoph Bussen uit Neustadt an der Weinstraße, Rheinland-Pfalz, meldde dat hij de vorige avond (26 april) een opmerkelijke steltloper met rood op de borst en een wit 'gezicht' tussen de Kleine Plevieren *Charadrius dubius* had gezien in het gebied De Nederlanden bij De Muy. KdJ dacht aan een Morinelplevier *C. morinellus* maar de waarnemer dacht eerder aan een Kaspische Plevier *C. asiaticus*. KdJ gaf aan dat die soort wel erg zeldzaam was en slechts eenmaal eerder in Nederland was gezien, op Texel in oktober 2009 (Morel & Ebels 2010). De deelnemers pasten allen in de auto en ze besloten daarom de excursie te verplaatsen naar De Muy.

Een half uur later stonden ze op de aangegeven plek oog in oog met een adult mannetje Kaspische Plevier in zomerkleed! Het nieuws raakte snel bekend op het eiland en vervolgens daarbuiten. De hele dag liet de vogel zich goed bekijken door vele 10-tallen vogelaars van het eiland en later op de dag ook van de overkant. Op een enkele uitzondering na bleef iedereen keurig op het openbare pad en met wat geduld kwam de plevier soms tot op 20-30 m afstand van de waarnemers en fotografen. De volgende dag (28 april) herhaalde dit tafereel zich, totdat de vogel aan het begin van de avond door een Havik *Accipiter gentilis* werd opgejaagd en strak naar zuidwest uit beeld verdween.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van onder anderen Alex Bos, Jaap Dennee, René Pop en René van Rossum (zie www.dutchbirding.nl en www.

227 Kaspische Plevier / Caspian Plover *Charadrius asiaticus*, adult mannetje, De Nederlanden, Texel, Noord-Holland, 28 april 2011 (René van Rossum)

228 Kaspische Plevier / Caspian Plover *Charadrius asiaticus*, adult mannetje, De Nederlanden, Texel, Noord-Holland, 28 april 2011 (*René van Rossum*) **229** Kaspische Plevier / Caspian Plover *Charadrius asiaticus*, adult mannetje, De Nederlanden, Texel, Noord-Holland, 28 april 2011 (*Jaap Denee*) **230** Kaspische Plevier / Caspian Plover *Charadrius asiaticus*, adult mannetje, De Nederlanden, Texel, Noord-Holland, 28 april 2011 (*Alex Bos*)

waarneming.nl) en videobeelden van Marc Plomp.

GROOTTE & BOUW Sierlijke plevier met relatief lange poten, lange vleugels (in zit c 2 cm voorbij staarteinde stekend) en slanke en voor plevier lange snavel. Formaat iets groter dan Kleine Plevier. Poten in vlucht voorbij staart uitstekend.

KOP Bovenkop bruingrijs (als petje), iets donkerder dan hals en mantel- en schouderveren. Smalle bruine oogstreep beginnend vlak voor oog (als kleine donkere vlek) en achter oog doorlopend tot hals en naar beneden aflopend. Hals bruingrijs als bovenkop. Rest van kop, inclusief kin en keel, wit.

BOVENDELEN Mantel en schouderveren vrij koud bruingrijs.

ONDERDELEN Borst steenrood, aan bovenzijde met smalle donkerdere begrenzing naar witte keel en aan onderzijde met brede en opvallende zwartbruine enigszins onregelmatige begrenzing naar witte buik. Rest van onderdelen wit.

VLEUGEL Bovenvleugel lichtbruin met korte lichte vleugelstreep op buitenste armpennen en binnenste handpennen, vaag doorlopend tot op buitenste handpennen. Grote vleugeldekveren donker aardebruin met lichtbruine rand. Tertiairs vrij koud bruingrijs met gesleten randen; buitenste tertiair donker aardebruin met lichte rand. Handpennen donkerbruin. Ondervleugel licht met naar vleugelpunt toe toenemende grijsachtige tekening.

STAART Bovenstaart bruin met donkerdere eindband. Geen witte staartzijden. Onderstaart licht bruingrijs.

NAAKTE DELEN Poot vaal grijsgroen. Snavel zwart. Oog zwart. Oogrand wit.

RUI & SLEET Mantel- en schouderveren met gesleten randen. Handpennen niet of nauwelijks gesleten.

Determinatie en voorkomen

De determinatie als mannetje Kaspische Plevier was eenvoudig door de combinatie van formaat, elegante bouw, roodbruine borstband met opvallende zwarte onderbegrenzing, witte overige onderdelen en overwegend witte kop met opvallende donkere tekening op de bovenkop en rond het oog. De sleet van de dekveren en de relatief verse handpennen vormen samen met de warm roodbruine kleur van de borst aanwijzingen voor een adulte vogel. Een eerste-zomer zou sterk gesleten handpennen en meer gesleten dekveren moeten hebben. De enige soort die in dit kleeft voor verwarring zou kunnen zorgen is Steppeplevier *C. veredus* uit Oost-Azië maar deze soort is groter dan Kaspische, met een langere hals en nog lan-

gere poten, en heeft een donkere ondervleugel; een adult mannetje heeft verder een bijna ongetekende witte kop met alleen wat donkere tekening op de bovenkop en een bredere zwarte onderbegrenzing van de borstband (cf Hayman et al 1986, del Hoyo et al 1996, Chandler 2009).

Het betreft het tweede geval van Kaspische Plevier voor Nederland; het eerste geval betrof een eerstejaars vogel eveneens op Texel (tussen Den Hoorn en 't Horntje) op 17-20 oktober 2009 (Morel & Ebels 2010). De afstand tussen beide locaties is hemelsbreed ruim 10 km; het is denkbaar dat beide waarnemingen op hetzelfde terugkerende exemplaar betrekking hebben maar harde aanwijzingen voor deze veronderstelling zijn er niet. Bovendien was er eind april sprake van veel oostenwind waarmee nogal wat schaarse of zeldzame oostelijke vogels meekwamen, zoals meerdere Steppekiekendieven *Circus macrourus* en twee Woestijnplevieren *C. leschenaultii* (ontdekt op respectievelijk 27 april en 28 april).

Voor uitgebreide informatie over voorkomen en verspreiding van Kaspische Plevier en voor een overzicht van alle gevallen in noordwestelijk Europa wordt verwezen naar Morel & Ebels (2010). Opmerkelijk is dat net als in oktober 2009 ook in 2011 een waarneming in Noorwegen volgde korte tijd na de waarneming op Texel; dit keer betrof het een adult mannetje te Lista, Farsund, Vest-Agder, op 10 mei (vierde geval voor Noorwegen, indien aanvaard; www.netfugl.dk).

Summary

CASPIAN PLOVER ON TEXEL IN APRIL 2011 On 26-28 April 2011, an adult-summer male Caspian Plover *Charadrius asiaticus* stayed at De Nederlanden on Texel, Noord-Holland, the Netherlands. This is the second record for the Netherlands, after a first-year on the same island on 17-20 October 2009.

Verwijzingen

Chandler, R 2009. Shorebirds of the Northern Hemisphere. Londen.

Hayman, P, Marchant, J & Prater, T 1986. Shorebirds: an identification guide to the waders of the world. Londen.

del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (redactie) 1996. Handbook of the birds of the world 3. Barcelona.

Morel, G A & Ebels, E B 2010. Kaspische Plevier op Texel in oktober 2009. Dutch Birding 32: 398-402.

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)
Klaas de Jong, Klimpstraat 39, 1795 AN De Cocksdorp, Texel, Nederland (info@calidristexel.nl)

Aberrant Balearic Shearwater in Strait of Gibraltar in July 2009

On 1 July 2009, an unusually pale Balearic Shearwater *Puffinus mauretanicus* was observed in the Strait of Gibraltar from Isla de Las Palomas, Tarifa, Cádiz, Spain, during the species' postnuptial migration monitoring programme run by the Migres Foundation in Tarifa (Programa Migres 2009). It was flying west in a flock of seven and seen during c 80 sec at a minimum distance of 150 m with optimal light conditions and calm sea, using 60x field scopes. The bird did not differ in size, shape or flight action from the other birds in the group and, therefore, we consider it safe to assume that the aberrant bird was a Balearic Shearwater as well, and not some other *Puffinus* species.

At a distance and in direct sunlight it looked pure white, standing out against the other birds. Detailed observation showed that the plumage had a homogeneous pale sand colour without apparent contrast between upper- and underparts. No colour abnormalities were detected in the bare parts. The plumage was fresh without evidence of moult, indicating it was juvenile.

Aberrant coloration (eg. melanism, leucism, albinism) has a low frequency of occurrence in Procellariiformes (see Bried et al 2005 for a review). Five previous cases are known for Balearic Shearwater:

- 1 pure white bird with brown bill and eyes; off Vendée, France, 28 August 1984 (Mackrill & Yésou 1998, Yésou & Bentz 2007)
- 2 'leucistic' bird with pale grey and pure white parts; off Vendée, France, 7 September 1984, considered same as previous (Mackrill & Yésou 1988, Yésou & Bentz 2007)
- 3 'partial albinistic' (sic) bird showing white patches in upperwings; Balearic Islands, Spain, May 1985 (Mackrill & Yésou 1988)
- 4 'leucistic' bird; off Vendée, France, 27 August 2005 (Yésou & Bentz 2007)
- 5 'leucistic' bird, mainly white, with pale grey-brownish parts; Baie de Lannion, Trédrez-Locquémeau, Bretagne, France, 29 August 2006 (Yésou & Bentz 2007)
- 6 'leucistic' bird showing white patches in upperparts, Strait of Gibraltar, 17 July 2007 (Juan Ramírez in litt).

Pale (close to white) colour patterns in birds are usually regarded as 'leucism' or 'partial albinism', the latter being an erroneous term (cf van Grouw

2006). The bird described here better fits a case of the so called 'brown' colour aberration (Hein van Grouw pers comm), which is often mislabelled as leucism; this aberration has not been claimed for Balearic Shearwater before. Both are widespread genetic mutations. Leucism involves a variable amount of pure white feathers whereas 'brown' involves a qualitative reduction of eumelanin (ie, incomplete oxidation of eumelanin) making dark feathers turn brown and giving the bird a discoloured appearance. 'Brown' is the most common colour-related mutation in birds. It is recessive and sex-linked in all species, so 'brown' birds are always females (van Grouw 2006).

Pale and unpigmented plumage parts are especially prone to wear, rapidly bleaching to white by weather and sunlight (van Grouw 2006). Therefore, 'brown' Balearic Shearwater like the one we describe here will progressively acquire whitish plumage when it moves away from the Balearic natal areas to the Atlantic wintering quarters, where such a bird could easily be misidentified as leucistic. We propose that this could be the case in the examples 1-2 and 4-6 mentioned above. However, given the large numbers of Balearic Shearwaters observed at close range both in postnuptial and prenuptial migration through the Strait of Gibraltar (Programa Migres 2009), and the low rate of aberrant individuals, it appears that this is a rather infrequent phenomenon. Although our report is anecdotal, it may be useful for further reviews exploring the prevalence of colour aberrations in wild birds.

We thank Hein van Grouw (Natural History Museum, Tring, England) and Andrew Paterson for their valuable comments.

References

- Bried, J, Fraga, H, Calabuig-Miranda, P & Neves, V C 2005. First two cases of melanism in Cory's Shearwater *Calonectris diomedea*. *Marine Ornithol* 33: 19-22.
- van Grouw, H 2006. Not every white bird is an albino: sense and nonsense about colour aberrations in birds. *Dutch Birding* 28: 79-89.
- Mackrill, E J & Yésou, P 1988. Leucism and partial albinism in Balearic race of Manx Shearwater. *Br Birds* 81: 235-236.
- Programa Migres 2009. Seguimiento de la migración de las aves en el Estrecho de Gibraltar: resultados del Programa Mires 2008. *Migres J Ecol* 1: 83-101.
- Yésou, P & Bentz, G 2007. Anomalies de coloration chez le Puffin des Baléares *Puffinus mauretanicus*. *Ornithos* 14: 63-64.

Javier Elorriaga, Fundación Migres, Ctra N-340, Km 96.7, Huerta Grande, Pelayo, Algeciras E-11390 Cádiz, Spain (javielor@hotmail.com)

Blanca Pérez, Fundación Migres, Ctra N-340, Km 96.7, Huerta Grande, Pelayo, Algeciras E-11390 Cádiz, Spain

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly from **late March to late May 2011**. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by a rarities committee. Observers are requested to submit their records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

DUCKS TO GROUSE If accepted, an adult male **Wood Duck** *Aix sponsa* photographed at Tórshavn on 27-31 March will be the first for the Faeroes. In Finnmark, Norway, 200 **Steller's Eiders** *Polysticta stelleri* were counted on 11 March. In Friesland, a subadult male **King Eider** *Somateria spectabilis* on Ameland on 21 April and then 60 km to the west on Vlieland on 13 May was the 14th for the Netherlands. In Denmark, the adult male **American Scoter** *Melanitta americana* at Melby Overdrev, Sjælland, stayed for its third winter from 2 until at least 27 March. The one at Grenen, Skagen, Nordjylland, on 11-14 April was the fourth for Denmark this winter and one on Rømø on 8-9 May the fifth. In Britain, a male stayed for two weeks at Colwyn Bay, Conwy, Wales, until 9 May and another was seen at Bamburgh, Northumberland, England, on 14-27 April (Birding World 24:

154-159, 2011). In Sweden, a male was reported in Skåne on 15 April. The adult male **Asian White-winged Scoter** *M deglandi stejnegeri* at Rossbeigh, Kerry, Ireland, first identified on 7 March stayed until 11 April (cf Dutch Birding 33: 135, plate 139, 2011). The fourth **Bufflehead** *Bucephala albeola* for Iceland was a second-year male with Harlequin Ducks *Histrionicus histrionicus* photographed at Hafnir on 23 April. The adult male staying for its seventh winter at Barendrecht, Zuid-Holland, the Netherlands, was still present in the second half of May. In Belgium, a male **Baikal Teal** *Anas formosa* was seen near Verrebroek, Oost-Vlaanderen, from 12 April; probably the same bird turned up at Gent, Oost-Vlaanderen, Belgium, in January and in Zeeland, the Netherlands, in February (cf Dutch Birding 33: 135, 148, plate 159, 2011). If accepted, a male at Rantasalmi Putkilahti on 24 April will be the first or second for Finland. The total number of **Black Grouse** *Tetrao tetrix* for the Netherlands decreased further to (only) four males, three less than in 2010, at Sallandse Heuvelrug, Overijssel.

SEABIRDS An adult **Yellow-billed Loon** *Gavia adamsii* off Tacumshin, Wexford, from 15 April to at least 17 May represents the c 12th for Ireland. If accepted, a **Cory's**

231 Yellow-crowned Night Heron / Geelkruinkwak
Nyctanassa violacea, first-year, Funchal, Madeira,
27 March 2011 (Frank Zino)

232 Black Heron / Zwarte Reiger *Egretta ardesiaca*,
Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands,
15 April 2011 (Kris De Rouck)

233 Intermediate Egret / Middelste Zilverreiger *Mesophoyx intermedia*, Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands, 30 April 2011 (*Richard Bonser*) **234** Black-headed Heron / Zwartkopreiger *Ardea melanocephala*, Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands, 30 April 2011 (*Richard Bonser*) **235** Thayer's Gull / Thayers Meeuw *Larus thayeri*, fifth-calendar year, San Cibrao, Cervo, Galicia, Spain, 13 March 2011 (*David Calleja*) cf Dutch Birding 33: 142, 2011

Shearwater *Calonectris borealis* photographed during a pelagic off Khor Kalba on 12 May was the first for the United Arab Emirates and possibly the Middle East (www.uaebirding.com/forum/showthread.php?4148-Pelagic-12-May-2011-Thursday). For the second consecutive year, a male **Barolo Shearwater** *Puffinus baroli* was calling in the Manx Shearwater *P. puffinus* colony on Lundy, Devon, England, from 20 April. In a study on diet and diving behaviour of **Mediterranean Storm Petrel** *Hydrobates melitensis*, it was discovered that the species feeds mainly on pelagic fish taken by diving up to 5 m deep; this contrasts with **British Storm Petrels** *H. pelagicus* which, in the Atlantic, feed mainly on krill (Bird Study 58: 208-212, 2011). A **White-tailed Tropicbird** *Phaethon lepturus* photographed off Santiago on 3 May was the second for the Cape Verde Islands and the WP (the first was in February 1999). In Malta, an adult **White-breasted Cormorant** *Phalacrocorax carbo lucidus/maroccanus* was reported off Mgibah on 27 March. The fifth **Dalmatian Pelican** *Pelecanus crispus* for Austria was an adult near Seewinkel on 16 and 24 April. The first **Pink-backed Pelicans** *P. rufescens* for Turkey were two first-years photographed in a flock of White Storks *Ciconia ciconia* at Göksü delta on 10 May.

HERONS TO GREBES The immature **Yellow-crowned Night Heron** *Nyctanassa violacea* at Angra do Heroísmo, Terceira, Azores, from 28 July 2010 was still present in April. Belated news concerned the second for the Azores and WP, a first-year photographed at Lajes do Pico, Pico, on 18-28 October 2010. The first for Madeira and third for the WP was an immature photographed at Funchal in early February and staying until at least 12 May. The Egyptian Ornithological Rareities Committee (EORC), which was launched in 2010 and decided to use *Birds of Egypt* by Steve Goodman & Peter Meininger (1989) as a starting point, rejected the alleged first **Indian Pond Heron** *Ardeola grayii* for Egypt and the WP photographed on Crocodile Island, Luxor, Egypt, on 24 April 2004 (Alula 12: 114-119, 2006, Dutch Birding 28: 320, 2006). Rare herons at Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands, from 21 March into May included two **Black Herons** *Egretta ardesiaca*, up to three **Intermediate Egrets** *Mesophoyx intermedia* and a **Black-headed Heron** *Ardea melanocephala* (the latter probably present since March 2009). The **Western Reef Heron** *E. gularis* at Essaouira, Morocco, from 18 April 2010 was still present on 30 April. In the Azores, a **Great Blue Heron** *A. herodias* at Ponta Delgada, São Miguel, from 20 April was most likely the same individual that stayed on Terceira from February 2010 until mid-March 2011. An adult **Lesser Flamingo** *Phoenicopterus minor* photographed at Kulu lake on 22 April was the sixth for Turkey. **Pied-billed Grebes** *Podilymbus podiceps* occurred at Salen, Mull, Argyll, Scotland, from 22 March to 6 April and at Orrevatnet, Rogaland, Norway, on 22-27 April. In the Azores, up to two remained into May.

RAPTORS In Belgium, an adult **Egyptian Vulture** *Neophron percnopterus* flew over Habay-la-Neuve, Luxembourg, on 18 April and Zandvoorde, West-Vlaanderen,

on 22 April. In the Netherlands, a flock of 17 **Griffon Vultures** *Gyps fulvus* flew above Zuid-Beveland, Zeeland on 21 May and Chaam, Noord-Brabant, on 22 May. A subadult **Rüppell's Vulture** *G. rueppellii* photographed at Jbel Moussa, Tangier peninsula, on 7 May may be the first documented for northern Morocco (there are previous records from the extreme south-west from 1978 onwards). For Denmark and the Netherlands, April was probably the best raptor migration month on record. In Denmark, 18 raptor species were noted on, eg, 25 and 30 April at Skagen, Nordjylland, including a total of 10 **Pallid Harriers** *Circus macrourus*. In the Netherlands, no less than 10 **Short-toed Snake Eagles** *Circaetus gallicus* were reported in April alone and up to 20 **Pallid Harriers** between 30 March and 3 May. In Malta, 28 Pallid Harriers were seen during April. The first for Ireland was a second calendar-year male at Ballyvergan Marsh, Cork, on 22-23 April, followed by a second individual of the same age photographed at Ballymena, Antrim, on 26 April. The juvenile **Northern Harrier** *C. cyaneus hudsonius* at Tacumshin from 16 February was last seen on 17 April. An adult male **Red-footed Falcon** *Falco vespertinus* at Lagoa do Ginjal, Terceira, on 14 May was the fifth for the Azores. The number of breeding pairs of **Peregrine Falcon** *F. peregrinus* in the Netherlands increased to c 90, all on man-made structures; before the 1990s, it was just an occasional breeder.

RAILS TO CRANES The first **Sora** *Porzana carolina* for Iceland was an adult photographed at Hali, Suðursveit, on 25-27 April. A female **Little Crake** *P. parva* stayed at Arundel, West Sussex, England, on 9-12 April. In Morocco, one was photographed at Oued Loukkos, Larache, on 16 April. In Belgium, a male was singing at Groot Rietveld, Melsele, Oost-Vlaanderen, from 2 to at least 22 May. A female **Baillon's Crake** *P. pusilla* trapped at Schiffange on 10 May was (only) the first for Luxembourg. The alleged first **Lesser Moorhen** *Gallinula angulata* for Egypt, an adult male reported on 6 May 1997 north of Abu Simbel (Dutch Birding 19: 134, 1997), has been rejected by the EORC; the only remaining WP record concerns a specimen collected on Madeira in January 1895 (Bull Br Ornithol Club 129: 116-119, 2009, Dutch Birding 31: 253, 2009). In Ireland, the **American Coot** *Fulica americana* at Termoncarragh Lough, The Mullet, Mayo, from 15 November 2010 stayed until 9 April. In the Azores, the one at Paul da Praia, Terceira, from 18 January was still present on 16 April. A record spring flock of 55 **Demioiselle Cranes** *Grus virgo* flew over Akrotiri, Cyprus, on 27 March. In Bulgaria, two singles within 10 min flew in from the sea at Kaliakra on 5 May.

WADERS **Three-banded Plovers** *Charadrius tricollaris* were again breeding at Tut Amon, Aswan, Egypt, on 23 March when two adults and two juveniles were seen (the species' first record was in 1993 and the first breeding was in April 2009; cf Dutch Birding 32: 126-128, 2010). In the Netherlands, **Greater Sand Plovers** *C. leschenaultii* were seen at Hoek van Holland, Zuid-Holland, on 27 April, at Batenburg, Gelderland, from

236 Eurasian Crag Martin / Rotszwaluw *Ptyonoprogne rupestris*, Hernar, Hordaland, Norway, 5 May 2011 (*Julian Bell*) **237** Calandra Lark / Kalandrleeuwerik *Melanocorypha calandra*, Paal 48, Vlieland, Friesland, Netherlands, 8 May 2011 (*Jurrien van Deijk*) **238** Forster's Tern / Forsters Stern *Sterna forsteri*, adult, Tacumshin, Wexford, Ireland, 13 May 2011 (*Killian Mullarney*)

28 April to 1 May (adult female), and at Den Helder, Noord-Holland, on 4-5 May (possibly the same individual as the one at Hoek van Holland); there was (only) one previous record for April-May with the other 11 records dating from late June to mid-September. An adult male **Caspian Plover** *C asiaticus* at De Muy, Texel, Noord-Holland, on 26-28 April was the second for the Netherlands (the previous one was a first-winter also on Texel on 17-20 October 2009). An adult male at Lista lighthouse, Vest-Agder, on 10 May was the fourth for Norway. In Morocco, a second-year **American Golden Plover** *Pluvialis dominica* was photographed at Diabat, Essaouira, on 11 April, another being present in Ireland at Tacumshin on 11-17 May. **Sociable Lapwings** *Vanellus gregarius* occurred, eg, at Valladolid, Spain, on 24 March; at Berloz, Liège, Belgium, on 24-25 March; at Zollfeld, Austria, on 2-3 April; near Cesky Budejovice, Czech Republic, on 10 April; at Merelbeke, Oost-Vlaanderen, Belgium, on 20 April; in Sachsen-Anhalt, Germany, on 5 May; and at Lappeenranta, Finland, on 7-9 May. In the Netherlands, the species was seen at Lauwersmeer, Friesland, from 24 March to 1 April; at Oostvaardersplassen, Flevoland, on 22 April; and at Noord-Beveland, Zeeland, on 22 April. In Norway, a **Semipalmated Sandpiper** *Calidris pusilla* stayed at Orrevatnet on 5-10 May and two **White-rumped Sandpipers** *C fuscicollis* were seen at Kurefjorden, Østfold, on 24 April. Remarkably, a **Buff-breasted Sandpiper** *Tryngites subruficollis* at Ouarzazate on 9-10 April was

photographed at the very same inland desert site as one on 24 April 2006; there is another record for Morocco at Oued Souss, Agadir, on 26 September 1998 while, recently, reports at Oualidia on 29 September 2006 and at Khemis Zemamra on 23 September 2010 have been submitted. In Ireland, three were found on 9-11 May of which one in Tacumshin was joined by a second on 13 May when courtship display was observed. In the Netherlands, a **Black-tailed Godwit** *Limosa limosa* found dead at Krommenie, Noord-Holland, on 19 April had been ringed in a nearby reserve on 11 July 1981, breaking the species' longevity record by almost five years. In the Azores, a **Hudsonian Whimbrel** *Numenius hudsonicus* stayed at Cabo da Praia, Terceira, from 5 to at least 15 May. In England, the first **Spotted Sandpiper** *Actitis macularius* for Worcestershire was an adult-summer at Westwood Pool on 3 May; another was in Buckinghamshire on 12 May. In the Netherlands, the **Greater Yellowlegs** *Tringa melanoleuca* at Noord-Beveland first seen on 17-26 October 2010 and again from 9 December 2010 through winter was still present on at least 11 May. In Hungary, an adult **Wilson's Phalarope** *Phalaropus tricolor* was reported at Tetétlen on 13 April and another was photographed at Corral Rubio, Albacete, Spain, on 21 April. On Terceira, one occurred at Cabo da Praia from 27 April to 3 May.

GULLS TO AUKS In Sardinia, 6800 **Slender-billed Gulls** *Chroicocephalus genei* were counted at the salt pans of

239 Black Guillemot / Zwarte Zeekoet *Cephus grylle*, first-year, Texel, Noord-Holland, Netherlands, 7 May 2011
(Arnold Meijer)

240 White-tailed Tropicbird / Witstaartkeerringvogel *Phaethon lepturus*, off Santiago, Cape Verde Island, 3 May 2011 (Laurens Steijn/BirdingBreaks.nl) **241** Calandra Lark / Kalandarleeuwerik *Melanocorypha calandra*, Verlée, Liège, Belgium, 14 May 2011 (Peter Adriaens) **242** Baikalskie Teal / Siberische Taling *Anas formosa*, male, Drijdyck, Oost-Vlaanderen, Belgium, 13 April 2011 (Vincent Legrand) **243** Pink-backed Pelican / Kleine Pelikaan *Pelecanus rufescens*, immature, Göksü delta, Turkey, 10 May 2011 (Emin Yoğurtcuoglu) **244** Buff-breasted Sandpiper / Blonde Ruiter *Tryngites subruficollis*, with White Wagtail / Witte Kwikstaart *Motacilla alba*, Ouarzazate, Morocco, 10 April 2011 (Arnoud B van den Berg/BirdingBreaks.nl)

Cagliari on 28 March. From mid-March to early May, seven **Bonaparte's Gulls** *C philadelphia* were reported in Cornwall and Devon, England, four in Scotland, two in Wales, one in Portugal and one in Iceland. An adult-winter **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* at Numansdorp, Zuid-Holland, on 21-25 April was (already) the 16th for the Netherlands and the third for March-April; possibly, the bird was seen again flying past Katwijk, Zuid-Holland, on 7 May. In Norway, a second calendar-year was found at Ryvingen, Vest-Agder, on 5 May. In Germany, a second-year **Franklin's Gull** *Larus pipixcan* remained at Delitzsch, Sachsen, from 30 April to at least 14 May. An adult at Fujairah port beach, United Arab Emirates, from 17 to at least 20 May was the first for the Arabian peninsula and resembled the one photographed at Luxor on 12 March as the first for Egypt (cf Dutch Birding 33: 142, 2011). An adult **Audouin's Gull** *L audouinii* staying for a few hours at Minsmere, Suffolk, on 9 May was the seventh for England. A subadult **Pallas's Gull** *L ichthyæetus* in the Gulf of Cagliari on 14 March was the fifth for Sardinia. The first pure breeding pair of **Yellow-legged Gull** *L michahellis* for the Netherlands at Ventjager, Zuid-Holland, produced at least one chick in May; both parents wore rings, the female from Switzerland and the male probably from Italy (all previous ones involved mixed breeding with either Herring Gull *L argentatus* or Lesser Black-backed Gull *L fuscus*). In Norway, no less than 2750 **Glaucous Gulls** *L hyperboreus* were counted on Reinøya, Finnmark, on 14 April. The second **Kumlien's Gull** *L glaucoides kumlieni* for the Netherlands was an adult photographed inland at Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, on 3 April; the first was a second-winter on Terschelling, Friesland, on 30 January 2005. This spring, four **Cape Gulls** *L dominicanus vetula* including a breeding pair were present at Khnifiss lagoon in south-western Morocco which confirms that the species is residing in this area, despite confusion with misidentified **Great Black-backed Gulls** *L marinus* of which seven were also present this spring with some nesting (cf Dutch Birding 33: 142, 2011); an alleged adult Cape Gull at Oued Souss, Agadir, on 10 April 2010 (Dutch Birding 32: 204, plate 262, 2010) is rejected by the Moroccan rarities committee and regarded as a large male Lesser Black-backed Gull *L fuscus* (Hans Larsson in litt). The **Elegant Tern** *Sterna elegans* of the Sandwich Tern *S sandvicensis* colony on Noirmoutier, Vendée, France, returned on 11 April. In Ireland, the returning adult **Forster's Tern** *S forsteri* was again seen at Tacumshin, Wexford, from 11 May. The first bridled morph of **Common Murre** *Uria aalge* for the Pacific was a completely bridled adult at a colony on Southeast Farallon Island, California, USA, photographed on 15 June 2008; it either implies that the gene for bridled also occurs in the Pacific *U californica* population or that this bird concerns the species' first vagrancy from the Atlantic (cf Western Birds 42: 45-48, 2011). In the Netherlands, **Black Guillemot** *Cephus grylle* was considered by the Dutch rarities committee until as recently as 2006, when the tally was 93 with just five in May. One found on Texel on 8 May attracted quite a few birders, who were taken by surprise by a passing dog

that suddenly grabbed the bird; a post-mortem check showed it was weakened by oil pollution.

SANDGROUSE TO CROWS If accepted, a **Spotted Sandgrouse** *Pterocles senegallus* seen and heard in a flock of Black-bellied Sandgrouse *P orientalis* on Fuerteventura on 20 April will be the first for the Canary Islands. The two **Mourning Collared Doves** *Streptopelia decipiens* photographed at Abu Simbel on 29 December 2010 were seen again between at least 21 March and 8 May (cf Dutch Birding 33: 55-56, plate 62, 2011). The **Eastern Oriental Turtle Dove** *S orientalis orientalis* at Chipping Norton, Oxfordshire, England, on 15-18 December 2010 and from 14 February stayed until 8 May. In Suffolk, one was seen at Barsham, Beccles, on 13-15 April. The long-staying male **Snowy Owl** *Bubo scandiacus* on North Uist, Outer Hebrides, was seen again on 30 April. If accepted, two **Little Swifts** *Apus affinis* for just three hours at Wadebridge, Cornwall, England, on 21 April constituted the earliest record for Britain (25 previous records concerned single birds). A male **Woodchat Shrike** *Lanius senator* on Santa Maria on 19 May was the first for the Azores. In Ireland, the **House Crow** *Corvus splendens* remained at Cobh, Cork, through May.

LARKS TO SWALLOWS Like last year, several **Arabian Dunn's Larks** *Eremalauda dunni eremodites* were present this spring in the southern Negev and Arava, Israel. In south-eastern Morocco, an **African Dunn's Lark** *E dunnii* was photographed at Derkaoua, Merzouga, on 9 April (and, as usual, a few were reported from the extreme south-west). In north-western Europe, an influx of **Calandra Larks** *Melanocorypha calandra* occurred in, eg, Switzerland with possibly up to 11 at five sites from 22 April onwards (c 30 previous records); Ammersee, Bayern, Germany, on 25 April; Austria at Flugplatz Wels, Oberösterreich, on 4 May (13 previous records); the Netherlands (three previous records) at Sallandse Heuvelrug, Overijssel, on 29 April, on Texel on 7 May and the same bird on Vlieland on 7-8 May, and north past Uithuizemeeden, Groningen, on 18 May; Gibraltar Point, Lincolnshire, England, on 11 May; and Belgium at Verlée, Namur, on 13-14 May. The first **Bimaculated Lark** *M bimaculata* for Switzerland was photographed near Locarno, Ticino, on 5 May. A **Eurasian Crag Martin** *Ptyonoprogne rupestris* at Hernar, Hordaland, on 5-7 May was the first documented for Norway. The EORC deleted **Wire-tailed Swallow** *Hirundo smithii* from the list of Egypt (and, consequently, Dutch Birding's WP list) but added a **Streak-throated Swallow** *Petrochelidon fluvicola* at Sharm el Sheikh on 19 November 2003 as the first for Egypt and the WP (www.chn-france.org/upload_content/eorc_report_2.pdf).

WARBLERS A singing **Western Bonelli's Warbler** *Phylloscopus bonelli* at Hönö, Bohuslän, on 5 May was (only) the seventh for Sweden. A male nominate **Dartford Warbler** *Sylvia undata undata* photographed at Ottenby, Öland, on 12 May was the fourth for Sweden. Although **Saharan Olivaceous Warbler** *Iduna pallida reiseri* is still considered as a rarity by the Moroccan rarities commit-

245 Olive-backed Pipit / Siberische Boompieper *Anthus hodgsoni*, San Bartolomé, Lanzarote, Canary Islands, 10 April 2011 (Juan Sagardía Pradera)

246 Masked Wagtail / Maskerkwikstaart *Motacilla personata*, Ma'agan Michael, Israel, 18 March 2011 (Amir Ben Dov)

247 Saharan Olivaceous Warbler / Saharaanse Vale Spotvogel *Iduna pallida reiseri*, Ouarzazate, Morocco, 18 April 2011 (Arnoud B van den Berg/The Sound Approach)

248 Cretzschmar's Bunting / Bruinkeelortolaan *Emberiza caesia*, male, Rottumerplaat, Groningen, Netherlands, 13 May 2011 (Hans Roersma)

249 Masked Wagtail / Maskerkwikstaart *Motacilla personata*, Jahra pool reserve, Kuwait, 1 March 2011 (*Khaled Al-Ghanem*) cf Dutch Birding 33: 143, 2011 **250** Mongolian Finch / Mongoolse Woestijnvink *Rhodopechys mongolicus*, Sabah Al-Ahmad Reserve, Kuwait, 8 April 2011 (*Khaled Al-Ghanem*) **251** Eastern Black Redstart / Oosterse Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros phoenicuroides*, second calendar-year male, Isla Grosa, Murcia, Spain, 23 March 2011 (*José Antonio Barba*) **252** Semicollared Flycatcher / Balkanvliegenvanger *Ficedula semitorquata*, adult male, Cabrera, Balearic Islands, Spain, 17 April 2011 (*Eduardo do Amengual Ramis*)

tee, the numbers appear to be higher than previously thought; for instance, between 31 March and 18 April eight were found in a short section of tamarisks along the Mansour lake near Ouarzazate. A **Blyth's Reed Warbler** *Acrocephalus dumetorum* trapped at Eemshaven, Groningen, on 6 May was by far the earliest for the Netherlands; previous records were in September-October (eight) and late June (three). A male **Moustached Warbler** *A. melanopogon*, presumably an **Eastern Moustached Warbler** *A. m. mimica*, was singing at Lehrte, Niedersachsen, Germany, on 3-4 April.

WAXWINGS TO PIPITS A female **Hypocolius** *Hypocolius ampelinus* was seen at Samar, southern Arava, Israel, on 19 May. The **Wallcreeper** *Tichodroma muraria* at Santa Luzia dam, Portugal, from 15 December was still present on 1 April. **Red-flanked Bluetails** *Tarsiger cyanurus* were

seen at Durlston, Dorset, England, on 2-6 April, at Landsort, Sweden, on 14 April and at Benicàssim, Valencia, Spain, on 4 May. If accepted, a first-winter male 'paradoxus' **Eastern Black Redstart** *Phoenicurus ochruros phoenicuroides* trapped on Isla Grosa, Murcia, on 23 March was the first for Spain (for previous records in Europe and identification, see Dutch Birding 27: 171-194, 2005). If accepted, a male **Caspian Stonechat** *Saxicola maurus variegatus* on Utsira, Rogaland, on 9-10 April will be the second for Norway. Also in Norway, a male **Desert Wheatear** *Oenanthe deserti* stayed at Håstrand, Rogaland, on 23-30 March. A female **Rufous-tailed Rock Thrush** *Monticola saxatilis* at Lista lighthouse on 10 May was the fourth for Norway and the first since 1974. If accepted, a second-year female **Taiga Flycatcher** *Ficedula albicilla* trapped at Jerusalem Bird Observatory on 3 May will be the second for Israel. The first **Semi-**

collared Flycatcher *F semitorquata* for Spain was an adult male on Cabrera, Balearic Islands, on 17 April. In Scilly, a male **Black-headed Wagtail** *Motacilla feldegg* was seen on Tresco on 4 May. If accepted, a male at Taravika, Rogaland, on 14-15 May will be the third for Norway. The male **Masked Wagtail** *Motacilla personata* photographed at Ma'agan Michael on 18 March as the second for Israel was last reported on 22 March. An **Olive-backed Pipit** *Anthus hodgsoni* photographed on Lanzarote on 9-10 April was the first for the Canary Islands.

FINCHES TO BUNTINGS A **Mongolian Finch** *Bucanetes mongolicus* photographed at Sabah Al-Ahmed Natural Reserve on 8 April was the second for Kuwait; the previous record concerned six individuals at the same location in March 2009. The 18th **Trumpeter Finch** *B githagineus* for Britain and the first for Devon was singing on Lundy from 13 to at least 20 May, and the ninth for Sweden was found in Skåne on 18 May. A pair of **Long-tailed Rosefinches** *Uragus sibiricus* along the Volga c 600 km east of Moscow, European Russia, on 3 April constituted the first record for the republic of Chuvashia in 20 years (in recent years, several have been seen further west, in the Moscow region). An adult male **Black-faced Bunting** *Emberiza spodocephala* trapped in an inaccessible area at Zwanenwater, Callantsoog, Noord-Holland, on 7 and 9 May was the fourth for the Netherlands and the first in spring (the previous ones were between 28 October and 18 November in 1986, 1993 and 2007). A female **Cirl Bunting** *E cirius* at Westkapelle, Zeeland, on 4 May was the sixth for the Netherlands; only two previous ones concerned sightings though neither was twitchable: at Breskens, Zeeland, on 16 May 1992 and at Maasvlakte, Zuid-Holland, on 23 April 1994 (in addition, apart from two adult males allegedly collected at

Harderwijk, Gelderland, on 30 December 1883 and in late April 1901, one second calendar-year male was found dead as a window victim at Woensdrecht, Noord-Brabant, on 13 March 1995). The second **Rock Bunting** *E cia* for the Netherlands was photographed and videoed by its sole observer on Schiermonnikoog, Friesland, on 3 April; the first was on Rottumerplaat, Groningen, on 30 May 2004. If accepted, a male photographed at Bolton Abbey, North Yorkshire, on 8 May will be the fifth for Britain and the species' first sighting since 1967. The first **Cretzschmar's Bunting** *E caesia* for Spain and the Balearic Islands was a male photographed on Cabrera on 1-2 May. The third for the Netherlands was a male photographed in inaccessible Rottumerplaat on at least 13-16 May. A **Rustic Bunting** *E rustica* at St Martin, Waldviertel, Niederösterreich, on 27-28 March was (only) the fourth for Austria.

For a number of reports, Birding World, Birdwatch, Ornithos, Sovon-nieuws, www.birdguides.com, www.netfugl.dk, www.rarebirdalert.co.uk and www.trektellen.nl were consulted. We wish to thank Peter Alfrey, Ruud Altenburg, Khalifa Al Dhaheiri, Patrick Bergier, Max Berlin, Richard Bonser, Henri Bouwmeester, Roland-Jan Buijs, Rolf Christensen, Andy Clifton, Martin Collinson, José Luis Copete, Andrea Corso, Pierre-André Crochet, Kris De Rouck, Hugues Dufoury, Nils van Duivendijk, Enno Ebels, Lee Evans, Tommy Frandsen, Raymond Galea, Steve Gantlett, Barak Granit, Geert Groot Koerkamp, Marcello Grussu, Ricard Gutiérrez, Justin Jansen, João Jara, Diego Jerez Abad, Frédéric Jiguet, Olof Jönsson, Hans Larsson, André van Loon, Paul Marcus, Gerbrand Michielsen (Azores), Richard Millington, Dominic Mitchell (www.birdingetc.com), Geir Mobakken (Norway), Nial Moores, Killian Mullarney, Gerald Orel, Gert Ottens, Andy Paterson, Tommy Pedersen, Yoav Perlman (IRDC), Magnus Robb, Staffan Rodebrand (Azores), Luciano Ruggieri, Michael Sammut, George Sangster, Roy Slaterus, Vincent van der Spek, Laurens Steijn, Peter de Vries, Andrew Watson, Edwin Winkel, Steven Wytema and Emin Yoğurtçuoğlu for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.vandenberg@planet.nl)

Marcel Haas, Helmweg 12C, 1759 NE Callantsoog, Netherlands (zoodauma@gmail.com)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland beslaat voornamelijk de periode **maart-april 2011**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt. Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, p/a Duinlustparkweg 98A, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland, e-mail cdna@dutchbirding.nl. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die verkrijgbaar zijn via de website van de DBA op www.dutchbirding.nl of bovenstaand adres.

De gehele periode was uitzonderlijk droog. April was bovendien zeer zacht dankzij standvastige hogedrukgebieden boven onze omgeving. Bij een aanhoudende oostelijke stroming werden van verschillende schaarse doortrekkers hogere aantallen dan normaal vastgesteld. Ook werd een fors aantal zeldzaamheden ontdekt.

EENDEN De laatste zeven uit een groep van maximaal 86 **Dwergganzen** *Anser erythropus* bij Camperduin, Noord-Holland, werden op 20 maart gemeld. Langstreckers werden opgemerkt in Groningen: op 5 maart in de Eemshaven en op 19 maart langs trekelpost Noordkaap bij Uithuizermeeden (vier). Drie veel bekeken **Roodhalsganzen** *Branta ruficollis* verbleven van 1 april tot in mei op Schiermonnikoog, Friesland. Van meer dan 30 andere

253 Ross' Meeuw / Ross's Gull *Rhodostethia rosea*, adult winter, Oosterse Bekade Gorzen, Numansdorp, Zuid-Holland, 24 april 2011 (*Kris De Rouck*) **254** Griel / Eurasian Stone-curlew *Burhinus oedicnemus*, Oudeland van Strijen, Zuid-Holland, 25 april 2011 (*Lodewijk Ouwens*) **255** Ross' Meeuw / Ross's Gull *Rhodostethia rosea*, adult winter, Oosterse Bekade Gorzen, Numansdorp, Zuid-Holland, 24 april 2011 (*Filip De Ruwe*)

plaatsen kwamen meldingen, waaronder maar liefst zeven exemplaren op 30 april op de Dollardkewelders, Groningen, en overvliegende op 20 maart bij Rijswijk, Zuid-Holland, en bij Westzaan, Noord-Holland. **Wit-buikrotganzen** *B hrota* bleven goed vertegenwoordigd in het Waddengebied en de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta, met tot half maart nog groepen van 10-50. Daarna namen de aantallen af. Liefst zes **Zwarte Rotganzen** *Branta nigricans* bevonden zich op 25 april op Ameland, Friesland. Het vrouwtje **Witoogeend** *Aythya nyroca* dat vanaf 22 februari in Delfgauw, Zuid-Holland, verbleef werd voor het laatst op 5 april gezien. De soort werd daarnaast op zeven andere plekken aangetroffen. Waarschijnlijk hetzelfde mannetje **Ringsnavelend** *A collaris* als vorig voorjaar verbleef van 12 april tot 4 mei bij de Krammersluizen langs de Philipsdam, Zeeland. Andere werden waargenomen op 20 maart op de Lepelaarsplassen bij Almere, Flevoland (vrouwtje), van 5 tot 21 april in de Weerribben, Overijssel (vrouwtje), en op 14 april bij Jisp, Noord-Holland (mannetje). Een bijna adult mannetje **Koningseider** *Somateria spectabilis* werd op 21 april gefotografeerd langs de Waddendijk bij Buren op Ameland. Van zeven trektelposten langs de kust werden nog 17 langsvliegende **Ilseenden** *Clangula hyemalis* gemeld. In Gelderland werd de pleisteraar bij Rhederlaag voor het laatst op 26 maart gezien. Het bekende mannetje **Buffelkopeend** *Bucephala albeola* verbleef na zijn zevende winter tot ver in mei op de Gaatkensplas bij Barendrecht, Zuid-Holland, waar hij een vrouwtje Kuifeend *A fuligula* probeerde te verleiden. **Amerikaanse Wintertalingen** *Anas carolinensis* bevonden zich van 9 april tot in mei op een drietal plekken in het Lauwersmeergebied, Friesland/Groningen; van 13 tot 25 april in de Prunjepolder bij Serooskerke, Zeeland; van 14 tot 26 april in de Hardenhoek in de Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant (op meerdere dagen twee exemplaren); en van 15 april tot 5 mei in het Harderbroek, Flevoland.

RUIGPOOTHOENDERS TOT IBISSEN Het aantal **Korhoenders** *Tetrao tetrix* op de Sallandse Heuvelrug in Overijssel lijkt nog verder te zijn afgenomen tot vier hanen en ten minste negen hennen. Vorig jaar werden hier nog zeven hanen geteld. Er werden c 130 langsvliegende **Parel-duikers** *Gavia arctica* doorgegeven, waarvan meer dan 90 bij Camperduin. Een exemplaar in zomerkleed zwom op 3 april op de Loenderveense Plas bij Oud-Loosdrecht, Noord-Holland. Twee langverblijvende binnenlandse **Iljduikers** *G immer* op de Kraaijenbergse Plassen bij Cuijk, Noord-Brabant, en bij Thorn, Limburg, werden beide op 24 maart voor het laatst gezien. Langs de kust werden minimaal 25 langsvliegende **Noordse Stormvogels** *Fulmarus glacialis* gemeld. Bijzonder voor de tijd van het jaar waren twee **Noordse Pijlstormvogels** *Puffinus puffinus* die op 12 april langs Camperduin vlogen. Ook het **Vale Stormvogeltje** *Oceanodroma leucorhoa* dat op 8 april vanaf Ameland werd gezien was opmerkelijk: er is slechts een handjevol uit april bekend. **Koereigers** *Bubulcus ibis* werden waargenomen op 11 april over Vlaardingen, Zuid-Holland, op 20 april bij Breskens, Zeeland, en op 26 en 27 april bij Hasselt, Overijssel. Er vlogen c 190 **Purperreigers** *Ardea purpu-*

rea over trektelposten verspreid over het land. Met 76 exemplaren was Breskens zoals gewoonlijk weer koploper. Op meer dan 20 plaatsen werden in april **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* gemeld. Een exemplaar dat door veel vogelaars werd gezien bevond zich op 24 en 25 april op Schiermonnikoog. Een **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* verbleef op 22 maart in Mariëndal bij Den Helder, Noord-Holland.

ROOFVOGELS Dankzij een aanhoudende oostelijke stroming in april werden flinke aantallen roofvogels gezien. Alleen al de diverse trektelposten waren over de gehele periode goed voor 145 **Zwarte Vrouwen** *Milvus migrans* (65 in dezelfde periode in 2010), waaronder 10 op 23 april over de Eemshaven, 180 **Rode Vrouwen** *M milvus* (75 in 2010), 16 **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* (zeven in 2010), 49 **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* (30 in 2010), 37 **Ruigpootbuiszuids** *Buteo lagopus* (vijf in 2010), 121 **Visarenden** *Pandion haliaetus* (57 in 2010), acht **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* (één in 2010), 461 **Smellekens** *F columbarius* (230 in 2010) en 238 **Slechtvalken** *F peregrinus* (132 in 2010). Ook werden er 26 **Velduilen** *Asio flammeus* genoteerd (zeven in 2010). Een **Vale Gier** *Gyps fulvus* vloog op 10 april zuidwaarts bij Oostkapelle, Zeeland, maar kon daarna nergens worden opgepikt. **Slangenarend** *Circaetus gallicus* kende een zeer goed voorjaar met meldingen op 11 april boven Roelofarendseveen, Zuid-Holland; op 11 en 12 april in De Hamert, Limburg; op 21 april boven de Brabantse Biesbosch; op 22 april op de Strabrechtse Heide, Noord-Brabant; op 23 april op de Elspeetsche Heide bij Elspeet, Gelderland (twee); op 23 april boven de noordpunt van Texel, Noord-Holland, en later over Vlieland, Friesland; op 24 en 25 april in de omgeving van Castricum, Noord-Holland; op 28 april in het Fochteloërveen, Friesland/Drenthe; en op 30 april boven Balkbrug, Overijssel. Ook was het een uitstekend voorjaar voor **Steppekiekendief** *C macrourus*. Een adult mannetje dat van 30 op 31 maart overnachtte op de Strabrechtse Heide luidde de waarnemingenreeks in. Daarna volgden meldingen op 7 april om 07:50 langs trektelpost Ilmeerdijk bij Almere en om 08:53 langs Kamperhoek in Flevoland (adult mannetje); op 18 april langs Kamperhoek (eerste-zomer); op 19 april boven de noordpunt van Texel (eerste-zomer); op 19 en 20 april in de Ezumakeeg, Friesland (vrouwtjes-type); op 20 april bij Smilde, Drenthe (adult mannetje); op 22 april boven Ameland (eerste-zomer), bij Termunten, Groningen (eerste-zomer) en bij Den Oever, Noord-Holland (adult mannetje); op 23 april aan beide zijden van de Ketelbrug in Flevoland (eerste-zomer) en over de noordpunt van Texel (eerste-zomer); op 28 april bij Noordpolderzijl, Groningen (eerste-zomer); op 29 april boven de Oostvaardersplassen bij Lelystad, Flevoland (adult mannetje); op 29 en 30 april bij Anjum, Friesland (tweede-zomer mannetje); en op 30 april boven de Amsterdamse Waterleidingduinen, Noord-Holland (eerste-zomer). Een **Schreeuwarend** *Aquila pomarina* die op 23 april over het duingebied tussen Wassenaar en Katwijk in Zuid-Holland trok werd door een man of 10 gezien maar slaagde er helaas al snel in om ongemerkt verder te vliegen. De laatste twitchbare dateert van september 2005 te Dom-

burg, Zeeland. Een lichte vorm **Dwergarend** *A pennata* die zich op 30 april in Noord-Holland langzaam verplaatste van het duingebied bij Zandvoort naar IJmuiden en vervolgens weer terug naar Bloemendaal werkte ook niet optimaal mee. Een dag later werd hij nog kortstondig gezien boven Santpoort-Zuid, Noord-Holland, en bij Vogelenzang, Noord-Holland. Mogelijk dezelfde vogel werd al op 26 april gemeld bij Hilversum, Noord-Holland.

KRAANVOGELS TOT STRANDLOPERS Aan **Kraanvogels** *Grus grus* was geen gebrek: alleen trektellers meldten er al meer dan 19 000, waarvan ruim 14 600 op 8 maart. De 6217 die op deze dag over de Grote Peel, Noord-Brabant/Limburg, vlogen, vormden een landelijk dagrecord voor een trektelpost. **Steltkluten** *Himantopus himantopus* werden vanaf 10 april op een 50-tal plekken in alle provincies behalve Overijssel aangetroffen, veelal in kleine groepjes. Een **Griël** *Burhinus oedicnemus* werd op 31 maart gefotografeerd op vliegveld Deelen bij Arnhem, Gelderland. Andere verbleven op 23 april bij Oosterend op Texel en op 24 en 25 april bij Strijen, Zuid-Holland. Laatstgenoemde werd door maar liefst meer dan 200 vogelaars bezocht. In de middag van 27 april werd een **Woestijplevier** *Charadrius leschenaultii* ontdekt bij het havenhoofd van Hoek van Holland, Zuid-Holland, waar de vogel in de harde wind door enkele 10-tallen vogelaars werd gezien. Een dag later was hij verdwenen maar verrassend genoeg dook toen een andere op bij Batenburg, Gelderland, die tot 1 mei bleef. Betrekkelijk kort na de ontdekking van de eerste **Kaspische Plevier** *C asiaticus* voor Nederland in oktober 2009 volgde alweer de tweede, wederom op Texel. Ditmaal ging het om een mannetje in zomerkleed in De Nederlanden bij De Muy dat van 26 tot 28 april volop bekijks trok. Vanaf half april werden op een 20-tal plekken verspreid over het land **Morinelplevieren** *C morinellus* gemeld. Leuk was de groep van eerst vijf en later acht bij Wahlwiller in Zuid-Limburg van 24 tot 30 april. Een overvliegende **Amerikaanse Goudplevier** *Pluvialis dominica* werd gemeld op 16 maart bij Scharwoude, Noord-Holland. Met **Steppekieviten** *Vanellus gregarius* op maar liefst drie plaatsen werd de magere oogst van de laatste jaren weer enigszins goed gemaakt: van 24 maart tot 1 april in en rond de Ezumakeeg en op 22 april zowel bij Colijnsplaat, Zeeland, als langs het Jan van den Boschpad in de Oostvaardersplassen bij Almere. Een **Blonde Ruiter** *Tryngites subruficollis* bevond zich van 24 tot 28 april bij Numansdorp, Zuid-Holland, en balste zo nu en dan met Kemphanen *Philomachus pugnax*. De overwinterende **Grote Geelpootruiter** *Tringa melanoleuca* van Noord-Beveland, Zeeland, bleef nog tot ten minste 11 mei: tot 26 maart bij Colijnsplaat en vanaf 18 april bij Wissenkerke. Op 30 april werd een **geelpootruiter** *T melanoleuca/flavipes* gefotografeerd in de Weversinlaag bij Serooskerke. De eerste **Poelruiter** *T stagnatilis* van het jaar liep op 7 april bij Tienhoven, Utrecht. Daarna werd de soort op nog c. 15 andere plekken opgemerkt. Vanaf 29 april werd het land overspoeld met **Bosruiters** *T glareola*: landelijke trektelrecords werden verpulverd en van de 10 beste dagen ooit komen er nu acht uit 2011.

Trektelpost Engbertsdijkerven in Overijssel was koploper met 101 op 29 april, 259 op 30 april (landelijk dagrecord) en 182 op 1 mei. Breskens deed ook een stevige duit in het zakje, met bijvoorbeeld 248 op 30 april (tweede dag ooit). Ook **Groenpootruiter** *T nebularia* deed het uitstekend. Langs Breskens passeerden er 495 op 30 april, maar liefst 883 op 1 mei (landelijk dagrecord) en 602 op 2 mei (derde dag ooit). **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* verschenen op 17 april bij Den Helder, op 26 april bij Oudega, Friesland, en op 29 april op Texel.

MEEUWEN TOT ALKEN Verrassend was de ontdekking van een adulte **Ross' Meeuw** *Rhodostethia rosea* op de Oosterse Bekade Gorzen bij Numansdorp op 21 april. Tot blijdschap van velen bleef hij tot 25 april en liet zich regelmatig van nabij bewonderen. Het vorige twitchbare geval dateerde van november 2004 te Scheveningen, Zuid-Holland. Een bijzondere locatie voor een **Kleine Burgemeester** *Larus glaucoideus* was de Maarnsche Berg bij Maarn, Utrecht, waar op 12 maart een exemplaar overvloog. Andere werden gemeld op 14 maart bij Huisduinen, Noord-Holland, op 2 april bij Katwijk en op 14 april bij Westkapelle, Zeeland, en Noordwijk, Zuid-Holland. Een adulte **Kumliens Meeuw** *L g kumlieni* werd op 3 april tijdens een excursie in de Brabantse Biesbosch waargenomen op het voor publiek gesloten drinkwaterbekken De Gijster. Indien aanvaard betekent dit het tweede geval; de eerste was op 30 januari 2005 op Terschelling, Friesland. **Grote Burgemeesters** *L hyperboreus* bleven net als in de voorgaande maanden zeldzaam. Er waren meldingen op 5 maart op Texel, op 25 april bij Petten, Noord-Holland, en op 28 april bij IJmuiden, Noord-Holland. In april werden door trektellers maar liefst 22 **Lachsternen** *Gelochelidon nilotica* en 16 **Reuzensterren** *Hydroprogne caspia* genoteerd. In 2010 waren dat er in dezelfde maand respectievelijk vier en 11. De eerste **Witwangstern** *Chlidonias hybrida* van het jaar verscheen op 18 april bij Breugel, Noord-Brabant. Daarna volgden waarnemingen op nog een vijftal plekken. De grootste groep bestond uit vijf op 30 april bij Numansdorp. In de laatste zes dagen van april werden op zeven plekken **Witvleugelsterren** *C leucopterus* gezien, met als hoogste aantal 10 op 30 april in het Bargerveen, Drenthe. Een zomerkleed **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* vloog op 30 april langs Bloemendaal aan Zee, Noord-Holland.

BIJENETERS TOT ZWALUWEN Misschien wel de vroegste **Bijeneters** *Merops apiaster* ooit werden gemeld op 9 april langs Breskens en 10 april bij Colijnsplaat. Andere werden gemeld op 13 april op Terschelling; op 19 april langs Breskens; op 22 en 23 april bij Swalmen, Limburg (maximaal twee); op 23 april langs Den Haag, Zuid-Holland, en bij Kortenhoeve, Noord-Holland (twee); en op 25 april bij Noordwijk. Vanaf 3 april verschenen op minimaal 25 plekken verspreid over het land **Hoppen** *Upupa epops*. Een exemplaar dat op 21 april verstrikt raakte in een anti-vogelnet op de Maasvlakte, Zuid-Holland, kon gelukkig tijdig worden bevrijd. Vanaf 8 april werden op een 80-tal plaatsen **Draaihalzen** *Jynx*

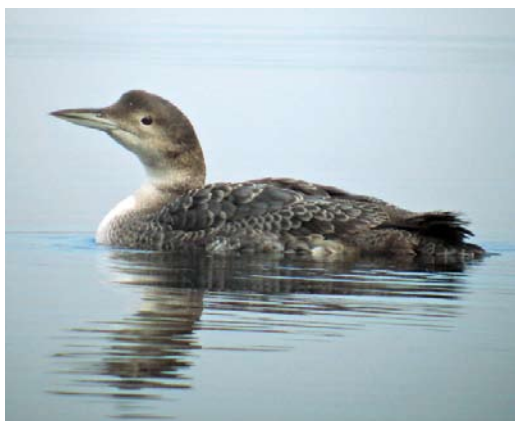

256 Woestijnplevier / Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii*, tweede-kalenderjaar, Hoek van Holland, Zuid-Holland, 27 april 2011 (Alex Bos)

257 Woestijnplevier / Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii*, adult vrouwtje, Liendense Waard, Batenburg, Gelderland, 28 april 2011 (Harvey van Diek)

Recente meldingen

258 Steppiekiekendief / Pallid Harrier *Circus macrourus*, adult mannetje, Strabrechtse Heide, Noord-Brabant, 30 maart 2011 (Marijn van Oss) **259** Steppiekiekendief / Pallid Harrier *Circus macrourus*, adult mannetje, Kamperhoek, Flevoland, 7 april 2011 (Mervyn Roos) **260** Steppiekievit / Sociable Lapwing *Vanellus gregarius*, Ezumakeeg, Friesland, 25 maart 2011 (Ruben Vermeer) **261** Korhoen / Black Grouse *Tetrao tetrix*, mannetje, Holterberg, Overijssel, 7 april 2011 (Edwin Winkel) **262** IJdsuiker / Great Northern Loon *Gavia immer*, eerstejaars, Grote Hegge, Thorn, Limburg, 20 maart 2011 (Enno B Ebels) **263** Kuifduikers / Horned Grebes *Podiceps auritus*, Reeuwijk, Zuid-Holland, 17 april 2011 (Jan den Hertog)

264 Blonde Ruiter / Buff-breasted Sandpiper *Tryngites subruficollis*, Oosterse Bekade Gorzen, Numansdorp, Zuid-Holland, 25 april 2011 (*Frank Dröge*) **265** Griel / Eurasian Stone-curlew *Burhinus oedicnemus*, Oudeland van Strijen, Zuid-Holland, 24 april 2011 (*Arjen Hahn*) **266** Roodkopklauwier / Woodchat Shrike *Lanius senator*, Den Helder, Noord-Holland, 23 april 2011 (*Fred Visscher*) **267** IJsgors / Lapland Longspur *Calcarius lapponicus*, mannetje, Hindeloopen, Friesland, 10 april 2011 (*Roelof de Beer*)

torquilla opgemerkt. Leuk was het exemplaar op 29 april op de Zuidpier van IJmuiden. Verder werden er zeker acht geringd, waarvan maar liefst vijf in de Eemshaven. **Roodkopklauwieren** *Lanius senator* bevonden zich op 23 april bij Den Helder en op 27 april bij Zoetermeer, Zuid-Holland. Opvallend waren de waarnemingen van **Raven** *Corvus corax* op 19 maart in de Amsterdamse Waterleidingduinen, tussen 19 maart en 2 april in de omgeving van Schoorl, Noord-Holland (minimaal twee), en op 2 en 3 april op Texel (minimaal twee). Vanaf 24 maart kwamen er van in totaal c 30 plekken in het land meldingen van **Buidelmezen** *Remiz pendulinus*. Negen trektelposten waren alleen al goed voor 20 overvliegende exemplaren. In dezelfde periode in zowel 2009 als 2010 werden er slechts acht genoteerd. Een **Kalanderleeuwerik** *Melanocorypha calandra* werd op 29 april gefotografeerd in een gedurende het broedseizoen afgesloten deel van de Sallandse Heuvelrug en

pas later gemeld. Een **Kortteenleeuwerik** *Calandrella brachydactyla* trok op 22 april over de Eemshaven. Nog steeds werden twee **Kuifleeuweriken** *Galerida cristata* regelmatig waargenomen bij Venlo, Limburg. Op 17 april werden er hier zelfs vier geteld. Een ander duo hield nog stand bij 's-Hertogenbosch, Noord-Brabant. Voorts waren er meldingen op 24 maart en 19 april bij Breskens en op 27 maart bij Kamperhoek. In totaal 47 doortrekkende **Strandleeuweriken** *Eremophila alpestris* werden doorgegeven vanaf verschillende trektelposten, waaronder één op 8 maart bij Dalſen, Overijssel. Een flink aantal overvliegende **Roodstuitzwaluwen** *Cecropis daurica* werd onderschept: op 18 april bij Lauwersoog, Groningen; op 19 april langs trektelpost Noordkaap bij Uithuizermeeden; op 22 april over de Dordtse Biesbosch, Zuid-Holland, en langs Kamperhoek; op 23 april langs Breskens (twee) en bij Bergschenhoek, Zuid-Holland; op 24 april bij Lauwersoog; op 25 april langs Monster, Zuid-

Holland, en Den Haag (twee); op 29 april langs Kamperhoek; en op 30 april langs Den Haag (twee) en Katwijk (twee).

STRUIKZANGERS TOT GORZEN Een ijverige vogelaar telde op 13 april 97 zingende **Cetti's Zangers** *Cettia cetti* in de Biesbosch, Noord-Brabant/Zuid-Holland. Het aantal territoria dat in 2010 in dit gebied werd vastgesteld bedroeg 312. **Iberische Tijffjaffen** *Phylloscopus ibericus* waren weer eens onderwerp van discussie, ditmaal van 11 april tot ten minste 1 mei in De Kwakel, Noord-Holland, van 25 tot 27 april bij Zuidlaren, Drenthe, en van 26 april tot in mei in de binnenstad van Groningen, Groningen. De vogel van Zuidlaren lijkt de minst sterke papieren te hebben. Waarnemingen van **Graszangers** *Cisticola juncidis* waren uitsluitend afkomstig uit Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland, en wel op 15 april bij Terneuzen, op 20 april in het Verdrongen Land van Saeftinge (twee) en op 22 en 23 april bij Breskens. Op een 60-tal plekken verspreid over het land werden tot begin mei nog **Pestvogels** *Bombicilla garrulus* opgemerkt. De laatste waarneming was op 5 mei in Ouddorp, Zuid-Holland. De laatste waarneming van één van de overwinterende **Zwartbuikwaterspreeuwen** *Cinclus cinclus cinclus* in de Amsterdamse Waterleidingduinen was op 14 maart. Op 30 maart werd een Waterspreeuw gemeld bij Denekamp, Overijssel. In april raakte het land weer overspoeld met **Beflijsters** *Turdus*

torquatus. De 58 exemplaren die op 23 april langs De Vulkaan bij Den Haag vlogen zijn het vermelden waard. Een waarschijnlijke **Balkankwikstaart** *Motacilla feldegg* vloog op 10 april op korte afstand roepend langs Breskens, precies op het moment dat de batterijen van de geluidsrecorder van een van de waarnemers leeg waren... Een vrouwtje **Citroenkwikstaart** *M. citreola* bevond zich op 28 april kortstondig in de Strypse Wetering bij Rockanje, Zuid-Holland. Trektellers meldde in deze periode verspreid over het land in totaal negen **Grote Piepers** *Anthus richardi*, 26 **Duinpiepers** *A. campestris*, 11 **Roodkeelpiepers** *A. cervinus*, 33 **Europese Kanaries** *Serinus serinus*, bijna 800 **Sneeuwgorzen** *Plectrophenax nivalis* waarvan meer dan 750 langs trektelepost Noordkaap bij Uithuizermeeden, meer dan 220 **Ijsgorzen** *Calcarius lapponicus* (tegenover slechts 12 in dezelfde periode in 2010), vijf **Ortolanen** *Emberiza hortulana* en acht **Grauwe Gorzen** *E. calandra*. De tweede **Grijze Gors** *E. cia* voor Nederland werd op 3 april door één waarnemer gezien en goed gedocumenteerd in het dorp op Schiermonnikoog. Een dag later kon hij helaas niet worden teruggevonden (de eerste was op 30 mei 2004 op Rottumerplaat, Groningen).

We bedanken Max Berlijn, Hugh Jansman, Theo Muusse en Mark Zekhuis voor hun hulp bij het samenstellen van dit overzicht.

Roy Slaterus, Bervoetsbos 71, 2134 PM Hoofddorp, Nederland (roy.slaterus@dutchbirding.nl)
Vincent van der Spek, Acaciastraat 212, 2565 KJ Den Haag, Nederland
(vincent.van.der.spek@dutchbirding.nl)

DB Actueel

Ross' Meeuw bij Numansdorp Nadat ik vier dagen van mijn vrije week had besteed aan schilderwerk aan mijn huis, sprak ik voor donderdagavond 21 april 2011 met Koen van der Jagt af om een paar uurtjes te gaan vogelen, hij met zijn zoontje Mark, ik met mijn zoontje Floris. We besloten het recent heringerichte gebied Oosterse Bekade Gorzen bij Numansdorp, Zuid-Holland, met een bezoek te vereren. Aangezien we er beiden nog nooit geweest waren, duurde het even voordat we het gebied gevonden hadden en kwamen we er om c. 19:45 aan. Doordat we op de verkeerde plek hadden geparkeerd kwamen we na een eind lopen aan de oostkant van het gebied de dijk op. Een overvliegende Visarend *Pandion haliaetus* met een vis in zijn klauwen was een goed begin! Het bleek een mooi gebied te zijn met veel ruiters en andere steltlopers. Om c. 20:25 kreeg ik op c. 800 m afstand een meeuw met een witte kop in beeld. Hij was zichtbaar kleiner dan de Kokmeeuwen *Chroicocephalus ridibundus* waar hij bij liep. Ik had direct het gevoel dat het geen Dwergmeeuw *Hydrocoleus minutus* was, zeker toen ik een wigvormige staart dacht te zien toen de vogel een stukje vloog. Nadat Koen en de jongens hem even hadden bekeken besloten we de dijk te volgen om dichterbij te komen. Aangezien ik geen boeken bij me had belde ik Wietze Janse om de kenmerken van Ross' Meeuw

Rhodostethia rosea en de overeenkomsten en verschillen met Dwergmeeuw door te nemen. WJ deed (terecht) zijn best om mijn fantasie niet te voeden door te vertellen over een Dwergmeeuw die hij enkele jaren geleden bijna als Ross' Meeuw had 'doorgepiept'.

Nadat de vogel op ongeveer 400 m was benaderd, kwam hij naar de dijk gevlogen en ging op c. 100 m afstand foerageren. Op afstand viel me het foeragegedrag (als een Kokmeeuw lopend en pikkend op het slik) al op omdat ik dit niet kende van Dwergmeeuw. Hoewel het licht snel slechter werd kon nu een aantal kenmerken beter worden gezien, zoals het langgerekte uiterlijk, de geheel witte kop met donker 'maskertje' rond oog (op foto's is nog een grijs vlekje op de oorstreek te zien), de puntige vleugels, grijze ondervleugels, grijze handpenen zonder zwart (op foto's is te zien dat over de buitenste handpen een dun zwart streepje liep), rode poten, vrij korte stevige zwarte snavel en inderdaad een wigvormige staart! Ik belde opnieuw met WJ en hij probeerde nog het diagnostische kenmerk van de wigvormige witte vleugelachterrand uit te leggen maar het lukte door het beweeglijke gedrag van de meeuw en de beschikbaarheid van maar één telescoop niet om dit goed te zien. Toch was ik inmiddels redelijk overtuigd van de determinatie en in overleg gaf WJ de waarneming door via Dutch Bird Alerts

268 Ross' Meeuw / Ross's Gull *Rhodostethia rosea*, adult winter, Oosterse Bekade Gorzen, Numansdorp, Zuid-Holland, 24 april 2011 (Filip De Ruwe)

als 'vrij zeker'. Ondertussen vloog de vogel in kwestie het Hollands Diep op nadat het KvdJ was gelukt om met zijn telefoon twee foto's door mijn telescoop te maken. Thuisgekomen bleek één van de foto's een roze zweem op de onderdelen te laten zien maar absolute zekerheid gaven de twee foto's nog niet...

De volgende ochtend, 22 april, gingen Bert-Jan Luijendijk en ik naar de plek, waar ook Laurens Steijn aanwezig was, maar van de vogel ontbrak ieder spoor. Het was Gerard Ouweeneel die de vogel pas 's avonds vlak voor donker op dezelfde plek terugvond. Nadat hij Bart Huijzers en Gert Huijzers had gewaarschuwd kon GH betere foto's maken die ook de meest volhardende sceptici overtuigden dat er daadwerkelijk een adult-winter Ross' Meeuw in het gebied aanwezig was! Een dag later werd hij al vroeg teruggevonden door Theodoor Muusse en de rest van die dag werd hij regelmatig op dezelfde plaats gezien maar ook vliegend boven het Hollands Diep, enige tijd zelfs over de provinciegrens in Noord-Brabant, goed zichtbaar vanaf de kade van Willemstad. Hij liet zich in de loop van de zaterdag en de twee daarop volgende dagen steeds fraaiër bekijken en fotograferen, en trok belangstelling van vele 100-en vogelaars. Als bonus deed een Blonde Ruiter *Tryngites subruficollis* het gebied aan en bevond zich een drukbezochte Griel *Burhinus oedicnemus* in de buurt (Oudeland van Strijen) – al met al drie erg goede soorten voor de Hoeksche Waard binnen enkele dagen tijd. De Ross' Meeuw is hier voor het laatst op 25 april gezien.

Op 7 mei 2011 zag Noël Aarts om 05:58 een adulte Ross' Meeuw met een groepje onvolwassen Dwergmeeuwen naar noord vliegen langs telpost Savoy in Katwijk aan Zee, Zuid-Holland – de vogel van Numansdorp op weg (terug) naar het Hoge Noorden?

De vogel van Numansdorp betreft de 16e Ross' Meeuw voor Nederland, de 14e sinds 1992, de eerste sinds 2008, de derde voor maart-april (12 daten van oktober-januari en de allereerste was in juni-juli 1958 – destijds nog op de brommer getwitched door GO! – en de eerste twitchbare sinds november 2004 (adult-winter bij Scheveningen, Zuid-Holland). MARTIN PRINS

ROSS'S GULL. On 21-25 April 2011, an adult-winter Ross's Gull *Rhodostethia rosea* stayed in a recently established area of 'new nature' near Numansdorp, Zuid-Holland, the Netherlands. On 23-25 April, the bird was very obliging and seen and photographed by several 100s of birders. Possibly the same bird was reported flying north past Katwijk aan Zee, Zuid-Holland, on 7 May. It concerns the 16th record for the Netherlands, the 14th since 1992, the fourth twitchable (after individuals in November 1992, November 1995 and November 2004), and the third for March-April (12 were in October-January and one was in June-July).

Cirlgors bij Westkapelle Op 4 mei 2011 waren Pieter Beeke en ik (Thomas Luiten) aan het vogelen bij Westkapelle, Zeeland. Na een uurtje over zee te hebben gekeken en de natuurontwikkelingsplassen aan de binnenkant van de zeedijk ('t Noordervroon) gecheckt te hebben, liepen we over een ruig terreintje langs de K. de Vosweg waarop voorheen camping Moens gevestigd was. Aan de achterrand van de camping viel mijn blik op een zangvogel die in een klein struikje zat. De bouw, tekening op de kop en rug en stevige snavel wezen overduidelijk op een gors. Ik alarmeerde PB en ook deze had de vogel al snel in beeld. Altijd spannend, een gors in mei! Al snel vloog hij op en landde in een struikje ver-

269 Cirlgors / Cirl Bunting *Emberiza cirlus*, vrouwtje, Westkapelle, Zeeland, 4 mei 2011 (Co van der Wardt)

derop. Van flinke afstand maakte ik enkele foto's, waarna hij weer opvloog en ging zitten bij wat hopen aarde op de plek waar we hem hadden gevonden. De gors foera-geerde tussen wat vegetatie en liet zich nu door de telescoop beter bekijken. Er waren weinig opvallende kenmerken; het was in elk geval een vrouwtje of een onvolwassen vogel. We zagen een forse, tweekleurige snavel, een lichtgeel getinte onderzijde, een grijs-zwart gestreepte rug en fijne, strakke tekening op de borst en flanken. Wat het meest opviel was het koppatroon, en dan met name op de oorstreek: donkere tekening, gescheiden door een licht veld. Met name dat laatste deed mij denken aan een vrouwtje Cirlgors *Emberiza cirlus*. Aan de grond foerageerde hij vrijwel continu tussen vegetatie en was daarom soms moeilijk zichtbaar. Ook was hij tamelijk vliegerig en pendelde regelmatig tussen de voormalige camping en de naastgelegen boerderij. Na de vogel gedurende twee uur (!) diverse keren te zijn kwijtgeraakt en weer teruggevonden te hebben, hadden we steeds meer kenmerken verzameld. Naast de borst en flanken vertoonden ook de kruin en nek fijne streping, ontbrak een aanduiding van een middenkruinstreep en zagen we roodbruine schouderveren en egaal grijze grote dekveren. Belangrijk was ook de geheel grijsgroene stuit waarmee Geelgors *E. citrinella* uitgesloten kon worden. Tijdens het vliegen riep de vogel regelmatig. Naast een zacht, tikkend, 'pruttelend' roepje hoorden we ook een enkel, scherp en zacht *tsit*, herinnerend aan de roep van Gelszanger *Cisticola juncidis*. Dit roepje kende ik van geluidsoptnames van Cirlgorzen, en daarmee was de determinatie min of meer rond.

Met een voorzichtig sms-bericht alarmeerde ik een aantal Walcherse vogelaars. Sander Lilipaly en Jaco Walhout arriveerden als eersten en bevestigden onze waarneming. Om de nodige voorzichtigheid te betrachten – het is immers een moeilijk kleeën en het betrof een soort die nog maar een handjevol vogelaars op hun Nederlandse lijst had staan – gaf ik de vogel rond 14:00 in eerste instantie als 'vrij zeker' door via Dutch Bird

Alerts. Gedurende de tweede helft van de middag en avond liet de vogel zich door een groeiende groep waarnemers bekijken. De roep werd opgenomen en er werden betere foto's gemaakt.

Later in de middag ontstond bij diverse vogelaars twijfel over de determinatie als Cirlgors. Met name de flankstreping (leek tamelijk grof), het koppatroon (met bepaalde lichtval weinig contrastrijk) en de interpretatie van de eerste foto's van de stuit zorgden voor nogal wat verwarring. Het daaropvolgende pieperbericht ('mogelijk deze soort, determinatie lastig') heeft meerdere onderweg zijnde vogelaars doen omkeren, ondanks de al vroeg geplaatste foto's op het internet. Toen de (her)bevestiging van de determinatie als Cirlgors kwam was het voor sommigen te laat... Een uur voor zonsondergang, rond 20:00, verdween hij in oostelijke richting en werd daarna niet meer gezien. De volgende ochtend is door diverse vogelaars nog uitgebreid maar vergeefs gezocht. In totaal is hij door een kleine 100 personen waargenomen.

Het betrof de eerste twitchbare Cirlgors voor Nederland. De soort werd vijf keer eerder vastgesteld, met één uitzondering alle in het voorjaar. Er zijn twee korte veldwaarnemingen (bij Breskens, Zeeland, op 16 mei 1992 en bij Westvoorne, Zuid-Holland, op 23 april 1994); de andere drie gevallen betreffen vondsten of verzamelde exemplaren waaronder een raamslachtoffer te Woensdrecht, Noord-Brabant, op 13 maart 1995. In alle gevallen ging het om adulte of tweede-kalenderjaar mannetjes; de vogel van Westkapelle is het eerste vrouwtje. THOMAS LUITEN

CIRL BUNTING On 4 May 2011, a female Cirl Bunting *Emberiza cirlus* stayed at Westkapelle, Zeeland, the Netherlands, and was observed by almost 100 birders. This is the sixth record for the Netherlands, the first female and the first twitchable bird. Previous field records were in May 1992 and April 1994; the other three were found dead or collected.

Maskergors in Zwanenwater Op 7 mei 2011 ging de wekker wederom vroeg in mijn woonplaats Boskoop, Zuid-Holland. Na de hele week al vroeg te zijn opgestaan om te ringen in de Amsterdamse Waterleidingduinen moest ik (Koos van Ee) dit keer om 04:00 op weg naar het Zwanenwater, Noord-Holland, waar ik had afgesproken met Peter Spannenburg om een dagje mee te lopen op de vaste ringplek van Fred Koning. Ik arriveerde tegen 06:00 op het parkeerterrein en 5 min later kwam PS mij ophalen – de meeste netten stonden toen al open. We openden samen de laatste netten en gingen vervolgens alle netten langs om de eerste vogels uit te halen. Bij het eerste net hadden we gelijk een Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus phoenicurus*. Daarna volgden onder meer een Fluitier *Phylloscopus sibilatrix*, een Fitis *P. trochilus* (met London-ring), een Spotvogel *Hippolais icterina*, een Tapuit *Oenanthe oenanthe*, een Bepijlster *Turdus torquatus*, een Paapje *Saxicola rubetra*, nog vier Gekraagde Roodstaarten en een Bonte Vliegenvanger *Ficedula hypoleuca*. Om 07:45 kwamen we bij een net (V1) waarin zes vogels hingen, waaronder de eerdergenoemde Spotvogel en één van de Gekraagde Roodstaarten. Verder hing er

iets dat op een Heggenmus *Prunella modularis* leek maar waarvan de stevige snavel niet klopte. PS zei gelijk: 'Dat lijkt wel een Maskergors'; hij had niet lang geleden een afbeelding gezien van deze soort. Omdat we niet gelijk zeker waren over de determinatie paktten we de ringersgids van Lars Svensson (1992) erbij om alle kenmerken langs te lopen: grijze kop met zwart oogmasker en kinstreepje: klopt; vleeskleurige snavelbasis: klopt; licht gestreepte flanken: klopt; staartveren: precies als in het tekeningetje van Svensson, met veel wit op de buitenste staartpen en ook flink wat wit op de een-na-buitenste; roze poten: klopt; geel op de buik: er was maar heel weinig geel aanwezig, dus de twijfel bleef nog een beetje. Daarom gingen we de vogel uitgebreid fotograferen en alle relevante maten nemen: vleugellengte 72 mm; tarsuslengte 19.9 mm; snavellengte 13.7 mm; kop en snavel 28.4 mm; staartlengte 67 mm; gewicht 19.6 g; en vetgraad 3. Om 12:00 hadden we alle netten weer dicht en reden we naar het huis van FK. De foto's werden op de computer geladen en boeken met afbeeldingen werden erbij gepakt; daarnaast werd het internet afgestruind naar beeldmateriaal. Na een kwartier was het duidelijk: het was inderdaad een mannetje Maskergors *Emberiza spodocephala*. Het vrijwel ontbreken van geeltinten op de onderdelen duidt op de westelijke ondersoort *E. s. oligoxantha* (cf Dutch Birding 32: 1-9, 2010). De tamelijk ongesleten handpennen en handpendekveren duiden op een adulte vogel; de bruine tekening op zijkrui en achterkop geeft aan dat die veerpartijen nog vers waren en nog niet helemaal uitgekleurd.

FK baalde dat hij er niet bij was geweest maar hij ving de vogel op maandag 9 mei onverwacht nog een keer terug en kon hem toen ook laten zien aan Marcel Haas, boswachter van Natuurmonumenten in het gebied. MH

verzamelde enkele losgewaaid borstveertjes die wellicht nog van pas kunnen komen voor toekomstig onderzoek.

Het gedeelte van het Zwanenwater waar het vangterrein ligt is niet voor publiek toegankelijk en er zijn geen andere vogelaars die de Maskergors hebben gezien. Op dinsdagochtend 10 mei is door MH gezocht met de bedoeling om te kijken of een georganiseerde excursie mogelijk zou zijn maar de gors kon niet meer worden teruggevonden.

Indien aanvaard betreft dit de vierde Maskergors voor Nederland en het eerste voorjaarsgeval; de eerdere drie gevallen waren eveneens ringvangsten: op 16 november 1986 bij Westenschouwen, Zeeland (eerstejaars mannetje; Dutch Birding 9: 108-113, 1987); op 28 oktober 1993 in het Groene Glop op Schiermonnikoog, Friesland (eerstejaars mannetje; Dutch Birding 16: 119-121, 1994); en op 18 november 2007 bij Castricum, Noord-Holland (eerstejaars vrouwtje; Dutch Birding 32: 1-9, 2010). In het laatste artikel wordt een overzicht gegeven van alle Europese gevallen (16, plus enkele waarvan de status onduidelijk is). Slechts drie eerdere Europese gevallen komen uit de periode maart-mei (afgezien van een mei-waarneming in Brittannië van een nogal gehavende vogel die als escape wordt beschouwd). KOOS VAN EE & PETER SPANNENBURG

BLACK-FACED BUNTING On 7 and 9 May 2011, an adult male Black-faced Bunting *Emberiza spodocephala* was trapped at a site closed for the public at Zwanenwater, Noord-Holland, the Netherlands. If accepted, this is the fourth record for the Netherlands and the first in spring. The previous ones were trapped between 28 October and 18 November in 1986, 1993 and 2007.

270 Maskergors / Black-faced Bunting *Emberiza spodocephala*, adult mannetje, Zwanenwater, Noord-Holland, 7 mei 2011 (Peter Spannenburg)

DBA-nieuws

Dutch Birding-vogel(lang)weekend op Texel in september-oktober 2011

De traditionele jaarlijkse samenkomst op het befaamde zeldzaamhedeneiland Texel, Noord-Holland, vindt dit jaar plaats van vrijdag 30 september tot en met maandag 3 oktober. Iedereen is uitgenodigd om gedurende dit lange weekend het eiland uit te kammen op zoek naar interessante vogels. Voor accommodatie dient men zelf te zorgen. Voor de vrijdag-, zaterdag- en zondagavond is voorzien in een lezingenprogramma met waarnemingenlog vooraf, in de bekende locatie Het Eierlandse Huis in De Cocksdorp. In navolging van de succesvolle edities van voorgaande jaren

zal in samenwerking met het Vogel informatiecentrum Texel van Marc Plomp nog meer inhoud aan het programma worden gegeven. Naast de zeer goed bezochte lezingen en het buffet valt te denken aan excursies en workshops. Wordt vervolgd.

Zoals gebruikelijk is de uitspanning bij camping De Robbenjager het DBA-hoofdkwartier gedurende het lange weekend. Hier zal een bescheiden informatiestand worden ingericht en is voor de bezoekende vogelaars een pc aanwezig. Uiteraard kan men er terecht voor koffie en andere zaken ter versterking van de inwendige vogelaar. BESTUUR DBA

Corrigenda

In het bijchrift bij plaat 149 (Dutch Birding 33: 140, 2011) werd niet de juiste fotograaf vermeld. De foto werd gemaakt door Pierre Foulquier.

In the caption of plate 149 (Dutch Birding 33: 140, 2011) the wrong photographer was mentioned. The photograph was taken by Pierre Foulquier.

In the paper on Common Quail *Coturnix coturnix* (Dutch Birding 33: 103-116, 2011), a mistake appeared

in the caption of figure 5 (p 111). The caption should read (corrections in bold): Throat patterns of six Common Quails / Kwartels *Coturnix coturnix*, second calendar-year, Kennemerduinen, Bloemendaal, Noord-Holland, Netherlands, 5 June 2010 (upper) and 21 May 2009 (lower five) (*Lars Buckx*). **Second from above female, other five males.** Left and right same bird. REDACTIE/EDITORS